

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1942:27
JUSTITIEDEPARTEMENTET

STADSPLANEUTREDNINGEN 1942

I

FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER FÖR
SNABBARE HANDLÄGGNING AV STADSPLANE-
OCH TOMTINDELNINGÄREN DEN M. M.

S T O C K H O L M

1 9 4 2

Statens offentliga utredningar 1942

Kronologisk förteckning

1. Betänkande med förslag till plan för organisationsarbetet inom försvarsväsendet. Beckman. 733 s. Fö. (Till betänkandet höra *dels* en bilaga innehållande personalförteckningar m. m., avsedd endast för tjänstebruk, *dels* ock ett hemligt bihang i tre delar.)
2. Betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag. Marcus. 22 s. Ff.
3. Promemoria rörande bostadsförsörjningen. Av A. Johansson. Beckman. 77 s. S.
4. De yngre sjukhusläkarnas avlönings-, arbets- och bostadsförhållanden. Beckman. 106 s. S.
5. Promemoria med förslag till utvidgad vanhävdslagstiftning. Marcus. 55 s. Jo.
6. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 1. Allmänna uppgifter angående den tekniskt-vetenskapliga forskningsverksamhetens nuvarande läge m. m. — Allmänna synpunkter rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningen. — Erforderliga åtgärder för den tekniskt-vetenskapliga forskningens främjande och statens medverkan därvid. Heggström. 195 s. H.
7. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 2. Förslag till åtgärder för främjande av den tekniskt-vetenskapliga forskningen på byggnadsområdet. Heggström. 76 s. H.
8. 1938 års pensionsakkunniga. Betänkande med förslag till tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare i statens tjänst. Marcus. 135 s. Ff.
9. 1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till folkskolans avlöningsreglemente m. m. Marcus. 191 s. Ff.
10. Betänkande med förslag till brandlag och brandstadga m. m. Norstedt. 164 s. K.
11. Betänkande med utredning och förslag angående betygssättningen i folkskolan. Heggström. 330 s. F.
12. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 3. Förslag till åtgärder för skogsproduktforskningens ordnande. Heggström. 124 s. H.
13. Betänkande och förslag angående förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Del 4. Järnvägsstyrelsen. Beckman. 88 s. K.
14. Promemoria angående hyresreglering. Norstedt. 54 s. Ju.
15. Betänkande med förslag till lag om vapenfria värnpliktiga. Beckman. 108 s. Fö.
16. Betänkande med förslag rörande den centrala förvaltningsverksamheten inom försvarsväsendet. Heggström. 360 s. Fö.
17. Betänkande med utredning och förslag angående barnmorskväsendet. Idun. 101 s. 1 karta. S.
18. Beskattningsorganisationsakkunnigas betänkande med förslag till ändrad organisation av kammarrätten. Marcus. 128 s. Ff.
19. Betänkande med utredning och förslag ang. semester för husmödrar. Norstedt. 96 s. S.
20. Utredning angående värmekostnaden i hyreshus. Idun. 187 s. S.
21. Betänkande med förslag till främjande av utskyldsbetalning genom erkända skatteförmedlingskassor. Marcus. 96 s. Ff.
22. Förslag till ny lag om behörighet att utöva läkarkonsten, m. m. Norstedt. 251 s. S.
23. Promemoria med förslag angående registreringen av landets företagare m. m. Marcus. 60 s. H.
24. Betänkande angående bilregistrering m. m. Heggström. 103 s. 12 bil. K.
25. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 2. Tiden juli 1940—juni 1941. Idun. 504 s. Fö.
26. 1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till avlöningsreglemente för de högre kommunala skolorna. Marcus. 96 s. Ff.
27. Stadsplanutredningen 1942. I. Förslag till åtgärder för snabbare handläggning av stadsplane- och tomtindelingsärenden m. m. Norstedt. 94 s. Ju.

Ann. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ekklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1942: 27

JUSTITIEDEPARTEMENTET

STADSPLANEUTREDNINGEN 1942

I

FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER FÖR
SNABBARE HANDLÄGGNING AV STADSPLANE-
OCH TOMTINDELNINGÄREN DEN M. M.

STOCKHOLM 1942

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

421524

STADTBLATT DER STADT BREMEN

WISSENSCHAFTLICHE ZEITSCHRIFT

ZUR VERÖFFENTLICHUNG VON ABHANDLUNGEN

UND KURZBERICHTEN

HERAUSGEGEBEN VON
DR. phil. phil. H. W. H. W. H. W.

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 november 1941 har Chefen för justitiedepartementet den 19 december 1941 tillkallat statssekreteraren K. E. Elliot, generaldirektören O. H. Malmberg, stadsarkitekten G. M. V. Wetterling och föredraganden för stadsplaneärenden i kommunikationsdepartementet förste kanslisekreteraren N. E. J. Aurén att verkställa utredning av frågan om regionplanelagstiftning och en översyn av gällande lagstiftning för byggnadsverksamheten jämte vad därmed äger samband. Departementschefen har uppdragit åt Elliot att vara ordförande samt har förordnat assessorn i hovrätten för Övre Norrland B. A. Nordenstam att vara sekreterare åt utredningsmännen. Utredningsmännen, vilka med ingången av 1942 påbörjat sitt arbete, ha antagit benämningen stadsplaneutredningen 1942.

Enligt direktiven för utredningen böra i första hand upptagas till behandling de frågor, som sammanhånga med det nuvarande krisläget, varjämte det bör eftersträvas att utan dröjsmål efter hand framlägga förslag i hithörande frågor allteftersom arbetet leder till resultat.

I enlighet härmed har utredningen, särskilt med hänsyn till den rådande hostadsbristen, till en början utarbetat förslag, åsyftande att åstadkomma en snabbare handläggning av stadsplane- och tomtindelningsärenden m. m.

Utredningen har vidare beslutat företaga en översyn av föreskrifterna i gällande lokala byggnadsordningar i syfte att åstadkomma mera rationella och enhetliga bestämmelser. Det torde ej vara omöjligt att på denna väg något nedbringa byggnadskostnaderna, vilket i nuvarande läge av starkt minskad byggnadsproduktion är av betydelse. När berörda arbete avslutats, har utredningen för avsikt att såsom nästa etapp framlägga resultatet därav.

Under hänvisning till det anförda får utredningen härmed vördsamt överlämna förslag till lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen, förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan, förslag till lag om särskilt tillstånd i vissa fall till avvikelser från stadsplan m. m. samt förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o) och 16:o) lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt jämte motivering.

Under utredningen har samråd skett med följande personer, vilka departementschefen utsett att på kallelse av ordföranden deltaga i överläggningar med utredningsmännen, nämligen advokaten S. A. Ahlmark, stadsingenjören N. R. Glimstedt, professorn P. G. Hedqvist, arkitekten S. A. Lindström, civilingenjören S. V. Lundquist, ledamoten av riksdagens andra kammare hemmansägaren V. J. Mattsson, bankdirektören P. F. Wåhlin och drätsel-direktören Th. Öberg.

Särskilda yttranden av Lundquist och Öberg bifogas.

Stockholm den 16 april 1942.

KNUT ELLIOT

HARALD MALMBERG

GUNNAR WETTERLING

NILS AURÉN

Allan Nordenstam.

FÖRFATTNINGSTEXT.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142).

Härigenom förordnas, att 3, 14, 15, 17, 18, 63, 74 och 75 §§ stadsplanelagen den 29 maj 1931¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

3 §.

Stadsplan ävensom ändring därav antages av stadsfullmäktige eller, om den överensstämmer med av drätselkammaren godkänt förslag, av byggnadsnämnden, där denna är enhällig; stadsfullmäktige likväl obetaget att förbehålla sig prövningen jämväl av dylika förslag i den omfattning, fullmäktige finna lämpligt.

Stadsplan skall, för att bliva gällande, fastställas av Konungen.

Ändring av stadsplan skall för fastställelse underställas Konungens befallningshavande. Finner Konungens befallningshavande, att ändringen avser planens grunddrag eller eljest innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande, skall frågan om fastställelse hänskjutas till Konungen. Är fall som nu nämnts icke för handen, må frågan likväl hänskjutas till Konungen, om Konungens befallningshavande finner särskilda skäl därtill föranleda.

14 §.

Sedan beslut meddelats om antagande för visst område av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser eller ändring i sådan plan eller sådana bestämmelser, må nybyggnad ej företagas inom området, innan frågan om fastställelse prövats; dock må tillstånd till nybyggnad meddelas av Konungen ävensom, såvida genomförandet av planen eller bestämmelserna icke genom nybyggnaden försvåras, av Konungens befallningshavande.

15 §.

Är fråga väckt om antagande för visst område av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser eller ändring av sådan plan eller sådana bestämmel-

¹ Senaste lydelse, se beträffande 63 § S.F.S. 1941: 616 och beträffande 75 § S.F.S. 1936: 217.

ser, äger Konungens befallningshavande på framställning av staden meddela förbud att verkställa nybyggnad inom området utan tillstånd av Konungen eller Konungens befallningshavande. Sådant förbud gäller intill dess frågan avgjorts, dock ej längre än ett år. Uppkommer behov av förlängning av denna tid, äger Konungens befallningshavande medgiva sådan; dock skall beslutet härom underställas Konungens prövning.

17 §.

Inom byggnadskvarter — — — till tomter.

Är fråga — — — slutligen prövats.

Utän hinder av vad förut i denna paragraf stadgas må dock Konungen och enligt föreskrifter, som av Konungen meddelas i allmän författning, jämväl myndighet, varom där förmäles, medgiva tillstånd till nybyggnad, då särskilda skäl därtill äro och nybyggnaden ej medför hinder för lämplig tomtindelning inom kvarteret.

18 §.

Å mark, — — — mot tomtindelningen.

Nybyggnad vare — — — rättsligen bestående.

Ej heller — — — kronan fri.

Om synnerliga skäl därtill äro, må Konungen för särskilt fall medgiva undantag från bestämmelserna i första och andra styckena.

63 §.

Nybyggnad må — — — avsett ändamål.

Å byggnadsmark, som indelats till tomter, må nybyggnad ej företagas i strid mot tomtindelningen; Konungen dock obetaget att, om synnerliga skäl därtill äro, för särskilt fall härifrån medgiva undantag.

Beträffande område — — — motsvarande tillämpning.

Om så — — — området anordnats.

74 §.

I stad, där stadsfullmäktige ej finnas, skall allmän rådstuga och i stadsliknande samhälle på landet skall den myndighet, som utövar samhällets beslutanderätt, äga den befogenhet, som enligt denna lag tillkommer stadsfullmäktige.

Vad i denna lag sägs om drätselkammare skall för samhälle, där drätselkammare ej finnes, gälla den däremot svarande myndighet.

75 §.

Konungens befallningshavandes beslut rörande stadsplan, stomplan, byggnadsplan, utomplansbestämmelser eller tomtindelning skall meddelas efter anslag. Den som är missnöjd med beslutet har att, vid talans förlust, inom

en månad från den dag då beslutet meddelades till Konungens befallningshavande inkomma med sina till Konungen ställda besvär. Finnes besvärs-talan ej vara fullföljd inom rätt tid, skall den av Konungens befallningsha-vande avvisas. I annat fall åligger det Konungens befallningshavande att till Konungen insända samtliga till ärendet hörande handlingar jämte eget ut-låtande.

Talan mot annat av Konungens befallningshavande meddelat beslut föres hos Konungen genom besvär i den ordning, som är bestämd för överklagan-de av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

Över Konungens befallningshavandes beslut, varigenom av stadsfullmäk-tige eller byggnadsnämnd antaget förslag till ändring av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser eller av byggnadsnämnd antaget förslag till tomt-indelning eller ändring däri till alla delar fastställts, må klagan föras allenast av sakägare, som i ärendet framställt yrkande, vilket helt eller delvis lämnats utan bifall.

Denna lag träder i kraft den _____ ; dock att bestämmel-serna i 75 § första och tredje styckena ej skola gälla beslut som dessförinnan meddelats.

Förslag
till
Kungörelse
om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan den 20 november 1931
(nr 364).

Härigenom förordnas, att 12, 15, 19—21, 28, 29, 35, 85, 89—92, 94, 118 och 123 §§ byggnadsstadgan den 20 november 1931¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt i det följande angives samt att i samma stadga skola införas två nya paragrafer, betecknade 29 a och 83 a §§, av nedan angivna innehåll.

12 §.

1 mom. Byggnadsnämnden skall — — — behörigen tillgodoses.

Stadsfullmäktige besluta, — — — hos nämnden.

Byggnadsnämnden antager — — — hos nämnden.

2 mom. Byggnadsnämnden äger uppdraga åt någon sin ledamot eller åt stadsarkitekt eller hos nämnden anställd annan tjänsteman, som Konungens befallningshavande på framställning av nämnden godkänner, att å nämndens vägnar besluta bifall till ansökningar i ärenden av ringa vikt eller av utslutande teknisk art. Ledamots beslut skall meddelas efter beredning av tjänsteman, som nyss sagts, eller av sakkunnigt biträde, varom förmäles i 1 mom. första stycket.

Beslut, som meddelas enligt första stycket, skola protokollföras och snarast möjligt anmälas för nämnden.

3 mom. I byggnadsordningen meddelas närmare bestämmelser angående stadsarkitekt och övriga befattningshavare hos nämnden.

15 §.

Vid uppgörande — — — området främjas.

Vid stadsplans uppgörande bör tillses, att byggnadsverksamheten icke kringgärdas med detaljföreskrifter i vidare mån än som är oundgängligen nödvändigt för vinnande av det med planen avsedda syftet.

19 §.

1 mom. Då förslag till stadsplan skall uppgöras, bör utredning verkställas angående de markägare, vilkas rätt kan komma att beröras av förslaget, samt, i den mån så prövas lämpligt, tillfälle beredas dessa att muntligen eller skriftligen yttra sig i ärendet. Skall i planen ingå område som gränsar till

¹ Senaste lydelse, se beträffande 15 § S. F. S. 1940: 121 samt beträffande 28, 29 och 123 §§ S. F. S. 1936: 218.

annan kommun eller till municipalsamhälle, bör sådant tillfälle jämväl beredas nämnda kommun eller samhälle samt vägstyrelsen i det till området gränsande vägdistriktet.

Sedan förslaget uppgjorts, skall detsamma genom byggnadsnämndens försorg utställas för granskning viss tid, under vilken anmärkningar mot förslaget må avlämnas till nämnden. Kungörelse härom skall minst fjorton dagar före utgången av nämnda tid införas i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för staden intagas.

Vidare åligger det byggnadsnämnden att låta genom kallelsebrev, vilka bevisligen skola avsändas med posten eller eljest tillställas vederbörande minst fjorton dagar före utgången av den för granskningen bestämda tiden, under rätta kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av förslaget, samt drätselkammaren ävensom, därest i planen ingår område, som gränsar till annan kommun eller till municipalsamhälle, nämnda kommun eller samhälle och vägstyrelsen i det till området gränsande vägdistriktet. Beträffande sakägare, som skriftligen godkänt förslaget, skall vad nu sagts dock icke tillämpas. Rörer förslaget mark, som är samfälld för flera fastigheter med skilda ägare och finnes för samfälligheten känd styrelse eller annan, som är satt att den förvalta, erfordras ej kallelse till de särskilda delägarna i samfälligheten, utan må kallelsen översändas till ledamot av styrelsen eller till förvaltaren; och vare denne, där han ej äger att själv föra talan för samfälligheten, delägarna ansvarig för att kallelsen tillställs någon, som äger behörighet härtill, eller, om sådan ej finnes, kommer till delägarnas kännedom. Finnes ej känd styrelse eller förvaltare, och är marken samfälld för flera än tio fastigheter med skilda ägare, må kallelsen sändas till en av delägarna att vara för dem alla tillgänglig, och skall för sådant fall tillika uppgift om vilken delägare kallelsen tillställts, kungöras på sätt i andra stycket sägs.

Finnes inom området mark, som tillhör kronan eller enskilt trafikföretag och som i förslaget intagits såsom trafikområde, skola kopia och avskrift av förslaget i erforderliga delar minst fjorton dagar före granskningstidens utgång tillställas den, som har att företräda kronan eller det enskilda trafikföretag, varom fråga är, med skyldighet för denne att inom viss av byggnadsnämnden angiven tid, minst en månad efter handlingarnas delfående, till nämnden inkomma med yttrande över förslaget. Vad sålunda stadgats skall dock icke tillämpas beträffande markägare, som skriftligen godkänt förslaget.

Vidtages ändring i förslaget, sedan det blivit utställt för granskning, skola kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av ändringen, omedelbart i enahanda ordning som i tredje stycket sägs underrättas om att ändring skett samt vid sammanträde inför byggnadsnämnden eller eljest erhålla tillfälle att taga del därav.

2 mom. Sedan förslaget undergått granskning enligt vad i 1 mom. sägs, skall byggnadsnämnden företaga ärendet till avgörande eller, om nämnden ej äger att själv antaga förslaget, överlämna detsamma jämte inkomna anmärkningar och yttranden samt eget utlåtande till stadsfullmäktige. Nämndens beslut bör meddelas och överlämnandet till stadsfullmäktige i förekommande

fall ske sist en månad efter utgången av den tid, inom vilken anmärkningar eller yttranden i anledning av förslaget senast skolat vara till nämnden inkomna.

Ej må stadsfullmäktige vidtaga ändring i av byggnadsnämnden överlämnat förslag, med mindre kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av ändringen, beretts tillfälle att taga del därav på sätt stadgas i 1 mom. femte stycket.

20 §.

Vad ovan i detta kapitel är stadgat gälla jämväl i tillämpliga delar i fråga om ändring av stadsplan. Beträffande förslag till sådan ändring, som enligt 3 § stadsplanelagen Konungens befallningshavande äger fastställa, skall dock det i 19 § 1 mom. andra stycket stadgade kungörelseförfarandet ej tillämpas samt, om samtliga sakägare skriftligen godkänt förslaget, vad i 19 § 1 mom. i övrigt sägs ej heller gälla.

21 §.

1 mom. Sedan stadsplan eller ändring därav antagits, skola till Konungens befallningshavande omedelbart insändas stadsplanekartan, förslaget till stadsplanebestämmelser och beskrivning, utdrag av byggnadsnämndens och, i förekommande fall, stadsfullmäktiges protokoll i ärendet, förteckning å samtliga markägare, vilkas rätt beröres, med angivande för var och en av honom tillhörig fastighet, ävensom inkomna anmärkningar och yttranden samt övriga till ärendet hörande handlingar. Då fråga ej är om sådan ändring, som enligt 3 § stadsplanelagen Konungens befallningshavande äger fastställa, skall Konungens befallningshavande så fort ske kan med eget utlåtande överlämna handlingarna till Konungen.

Må till följd av stadgandet i 75 § tredje stycket stadsplanelagen klagan ej föras över av Konungens befallningshavande meddelat beslut om fastställelse å ändring av stadsplan, har Konungens befallningshavande att å stadsplane-kartan teckna bevis att beslutet på grund därav vunnit laga kraft.

2 mom. Om antagande liksom även om fastställelse av stadsplan eller ändring därav skall genom byggnadsnämndens försorg, så fort ske kan, införas kungörelse i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för staden intagas.

Sist inom tre månader efter det stadsplan eller ändring därav fastställts, skall planen jämte därtill hörande beskrivning och övriga bilagor i bestyrkt kopia och avskrift insändas till byggnadsstyrelsen samt, i två exemplar, till Konungens befallningshavande.

28 §.

1 mom. Då förslag till tomtindelning skall uppgöras, bör, i den mån så prövas lämpligt, tillfälle beredas markägare, vilkas rätt kan komma att beröras av förslaget, att muntligen eller skriftligen yttra sig i ärendet.

Sedan förslaget uppgjorts, skall detsamma genom byggnadsnämndens försorg utställas för granskning viss tid, under vilken anmärkningar mot förslaget må avlämnas till nämnden. Utställning skall dock ej ske, så framt samtliga av förslaget berörda markägare ävensom drätselkammaren medgiva, att dylikt förfarande icke behöver tillämpas.

Det åligger byggnadsnämnden att låta genom kallelsebrev, vilka bevisligen skola avsändas med posten eller eljest tillställas vederbörande minst fjorton dagar före utgången av den för granskningen bestämda tiden, underrätta kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av förslaget, samt drätselkammaren; dock att vad sålunda stadgats icke skall tillämpas beträffande sakägare, som skriftligen godkänt förslaget. Är markägares vistelseort okänd eller är han ej boende inom riket, utfärde byggnadsnämnden tillika kungörelse med tillkännagivande att förslaget under viss tid, minst fjorton dagar efter det kungörelsen blivit införd i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för staden intagas, hålles tillgängligt för ändamål som nyss sagts. Rörelse förslaget mark, som är samfälld för flera fastigheter med skilda ägare, må beträffande kallelse av delägarna i samfälligheten tillämpas vad för motsvarande fall stadgas i 19 § 1 mom. tredje stycket.

Vidtages ändring i förslaget, sedan det blivit utställt till granskning, skola kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av ändringen, omedelbart i enahanda ordning som i tredje stycket sägs underrättas om att ändring skett samt vid sammanträde inför byggnadsnämnden eller eljest erhålla tillfälle att taga del därav.

2 mom. Sedan förslaget undergått granskning enligt vad i 1 mom. sägs, skall byggnadsnämnden företaga ärendet till avgörande. Nämndens beslut bör meddelas sist fjorton dagar efter utgången av den tid, inom vilken anmärkningar i anledning av förslaget senast skolat vara till nämnden inkomna.

Sedan tomtindelning antagits, skola till Konungens befallningshavande omedelbart insändas kartan jämte därtill hörande beskrivning, utdrag av byggnadsnämndens protokoll i ärendet och förteckning å samtliga markägare, vilkas rätt beröres av tomtindelningen, med angivande för var och en av honom tillhörigt område, ävensom inkomna anmärkningar och yttranden samt övriga till ärendet hörande handlingar.

29 §.

Sedan tomtindelning fastställts, skall beslutet av Konungens befallningshavande omedelbart överlämnas till magistraten för att tillika med det beslut rörande tomt- eller registerbeteckning, som i anledning av tomtindelningen kan varda meddelat av magistraten, delgivas byggnadsnämnden och den, som för fastighetsregistret.

Må till följd av stadgandet i 75 § tredje stycket stadsplanelagen klagan mot beslutet ej äga rum, har Konungens befallningshavande att å tomtindelningsskartan teckna bevis att beslutet på grund därav vunnit laga kraft.

29 a §.

Vad ovan i detta kapitel är stadgat om tomtindelning gälle jämväl i tillämpliga delar i fråga om ändring i sådan indelning.

35 §.

Angående handläggning av fråga om stomplan och utomplansbestämmelser eller ändring däri skall vad i fråga om stadsplan är stadgat äga motsvarande tillämpning; dock att bestämmelserna i 19 § 1 mom. första, tredje, fjärde och femte styckena ej skola gälla förslag till utomplansbestämmelser utom såvitt angår i tredje stycket föreskriven underrättelse till drätselkammaren.

83 a §.

Skall inom samhälle, som avses i 56 och 57 §§ stadsplanlagen, förslag uppgöras till stadsplan eller stomplan eller ändring däri, skall utöver vad i 19 § är stadgat gälla, att tillfälle bör beredas vägstyrelsen i det vägdistrikt, till vilket samhället hör, att yttra sig i ärendet. Sedan förslaget uppgjorts, skall byggnadsnämnden, om förslaget berör allmän väg eller mark som avses skola utläggas till sådan väg och vägstyrelsen ej skriftligen godkänt detsamma, minst fjorton dagar före utgången av den för granskningen bestämda tiden i erforderliga delar överlämna kopia och avskrift av förslaget till vägstyrelsen, med skyldighet för denna att inom viss av byggnadsnämnden angiven tid, minst en månad efter handlingarnas delfående, till nämnden inkomma med yttrande över förslaget.

85 §.

Har fråga väckts om upprättande av byggnadsplan, och finner Konungens befallningshavande skäl föreligga att i planen upptages markområde, tillhörigt annan än markägare, som gjort ansökan om byggnadsplan, skall sammanträde hållas med ägarna av jord inom området. Sammanträdet skall minst fjorton dagar förut kungöras i församlingens kyrka ävensom i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för orten intagas. Underrättelse om sammanträdet skall därjämte i god tid med posten översändas till den kommun, inom vilken området är beläget, ävensom vägstyrelsen så ock, där området gränsar till annan kommun eller till municipalsamhälle, sistnämnda kommun eller samhälle samt vägstyrelsen i det till området gränsande vägdistriktet. Finnes inom området mark, som tilhör kronan, skall i nyss angivna ordning underrättelse jämväl tillställas den, som har att i avseende å marken företräda kronan.

Sammanträdet skall — — — ändamålet förordnar.

89 §.

- 1 mom. Förslag till — — — å kartan.
- 2 mom. Kartan skall — — — byggnadsplanens lämplighet.
- 3 mom. Sökande skall tillhandahålla Konungens befallningshavande de kopior och avskrifter, som kunna erfordras för förslagens utställande.

90 §.

Då förslag till byggnadsplan uppgjorts, skall förslaget genom Konungens befallningshavandes försorg viss tid utställas för granskning, så framt ej samtliga sakägare medgiva, att dylikt förfarande icke behöver tillämpas. Förslagets utställande för granskning skall minst fjorton dagar före utgången av den för granskningen bestämda tiden kungöras i församlingens kyrka ävensom i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för orten intagas.

I fråga om underrättelse till sakägare skola stadgandena i 19 § 1 mom. tredje, fjärde och femte styckena äga motsvarande tillämpning, med iakttagande att vad där sägs om drätselkammaren skall gälla kommunalnämnden. Berör förslaget allmän väg eller mark, som avses skola utläggas till sådan väg, och har ej vägstyrelsen i det vägdistrikt, till vilket området hör, skriftligen godkänt förslaget, skola därjämte kopia och avskrift av detsamma i erforderliga delar minst fjorton dagar före granskningstidens utgång tillställas vägstyrelsen, med skyldighet för denna att inom viss av Konungens befallningshavande angiven tid, minst en månad efter handlingarnas delfående, till Konungens befallningshavande inkomma med yttrande över förslaget.

I kungörelse — — — och plats.

Där anledning — — — från riksantikvarien.

91 §.

Sedan byggnadsplan fastställts, besörje Konungens befallningshavande, att kungörande därom, så fort ske kan, äger rum i församlingens kyrka ävensom i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för orten intagas, samt att planen med därtill hörande beskrivning och övriga bilagor varder i bestyrkt kopia och avskrift insänd till byggnadsstyrelsen.

92 §.

Vad ovan i detta kapitel är stadgat gälle jämväl i tillämpliga delar om ändring av byggnadsplan; dock att sammanträde, varom förmåles i 85 §, icke erfordras.

94 §.

Vid uppgörande — — — där stadgas.

Angående handläggning av fråga om utomplansbestämmelser för landet eller ändring däri skall vad om byggnadsplan är stadgat äga motsvarande tillämpning; dock att vad i 85 § första stycket stadgas om vägstyrelses underrättande ej skall äga tillämpning samt föreskrifterna i 90 § andra stycket ej skola gälla utom såvitt angår underrättelse till kommunalnämnden.

118 §.

1 mom. Är fråga om uppförande av tillfällig byggnad, må byggnadsnämnden, ändå att företaget strider mot stadsplan, stomplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser eller mot bestämmelserna i 79 a § eller 80 §

denna stadga eller i 17 § första och andra styckena stadsplanelagen, meddela lov därtill, så framt företaget prövas ej avsevärt motverka det med planen eller bestämmelserna avsedda syftet. Byggnad skall anses såsom tillfällig allenast om den är av enkel beskaffenhet samt skall uppföras i endast en våning och kvarstå högst tre år från det byggnadslovet meddelades.

Byggnadsnämnden må jämväl meddela lov till vidtagande av anordningar och uppförande av mindre byggnader, som avse att tillgodose den allmänna trevnaden, oaktat de strida mot stadsplan, stomplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser, så framt de prövas ej avsevärt försvåra markens användande för avsett ändamål.

2 mom. Är fråga om annan nybyggnad eller anordning än sådan, varom förmåles i 1 mom., må byggnadsnämnden, där den till sitt biträde har stadsarkitekt eller annan, av Konungens befallningshavande för ändamålet godkänd sakkunnig person, om särskilda skäl därtill äro, medgiva sådana mindre avvikelser från stadsplans, stomplans, byggnadsplans eller utomplansbestämmelsers detaljreglering av bebyggandet, som nämnden finner ändamålsenliga och vilka ej innebära avsteg från planens eller bestämmelsernas grunddrag.

3 mom. Uppkommer i annat fall, än som avses i 1 mom. första stycket, fråga om nybyggnad i strid mot bestämmelserna i 17 § första och andra styckena stadsplanelagen, må tillstånd till företaget meddelas av Konungens befallningshavande, om synnerliga skäl därtill äro och företaget prövas ej medföra hinder för lämplig tomtindelning inom kvarteret; dock att nybyggnad å mark, som ej blivit tomtindeldad, må tillåtas allenast så framt anledning finnes att antaga, att tomtindelning av marken icke därigenom oskäligt fördröjes.

123 §.

1 mom. Över stadsfullmäktiges eller byggnadsnämnds beslut, som innefattar antagande av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser eller ändring däri, må klagan ej föras.

Ej heller må klagan föras över byggnadsnämnds beslut, som innefattar antagande av tomtindelning eller ändring däri.

Över annat av byggnadsnämnd enligt denna stadga eller gällande byggnadsordning meddelat beslut må besvär anföras hos Konungens befallningshavande inom en månad efter det klaganden erhållit del av beslutet.

Har åt annan myndighet än byggnadsnämnd uppdragits att pröva ärenden rörande ställande av säkerhet enligt 18 § stadsplanelagen för fullgörande av tomtägares skyldighet att anordna utfartsväg och avlopp från tomt eller att utgiva bidrag till gatukostnad, skall om besvär över den myndighets beslut i sådant ärende gälla vad i tredje stycket stadgas om besvär över byggnadsnämnds beslut.

2 mom. Över beslut — — — ämbetsverks beslut.

Denna kungörelse träder i kraft den _____ ; dock att vad i 123 § 1 mom. första och andra styckena stadgas ej skall äga tillämpning å beslut som dessförinnan meddelats.

Förslag

till

Lag

om särskilt tillstånd i vissa fall till avvikelser från stadsplan m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Föreligger inom viss ort trängande behov av nybyggnader för bostadsändamål och prövas den byggnadsverksamhet, som sålunda erfordras, icke kunna under iakttagande av därom gällande bestämmelser komma till stånd med nödig snabbhet och i tillräcklig omfattning, må Konungens befallningshavande meddela tillstånd till sådana avvikelser från stadsplan, stomplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser, som med hänsyn till omständigheterna finnas oundgängligen påkallade, under förutsättning att ej därigenom en ändamålsenlig planläggning hindras eller skäliga anspråk på brandskydd, luftskydd och hälsovård eftersättas eller eljest allvarlig olägenhet uppstår. Ej må sådant tillstånd meddelas utan att vederbörande kommun eller municipalsamhälle därtill lämnat medgivande.

Har Konungen jämlikt äldre lag meddelat särskilda bestämmelser med avseende å sättet för byggnadskvarters användande eller förordnat, att särskilda föreskrifter skola tillämpas med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande inom område utom stadsplan, skall beträffande avvikelser från sådana bestämmelser eller föreskrifter vad i första stycket stadgas äga motsvarande tillämpning. Vad sålunda stadgas skall jämväl gälla i fråga om avvikelser från bestämmelserna i 79 a § byggnadsstadgan den 20 november 1931 ävensom från provisoriska byggnadsföreskrifter, som av Konungen jämlikt 128 § samma stadga för visst område fastställts, samt från bestämmelser, som i avvaktan på fastställande av dylika byggnadsföreskrifter gälla för området.

2 §.

Är fall som avses i 1 § första stycket för handen, må Konungens befallningshavande, om vederbörande kommun eller municipalsamhälle därtill lämnat medgivande, jämväl bevilja undantag från bestämmelserna i 18 § första och andra styckena samt 63 § andra stycket stadsplanlagen den 29 maj 1931, så framt synnerliga skäl därtill äro och lämplig tomtindelning inom kvarteret ej därigenom hindras.

Denna lag träder i kraft den _____ samt gäller till och med den 30 juni 1944.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 2 § 2:o) och 16:o) lagen den 26 maj 1909
(nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Härigenom förordnas, att 2 § 2:o) och 16:o) lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

Besvär, som jämlikt författningarna må hos Konungen fullföljas i statsdepartementen, skola, med de undantag, varom nedan i denna paragraf och i 3 § sägs, tillhöra regeringsrättens upptagande och avgörande i följande mål:

2:o) mål om beslut av landsting, av kommun, annan menighet eller deras representationer, så framt ej klagan föres över Konungens befallningshavandes beslut i anledning av sökt fastställelse å ändring av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser eller å beslut, varom förmåles i 14 § 1. lagen om polisväsendet i riket eller i 61 § a) och 62 § lagen om vägdistrikt, eller ock målet angår skolväsendets ordnande;

16:o) mål om meddelande i särskilda fall av tillstånd, förbud eller föreläggande jämlikt författningar och föreskrifter rörande den allmänna hälsovården och motverkande av vattenförorening samt städernas eller andra orters byggnads- och brandväsen, så framt ej klagan föres över Konungens befallningshavandes beslut i anledning av sökt tillstånd att företaga nybyggnad utan hinder av gällande byggnadsförbud, så ock mål om fördelning av kostnaderna för gemensamt skyddsrum;

Denna lag träder i kraft den

¹ Senaste lydelse, se S. F. S. 1941: 420.

MOTIVERING.

---

1. Inledning.

Stadsplaneutredningens uppdrag. Enligt direktiven för utredningen böra i första hand upptagas till behandling de frågor, som sammanhånga med det nuvarande krisläget. Dessa frågor kunna sägas vara dels av militär och dels av social art. Vad beträffar de militära önskemålen torde desamma tillsvidare få anses tillgodosedda genom lagen den 24 mars 1942 (nr 128) om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret, som trätt i kraft den 1 april 1942 och gäller till och med den 30 juni 1943. Frågan om inarbetande i den allmänna byggnadslagstiftningen av bestämmelser sådana som de i nämnda provisoriska lag upptagna har utredningen för avsikt att behandla vid en senare tidpunkt. En granskning av förevarande lagstiftning ur vad som kan betecknas såsom sociala synpunkter är däremot aktuell. Härvid åsyftas närmast angelägenheten av att i görligaste mån underlätta byggnadsverksamheten. Det är uppenbarligen av vikt, att de svårigheter av ekonomisk natur och med hänsyn till materialförsörjningen, som denna verksamhet för närvarande har att kämpa mot, icke ökas genom en alltför tidsödande och omständlig behandling av stadsplane- och byggnadsärendena. I detta hänseende ha från åtskilliga håll anmärkningar riktats mot den nuvarande lagstiftningen och dess tillämpning. Förslag till avhjälpan av de påtalade missförhållandena ha jämväl framkommit.

Gällande rätt. Nu gällande bestämmelser om stadsplan och tomtindelning finnas i stadsplanelagen den 29 maj 1931 och byggnadsstadgan den 20 november samma år.

För stads ordnande och bebyggande skall finnas stadsplan. Stadsplan, vilken upptar bland annat byggnadskvarter, gator, torg, parker och andra allmänna platser, skall enligt 3 § stadsplanelagen antagas av stadsfullmäktige men för att bli gällande fastställas av Kungl. Maj:t. Vad nu sagts skall gälla även i fråga om ändring av stadsplan; dock att ändring, som ej avser planens grunddrag och ej heller eljest innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande, må fastställas av Konungens befallningshavande, i det följande kallad KB.

Tomtindelning avser att indela byggnadskvarter till tomter sålunda, att kvarteret kan ändamålsenligt bebyggas i överensstämmelse med stadsplanen. Enligt 8 § stadsplanelagen skall tomtindelning ävensom ändring däri antagas av byggnadsnämnden men för att bli gällande fastställas av KB.

Betydelsen av stadsplan och tomtindelning är bland annat den, *att* enligt 13 § stadsplanelagen nybyggnad ej får företagas i strid mot stadsplan, *att* enligt 17 § samma lag nybyggnad inom byggnadskvarter icke är tillåten å mark som ej blivit indelad till tomter, *samt att* enligt 18 § samma lag nybyggnad å mark som indelats till tomter ej får företagas i strid mot tomtindelningen och nybyggnad ej heller ske å tomt som ej är rättsligen bestående. Undantag från vissa nybyggnadsförbud kan medgivas i särskilda fall, exempelvis då fråga är om provisoriska byggnader.

För ordnande av stads i stadsplan ej ingående område kan i samma ordning som beträffande stadsplan antagas stomplan eller utomplansbestämmelser.

Vad i stadsplanelagen är stadgat för stad skall äga motsvarande tillämpning beträffande vissa samhällen på landet. För område på landet, inom vilket stadsplanelagens bestämmelser angående stad icke gälla, kan KB fastställa byggnadsplan eller utomplansbestämmelser.

De gällande bestämmelserna om *behandlingen av stadsplaneärenden* innebära i stort sett följande:

Då stadsplaneförslag uppgjorts, skall förslaget genom byggnadsnämndens försorg utställas för granskning under viss tid, minst en månad. Kungörelse om förslaget utställande skall införas i tidning, och av förslaget berörda markägare, som ej skriftligen godkänt detsamma, skola underrättas genom särskilda kallelsebrev, vilka bevisligen skola avsändas med posten eller eljest tillställas vederbörande sist tre veckor före granskningstidens utgång. Särskilda kallelseåtgärder skola vidtagas, om området gränsar till annan stad eller till stadsliknande samhälle å landet samt om inom området finnes mark, som tillhör kronan eller enskilt trafikföretag och som i förslaget intagits såsom trafikområde. Föranleda inkomna anmärkningar och yttranden ändring i förslaget, skall markägare vars rätt beröres av ändringen omedelbart underrättas därom på samma sätt som om förslaget utställande. Efter undergången granskning skall förslaget överlämnas till stadsfullmäktige. Härvid skola vid förslaget fogas inkomna anmärkningar och yttranden samt utlåtande av byggnadsnämnden (19 § byggnadsstadgan).

Sedan stadsfullmäktige antagit stadsplan, skall planen jämte till ärendet hörande handlingar insändas till KB (20 § byggnadsstadgan). Stadsfullmäktiges beslut om planens antagande kan överklagas hos KB inom 20 dagar efter den dag, då stadsfullmäktiges protokoll offentligen upplästes (76 § lagen om kommunalstyrelse i stad).

Från KB skall stadsplaneförslaget sändas vidare till Kungl. Maj:t. Härvid skola bifogas samtliga handlingar samt utlåtande av KB (20 § byggnadsstadgan).

Vad nu anförts skall i tillämpliga delar gälla även beträffande ändring av stadsplan. Såsom förut nämnts äger KB emellertid i vissa fall själv meddela fastställelse å stadsplaneändring. I dessa fall skall utställning av förslaget ej äga rum, såvida detsamma blivit av samtliga sakägare godkänt (21 § byggnadsstadgan). KB:s beslut angående fastställelse av stadsplan får överklagas

i vanlig administrativ ordning genom besvär inom viss tid — i Norrland 45 dagar, i övriga delar av landet 30 dagar, med 15 dagars längre besvärstid för menighet — efter erhållen del av beslutet. Besvärerna skola prövas av Kungl. Maj:t i statsrådet, sedan regeringsrätten avgivit utlåtande.

Beträffande behandlingen av stadsplaneärenden må slutligen anmärkas, att i sådana ärenden KB brukar inhämta yttrande av länsarkitekten i länet och Kungl. Maj:t av byggnadsstyrelsen. Stundom infordra KB och Kungl. Maj:t därjämte yttranden av andra myndigheter.

På i huvudsak samma sätt som stadsplaneärenden behandlas ärenden angående stomplan och utomplansbestämmelser i stad och stadsliknande samhälle.

Behandlingen av tomtindelningsärenden tillgår enligt gällande bestämmelser i huvudsak på följande sätt:

Då förslag till tomtindelning uppgjorts, skall byggnadsnämnden genom rekommenderade brev eller eljest bevisligen underrätta samtliga av förslaget berörda markägare samt drätselkammaren, att förslaget finnes hos nämnden tillgängligt under viss tid, minst fjorton dagar, efter det breven blivit till posten inlämnade eller delgivning eljest ägt rum. Markägare som ej bor inom riket eller vars vistelseort är okänd skall kallas på särskilt sätt genom kungörelse i tidning. Utställning av tomtindelningsförslag kan dock underlåtas, om markägarna och drätselkammaren lämna medgivande därtill. Sedan byggnadsnämnden antagit tomtindelning, skall nämnden till KB insända handlingarna i ärendet, däribland även förteckning å samtliga markägare vilkas rätt beröres av tomtindelningen ävensom av markägare eller drätselkammaren avgivna skriftliga godkännanden (28 § byggnadsstadgan).

Över byggnadsnämnds beslut om tomtindelning få besvär anföras av markägare eller av drätselkammaren hos KB inom en månad från det klaganden erhållit del av beslutet. Härav följer att byggnadsnämndens beslut måste delgivas sakägarna för att klagotiden skall börja löpa. För delgivning av beslutet med markägare, vars vistelseort är okänd eller som vistas utrikes, har medgivits visst kungörelseförfarande. Innefattar byggnadsnämndens beslut antagande av förslag till tomtindelning, får klagan över beslutet ej föras av sakägare som skriftligen godkänt förslaget (123 § byggnadsstadgan).

KB:s beslut rörande tomtindelning skall meddelas efter anslag. Den som är missnöjd med beslutet har att föra talan däremot genom besvär hos Konungen inom en månad från den dag då beslutet meddelades. Besvärerna skola prövas av Kungl. Maj:t i statsrådet. Rätt att överklaga KB:s beslut om fastställelse å tomtindelning tillkommer dock icke sakägare som skriftligen godkänt tomtindelningsförslaget (75 § stadsplanlagen). Får till följd av denna bestämmelse klagan mot KB:s beslut icke äga rum, skall KB å tomtindelningsskattan teckna bevis att beslutet på grund därav vunnit laga kraft (29 § byggnadsstadgan).

Genom stadsplanen skapas byggnadskvarter, och genom tomtindelningen uppdelas byggnadskvarteren i administrativt bildade tomter. För att erhålla *rättsligen bestående tomter*, beträffande vilka det förut berörda byggnadsför-

budet i 18 § stadsplanelagen ej gäller, fordras enligt 1 kap. 2 § lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad i dess nuvarande lydelse att administrativt bildad tomt införes i tomtboken eller, där enligt den fastställda tomtindelningen flera områden skola tillsammans bilda tomt, vederbörande myndighet medger sammanläggning av områdena. Vid ansökning om sammanläggning skall fogas karta med protokoll rörande mätning av tomten enligt bestämmelserna i 2 kap. fastighetsbildningslagen. Sådan tomtmätning må ej äga rum med mindre fastställelsen å tomtindelningen vunnit laga kraft. Vid ansökan om byggnadslov enligt byggnadsstadgan skall företes karta, bland annat motsvarande de fordringar som gälla i avseende å vid tomtmätning upprättad karta.

Förarbetena till gällande rätt. Stadsplanelagen och 1931 års byggnadsstadga ha båda trätt i kraft den 1 januari 1932. Stadsplanelagen har därvid trätt i stället för de tidigare i 1 kap. lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad intagna bestämmelserna om stadsplan och tomtindelning, vilka bestämmelser i sin tur ersatt lagen den 31 augusti 1907 angående stadsplan och tomtindelning. 1931 års byggnadsstadga har ersatt byggnadsstadgan för rikets städer den 8 maj 1874.

Förarbetena till stadsplanelagen och 1931 års byggnadsstadga gå långt tillbaka i tiden. Genom beslut den 5 juli 1907 tillsatte Kungl. Maj:t en kommitté med uppdrag att verkställa revision av byggnadsstadgan. Denna byggnadsstadgekommitté avgav utlåtande den 20 mars 1909, innefattande förslag till byggnadsstadga för riket. Över detta förslag yttrade sig bland andra överintendentensämbetet, vars utlåtande, dagtecknat den 17 mars 1914, utmynnade i ett fullständigt förslag till byggnadsstadga, samt bostadskommissionen, vars den 4 december 1919 avgivna betänkande i ämnet likaledes innefattade ett fullständigt förslag i sådant hänseende. Redan den 15 december 1916 hade emellertid uppdragits åt en kommitté att verkställa revision av gällande bestämmelser angående stadsplan och tomtindelning. Till denna kommitté, i det följande kallad *kommittén*, överlämnades sedermera att avgiva yttrande jämväl i anledning av bostadskommissionens betänkande med förslag till byggnadsstadga i vad det ägde sammanhang med frågan om revision av bestämmelserna om stadsplan och tomtindelning. Kommitténs betänkande avgavs den 15 december 1920 och innefattade, förutom förslag till vissa följdförfattningar, förslag dels till stadsplanelag och dels till byggnadsstadga i vissa delar. Över bostadskommissionens och kommitténs betänkanden avgåvos yttranden av ett stort antal myndigheter och andra. Emellertid ansågs frågan om revision av stadsplanelagstiftningen och därmed sammanhängande bestämmelser böra göras till föremål för ytterligare behandling, och tillkallade chefen för justitiedepartementet den 11 februari och den 15 juni 1925 sakkunniga att inom departementet biträda med ärendet (i det följande kallade *de sakkunniga*). De sakkunniga framlade den 27 februari 1928 betänkande med förslag till stadsbyggnadslag och författningar, som därmed hade samband (stat. off. utr. 1928: 5). Sedan jämväl över de sakkunnigas betänkande

inhämtats yttranden av ett stort antal myndigheter och enskilda sammanslutningar, undergingo förslagen bearbetning inom justitiedepartementet. Kungl. Maj:t framlade därefter genom proposition den 6 februari 1931 (nr 79) för riksdagen förslag till stadsplanelag jämte åtskilliga följdlagar, och genom proposition den 13 mars 1931 (nr 192) inhämfade Kungl. Maj:t riksdagens yttrande över förslag till byggnadsstadga.

Efter sin tillkomst har stadsplanelagen undergått vissa smärre ändringar åren 1935, 1936, 1939 och 1941, under det att byggnadsstadgan ändrats åren 1932, 1936, 1937 och 1940. Av dessa ändringar äro vissa av de år 1936 vidtagna (S. F. S. 217 och 218/1936) i förevarande sammanhang av betydelse, enär de tillkommit i syfte att förkorta tiden för tomtindelningens fastställande. På grund härav må här lämnas en redogörelse för författningsändringarna i fråga.

Efter tillkomsten av stadsplanelagen och byggnadsstadgan hade från skilda håll framkommit önskemål om åtgärder till underlättande och påskyndande av tomtindelningens fastställande. Med anledning härav utarbetades inom justitiedepartementet en promemoria i ämnet med förslag till ändringar i stadsplanelagen och byggnadsstadgan av i huvudsak samma innehåll som de sedermera genomförda. Efter remiss till åtskilliga myndigheter underkastades författningsutkastens översättning inom departementet. Kungl. Maj:t lät därefter genom proposition den 10 mars 1936 (nr 184) framlägga förslag till lag om ändrad lydelse av 75 § stadsplanelagen samt inhämta riksdagens yttrande över ett förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan. De föreslagna ändringarna, som godkändes av riksdagen, inneburo såvitt nu är i fråga *dels* att i 123 § byggnadsstadgan infördes förbud i visst fall mot klagan över byggnadsnämnds beslut, *dels* införande i samma författningsrum av kungörelseförfarande i visst fall beträffande byggnadsnämnds beslut om tomtindelning i stället för delgivning, *dels* att i 28 § byggnadsstadgan infördes bestämmelse om insändande till KB av byggnadsnämndens handlingar i ärendet, *dels* införande i 75 § stadsplanelagen av förbud i visst fall att föra talan mot KB:s beslut, *dels* ock att i 29 § byggnadsstadgan infördes bestämmelse om att KB i visst fall skall teckna lagakraftbevis å tomtindelningens karta.

Inkomna framställningar. Till stadsplaneutredningen ha överlämnats vissa framställningar, åsyftande att åstadkomma snabbare och enklare behandling av stadsplane- och tomtindelningens ärenden m. m.

Redan i skrivelse den 11 juni 1934 till chefen för justitiedepartementet har *verkställande direktören i Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsförening i Stockholm S. Wallander* fäst uppmärksamheten på »de rent olidliga förhållanden som sammanhånga med fastighetsbildningens formella och juridiska sida».

I underdånig skrivelse den 11 mars 1938 har därefter *Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund u. p. a.* — i det följande kallad

H. S. B. — hemställt om en omarbetning av stadsplanelagstiftningen i syfte att rationalisera myndigheternas handläggning av stadsplane- och tomtindelningsärenden. H. S. B. har framhållit, att vissa föreskrifter i lagstiftningen angående stadsplanering, tomtindelning, tomtmätning m. m. samt denna lagstiftnings tillämpning haft ett hämmande, hindrande och stundom förlammande inflytande på byggnadsindustrien. Det måste enligt H. S. B:s mening anses olyckligt att en industri, vilken liksom byggnadsindustrien måste kunna smidigt anpassas efter konjunkturerna, skulle vara insnörd i en sådan tvångströja av paragrafer och stadganden, att förberedelserna till ett nybygge nödgades taga mångdubbelt längre tid än att bygga själva huset. — I *yttranden*, som inhämtats över H. S. B:s hemställan, har behovet av åtgärder i det angivna syftet vitsordats. Av *byggnadsstyrelsen*, vars yttrande är dagtecknat den 31 oktober 1938, har därvid framhållits, att det vore i hög grad otillfredsställande att den omständliga och tidsödande handläggningen av stadsplaneärenden verkade återhållande på viljan att vidtaga lämpliga stadsplaneförbättringar. Byggnadsstyrelsen har fördenskull förordat vissa förenklingar i stadsplaneärendenas behandling samt har jämväl beträffande tomtindelningsärendenas handläggning föreslagit reformer av olika slag. — *Lantmäteristyrelsen* har i yttrande den 7 oktober 1940 påpekat, att medan rätt långt in mot närvarande tid upprättandet av stadsplan allmänt betraktades såsom en för viss längre framtid orubblig engångsåtgärd, så vore förhållandena nu väsentligt förändrade. För närvarande vore en stadsplan nära nog under ständig revision. Det vore därför naturligt, att de byggande ganska ofta måste komma i kontakt med och känna sig i verksamheten hindrade av frågor, vilkas prövning måste ta sin tid. Vid bedömandet av de åtgärder, som kunde tänkas ifrågakomma för åstadkommandet av ändring i de av H. S. B. anmärkta förhållandena, kunde enligt lantmäteristyrelsens mening åtgärder tänkas, icke blott såsom föreslagits, beträffande den formella handläggningsapparaten, utan också i fråga om stadsplans innehåll samt organisationen av de organ som handlade hithörande ärenden. Lantmäteristyrelsen har framställt åtskilliga förslag i angivna hänseenden. — *Svenska kommunaltekniska föreningen* har i yttrande, dagtecknat den 10 februari 1939, föreslagit flera åtgärder i syfte att påskynda handläggningen av stadsplane-, tomtindelings- och tomtmätningens ärenden. Föreningen har tillika framhållit, att om än fastighetsbildningen i görligaste mån påskyndades inträffade det dock ofta att markägare, som planerade byggnadsföretag, icke utan olägenheter och ekonomisk förlust kunde avbida fullbordandet av de lagstadgade åtgärderna för ernående av en för byggnadslov färdig tomtplats. På grund härav har föreningen ansett påkallat, att möjligheterna att medgiva dispens från gällande nybyggnadsförbud något utvidgades. — *Svenska landskommunernas förbund* har i yttrande den 16 maj 1938 och *svenska stadsförbundet* i yttrande den 3 september 1938 vitsordat betydelsen av att handläggningen av ifrågavarande ärenden bleve så smidig och snabb som möjligt, men förbunden ha samtidigt framhållit att en reform givetvis icke finge ske så att berättigade intressen åsidosattes.

Svenska kommunaltekniska föreningen har i underdånig skrivelse den 17 maj 1939 ånyo framhållit önskemålet, att stadsplane- och tomtindelningsärendena kunde behandlas på ett mindre omständligt och tidsödande sätt än för närvarande. Föreningen har åberopat ett föredrag vid stadsbyggnadsveckan i Stockholm den 22—28 april 1938 av civilingenjören Åke Virgin angående önskvärd revision av stadsplanelagen.

Slutligen har *Stockholms stadskollegium* i underdånig framställning den 27 juni 1940 påpekat de olägenheter, som i många fall uppkomme för byggnadsverksamheten genom stadsplane- och tomtindelningsärendenas långsamma behandling. Kollegiet har därvid åberopat en av särskilda av kollegiet utsedda delegerade verkställd utredning rörande i vad mån genom ändrad lagstiftning eller praxis en snabbare och enklare handläggning av stadsplane- och tomtindelningsärenden skulle kunna åstadkommas. I yttrande den 8 augusti 1940 över stadskollegiets berörda framställning har *överståthållarämbetet* ansett de framställda förslagen värda allvarligt övervägande.

Å andra sidan ha *Konungariket Sveriges stadshypotekskassa* och *svenska bostadskreditkassan* i skrivelse den 28 april 1937 till chefen för justitiedepartementet hemställt om införande av ytterligare kontrollföreskrifter i byggnadsstadgan, enligt vilka inteckningshavare skulle genom kallelsebrev underrättas om stadsplaneförslag och däri vidtagna ändringar på samma sätt som markägare. Över detta förslag ha yttranden avgivits av vissa myndigheter och sammanslutningar.

Undersökning av tiden för behandlingen av stadsplaneärenden. För att söka erhålla uppfattning om vilken tid, som i allmänhet åtgår för ett stadsplaneärendes behandling hos olika myndigheter, har stadsplaneutredningen låtit verkställa undersökning av akterna till samtliga stadsplaneärenden, som avgjorts av Kungl. Maj:t under åren 1938 och 1941. Antalet dylika ärenden har utgjort 382 år 1938 och 327 år 1941. I den mån akterna innehållit upplysning därom, ha antecknats tiderna, då byggnadsnämnden meddelade sitt beslut, då förslaget antogs av stadsfullmäktige, då ärendet inkom till KB, då ärendet inkom till kommunikationsdepartementet från KB, då ärendet efter remiss återkom till kommunikationsdepartementet från byggnadsstyrelsen, och då ärendet avgjordes av Kungl. Maj:t. De olika tidsskillnaderna ha uträknats, och därefter har medeltalsberäkning verkställts för vart och ett av de angivna båda åren. Av omstående tabell framgår resultatet av undersökningen.

Tabellen visar bland annat att tiden mellan byggnadsnämndens beslut och Kungl. Maj:ts beslut utgjort i medeltal 5 månader 28 dagar under år 1938 och 6 månader under år 1941. Det bör observeras, att i dessa tider icke ingår tiden för stadsplaneärendenas behandling hos byggnadsnämnden. Denna tid kan antagas ha utgjort i medeltal omkring 2—3 månader.

Vid undersökningen har det visat sig, att tiden för ärendenas behandling växlat mycket från fall till fall. Så till exempel har under de båda åren i de fall, där uppgifter funnits tillgängliga, tiden mellan byggnadsnämndens be-

**Tid för behandlingen av stadsplaneärenden, som avgjorts av Kungl. Maj:t
åren 1938 och 1941.**

T i d e n m e l l a n	Medeltal			
	1938		1941	
	månad	dag	månad	dag
byggnadsnämndens beslut och förslagets antagande av stadsfullmäktige	1	01	1	12
förslagets antagande och dagen då ärendet inkom till KB	1	00	1	04
dagen då ärendet inkom till KB och dagen då ärendet inkom till kommunikationsdepartementet från KB ...	1	13	1	17
dagen då ärendet inkom till kommunikationsdepartementet från KB och dagen då ärendet efter remiss återkom till kommunikationsdepartementet från byggnadsstyrelsen	1	24	1	06
dagen då ärendet återkom till kommunikationsdepartementet från byggnadsstyrelsen och Kungl. Maj:ts beslut		20		21
byggnadsnämndens beslut och Kungl. Maj:ts beslut	5	28	6	00

slut och förslagets antagande av stadsfullmäktige utgjort lägst 0 dagar och högst 1 år 5 månader 14 dagar, tiden mellan förslagets antagande och dagen då ärendet inkom till KB lägst 1 dag och högst 1 år 3 månader 24 dagar, tiden mellan sistnämnda dag och dagen då ärendet inkom till kommunikationsdepartementet från KB lägst 1 dag och högst 2 år 3 dagar, tiden mellan sistnämnda dag och dagen då ärendet återkom till kommunikationsdepartementet från byggnadsstyrelsen lägst 3 dagar och högst 1 år 16 dagar, tiden mellan sistnämnda dag och Kungl. Maj:ts beslut lägst 1 dag och högst 3 år 5 månader 25 dagar samt tiden mellan byggnadsnämndens beslut och Kungl. Maj:ts beslut lägst 1 månad 18 dagar och högst 4 år 1 dag. De fall, då behandlingen dragit exceptionellt långt ut på tiden, ha icke medräknats vid tabellens uppgörande, enär de skulle verkat förryckande på de däri angivna medeltalen. Medtagas även alla sådana exceptionella fall, ökas medeltalen avsevärt; så till exempel ökas tiden mellan byggnadsnämndens och Kungl. Maj:ts beslut för år 1938 från 5 månader 28 dagar till 7 månader 12 dagar och för år 1941 från 6 månader till 8 månader 17 dagar.

I samband med ovanstående undersökning har även antecknats *dels* huruvida de undersökta stadsplaneärendena avsett å ena sidan fastställelse av ny stadsplan eller ändring jämte utvidgning av befintlig stadsplan samt å andra sidan fastställelse av enbart ändring av stadsplan, *dels* i vad mån i de undersökta ärendena fastställelse vägrats eller väsentligt undantag skett, mindre väsentligt undantag verkställt eller fastställelse meddelats i obeskuret skick, *dels* ock i hur stort antal ärenden markägareprotester förekommit, eller remiss av Kungl. Maj:t verkställt även till annan myndighet än byggnadsstyrelsen. Resultatet av undersökningen härutinnan framgår av följande tabell.

Vissa uppgifter angående stadsplaneärenden, som avgjorts av Kungl. Maj:t
åren 1938 och 1941.

	1938		1941	
	Antal ärenden	% av hela antalet ärenden	Antal ärenden	% av hela antalet ärenden
Ny stadsplan eller ändring + utvidgning av stadsplan ..	57	15	66	20
Ändring av stadsplan:.....	325	85	261	80
Summa	382	100	327	100
Fastställelse vägrad eller väsentligt undantag	113	30	94	29
Mindre väsentligt undantag.....	101	26	74	22
Fastställelse i obeskuret skick.....	168	44	159	49
Summa	382	100	327	100
Markägareprotester	191	50	142	43
Ytterligare remissförfarande hos Kungl. Maj:t.....	6	2	5	2

Av denna tabell kan bland annat inhämtas, att icke 50 % av de av Kungl. Maj:t behandlade stadsplaneförslagen faststälts i obeskuret skick.

2. Stadsplaneutredningens förslag.

Allmän motivering och innebörden av förslagen.

De framställningar, för vilka förut redogjorts, jämte den av stadsplaneutredningen verkställda undersökningen, ådagalägga tydligt önskvärdheten av en smidigare och snabbare handläggning av de frågor, som regleras genom stadsplanelagstiftningen. Åtgärder i detta syfte torde kunna vidtagas till gagn för byggnadsverksamheten utan att andra berättigade intressen därigenom otillbörligt åsidosättas. Läget på bostadsmarknaden motiverar, att en reform i dylik riktning sker utan att avvakta resultatet av utredningsarbetet i övrigt. På grund härav har stadsplaneutredningen utarbetat förslag till vissa ändringar i bestämmelserna om behandlingen av stadsplane- och tomtindelningsärenden. I samband därmed ha upptagits vissa andra förslag, som synts utredningen ägnade att främja byggnadsverksamheten. Närmare motivering till de sålunda framlagda förslagen lämnas i det följande. Förslagen innebära icke någon förändring av stadsplanelagstiftningens grundlinjer. De ha aktualiserats av krisläget och avse allenast att åvägabringa de partiella förbättringar, som utredningen funnit möjliga att genomföra inom ramen för grunderna i nuvarande lag. Härav följer att behov av ytterligare omarbetning, möjligen på väsentliga punkter, av de föreskrifter, som i förslagen avses, kan komma att uppstå under utredningens fortsatta arbete.

Utredningen vill i detta sammanhang framhålla, att även om orsaken till

rådande otillfredsställande förhållanden till stor del är att hänföra till gällande regler för byggnadsärendenas behandling, olägenheterna likväl ej kunna undanröjas allenast genom ändrad lagstiftning. Åtskilligt beror på det sätt, på vilket bestämmelserna tillämpas. Genom förutseende och genom rationell planläggning av arbetet kan mycket vinnas. Av stor betydelse är också, att samarbete äger rum mellan de olika myndigheter och personer, på vilka handläggningen av ifrågavarande ärenden ankommer, samt att prestigehänsyn och andra ovidkommande synpunkter icke ställas hindrande i vägen för det gemensamma målet.

Men jämväl en annan sida av frågan förtjänar beaktande. Även med god vilja sakna kommunerna många gånger möjlighet att komma till rätta med de ifrågavarande problemen redan av den anledningen att kompetent sakkunnig hjälp icke står till förfogande. För närvarande anlitas ej sällan såsom stadsplaneutförelse personer, vilka icke kunna anses vara därtill tillräckligt kvalificerade. Det stora antalet fall, då vid prövningen av stadsplaneutförelse fastställelse vägras eller undantag sker, torde i icke ringa mån vara att tillskriva detta förhållande. Att härav ävensom i övrigt på grund av vederbörande stadsplaneutförelses bristande förutsättningar att tillfredsställande fullgöra det åtagna uppdraget tidsförlust orsakas är uppenbart. Åtgärder i syfte att råda bot på ifrågavarande missförhållanden äro av behovet påkallade. Från statsmakternas sida kan medverkan härtill lämnas på olika sätt. Utredningen vill här endast erinra därom, att exempelvis frågan om ordnandet av undervisningen i stadsbyggnadslära icke torde kunna anses slutligt löst. Denna fråga innefattas i det uppdrag, som anförtrotts 1940 års sakkunniga för den högre tekniska undervisningen. Frågan om de andra åtgärder, som i nyssberörda syfte kunna böra vidtagas, torde bli föremål för beaktande av stadsplaneutredningen under dess fortsatta arbete.

I fråga om behandlingen av *stadsplaneärenden* innebär stadsplaneutredningens förslag i huvudsak följande förändringar:

Granskningstiden minskas från en månad till 14 dagar med rätt dock alltså jämt för byggnadsnämnden att bestämma längre granskningstid. Medan stadsplan nu alltid antages av stadsfullmäktige, skall enligt utredningens förslag byggnadsnämnden, där denna är enhällig, antaga stadsplan, som överensstämmer med av drätselkammaren godkänt förslag. Stadsfullmäktige skola dock äga förbehålla sig prövningen jämväl av dylika förslag i den omfattning fullmäktige så finna lämpligt. Över beslut om stadsplans antagande skall klagan ej få föras.

KB:s rätt att fastställa stadsplaneändringar skall bibehållas i princip oförändrad; den praktiska tillämpningen av denna princip föreslås emellertid utvidgad i syfte att åvägabringa viss ökning av antalet ändringar som prövas av KB. KB:s beslut rörande fastställelse av stadsplan skall meddelas efter anslag och klagotiden begränsas till en månad från den dag då beslutet meddelades. Över KB:s beslut, varigenom stadsplaneändring till alla delar fastställts, skall klagan få föras allenast av sakägare, som i ärendet framställt yrkande, vilket helt eller delvis lämnats utan bifall. Får talan ej föras mot

KB:s beslut att fastställa stadsplaneändring, skall KB å stadsplanekartan teckna bevis att beslutet på grund därav vunnit laga kraft.

Vad angår behandlingen av *tomtindelningsärenden* medför utredningens förslag i huvudsak följande förändringar:

Över byggnadsnämndens beslut om antagande av tomtindelning skall klagan ej få föras. Till följd härav skall beslutet icke som för närvarande delgivas sakägarna, utan handlingarna skola omedelbart insändas till KB för fastställelse. KB:s beslut, varigenom tomtindelning till alla delar fastställts, skall få överklagas allenast av sakägare, som i ärendet framställt yrkande, vilket helt eller delvis lämnats utan bifall.

Därjämte ha beträffande både stadsplaneärendenas och tomtindelningsärendenas behandling företagits åtskilliga mindre förändringar, åsyftande att rationalisera handläggningen. Särskilt har härvid eftersträfvats att främja samarbetet såväl mellan olika berörda myndigheter inbördes som mellan myndigheterna och markägarna.

Utom behandlingen av stadsplane- och tomtindelningsärenden avser stadsplaneutredningens förslag även *andra frågor*, i främsta rummet rörande rätten att medgiva undantag från olika slag av byggnadsförbud. Rätten att medgiva uppförandet av tillfälliga byggnader i strid mot gällande bestämmelser har vidgats, varvid dock samtidigt i syfte att förebygga missbruk lämnats vissa inskränkande föreskrifter beträffande vad som menas med tillfällig byggnad. Vidare har byggnadsnämnden tillerkänts befogenhet att jämväl i andra fall än då fråga är om tillfälliga byggnader i viss utsträckning medgiva avvikelser från stadsplans, stomplans, byggnadsplans och utomplansbestämmelsers detaljreglering av bebyggandet.

I känslan av att under vissa förhållanden extraordinära åtgärder kunna bli nödvändiga, om byggnadsverksamheten skall hållas uppe i tillräcklig omfattning, har utredningen ansett ett särskilt dispensförfarande böra införas för det fall, att inom viss ort råder trängande behov av nybyggnader för bostadsändamål, vilket behov ej kan med anlitande av den vanliga ordningen tillgodoses på ett tillfredsställande sätt. De särskilda förhållanden, under vilka detta dispensförfarande bör få användas, föranleda emellertid enligt utredningens mening, att stadgande härom bör upptagas bland de allmänna byggnadsbestämmelserna utan bör givas formen av en särskild lag med begränsad giltighetstid. Förslag till sådan lag om särskilt tillstånd i vissa fall till avvikelser från stadsplan m. m. har utarbetats av utredningen.

Att närmare angiva den förkortning av tiden för stadsplane- och tomtindelningsärendenas behandling, som skulle uppstå vid genomförande av stadsplaneutredningens förslag, möter betydande svårigheter. Vissa beräkningar härom ha dock kunnat göras. Beträffande stadsplaneärenden torde sålunda möjligheten att nedsätta granskningstidens längd från en månad till 14 dagar i de flesta fall kunna medföra en tidsbesparing av ungefär sistnämnda storlek. Genom borttagandet av rätten att anföra besvär över beslut om antagande av stadsplan torde vidare vinnas i regel minst omkring tre veckor, härvid oräknad den tid som åtgår därest besvären, såsom för närvarande kan ske,

fullföljas genom alla instanser. Förslagets genomförande torde fördenskuil komma att medföra att tiden för behandlingen av stadsplaneärenden i allmänhet minskas med minst omkring fem veckor. Beträffande ett betydande antal stadsplaneärenden blir tidsbesparingen emellertid betydligt större. Sålunda torde i de fall, då stadsplan antages av byggnadsnämnden i stället för av stadsfullmäktige, kunna vinnas i medeltal ytterligare omkring en månad. Sker fastställelseprövningen hos KB och tager KB:s fastställelsebeslut enligt de regler som föreslagits därom omedelbart åt sig laga kraft, vinnes därjämte avsevärd tid, troligen omkring 2—3 månader. Den allmänna rationaliseringen av ärendenas behandling medför vidare viss ej angivbar tidsvinst. Att tidsvinsten sålunda i vissa fall kan bli mycket stor, får sin särskilda betydelse genom att just de fall, då de enklaste och mest tidsbesparande reglerna för handläggningen komma att kunna tillämpas, i regel samtidigt torde vara de som äro de mest brådskande.

Vad angår handläggningen av tomtindelningsärenden kan tidsvinsten vid genomförande av utredningens förslag om förbud mot överklagande av byggnadsnämndens beslut beräknas uppgå till omkring en månad. Genom stadgandet att KB:s beslut i tomtindelningsärende får överklagas allenast av sakägare, som i ärendet skriftligen framställt yrkande vilket helt eller delvis lämnats utan bifall, kan ytterligare sparas en tid av minst 30 dagar.

Speciell motivering.

Förslag till lag om ändring i vissa delar av stadsplanlagen.

3 §.

Enligt nuvarande lydelsen av 3 § första stycket antages stadsplan av stadsfullmäktige men skall för att bli gällande fastställas av Konungen.

Vad nu sagts skall enligt 3 § andra stycket i dess nuvarande lydelse gälla även i fråga om ändring av stadsplan; dock må ändring, som ej avser planens grunddrag och ej heller eljest innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande, fastställas av KB.

I förut omförmälda, till stadsplaneutredningen överlämnade framställningar och yttranden ha vissa förslag till ändringar i bestämmelserna i förevarande paragraf framkommit.

Byggnadsstyrelsen har i sitt yttrande över H. S. B:s framställning den 11 mars 1938 framhållit önskvärdheten av att förslag till mindre stadsplaneändring, därest alla parter vore ense om dess lämplighet, kunde antagas av byggnadsnämnden. Vid fall av jämväl tomtindelning kunde behandlingen av förslagen till stadsplaneändring och till tomtindelning då ske jämsides. Om så ansåges lämpligt, kunde åt stadsfullmäktige förbehållas rätten att avgöra om en dylik befogenhet borde överlåtas åt byggnadsnämnden eller ej. Styrelsen har förutsatt att några utgifter för kommunen ej finge uppkomma genom ett sådant byggnadsnämndens beslut som här avsåges. I annat fall borde ärendet överlämnas till stadsfullmäktige för handläggning i vanlig

ordning. De stadsplaneändringar, som närmast åsyftades, vore endast sådana som avsåge att inom begränsade kvartersområden förbättra möjligheterna till ett mera ändamålsenligt och tilltalande bebyggande än gällande stadsplan erbjöde, och det måste förutsättas att de uppgjordes i samförstånd mellan byggnadsnämnden och vederbörande markägare. Ett beslut av byggnadsnämnden, åtföljt av intyg om godkännande av drätselkammaren, som närmast hade att bevaka kommunens ekonomiska intressen i frågan, och samtliga markägare borde därför vara till fyllest för att KB skulle kunna fastställa dylika ändringsförslag. Skulle sakägarna ej bli ense, borde förslaget i vederbörlig ordning utställas och ärendet i sådant fall därefter överlämnas till stadsfullmäktiges avgörande. — Ett liknande förslag har framställts av *Stockholms stadskollegium* i dess skrivelse den 27 juni 1940. Kollegium har ansett, att byggnadsnämnden utan olägenhet borde kunna antaga alla sådana stadsplaneändringar, som KB ägde fastställa.

Svenska kommunaltekniska föreningen har i sitt yttrande över H. S. B:s förutnämnda framställning anfört, att en betydande tidsvinst i stadsplaneärendenas behandling skulle kunna uppnås, om KB i större omfattning än hittills fastställde mindre stadsplaneändringar. Då möjlighet till besvär över KB:s beslut alltid funnes, syntes förfarandet icke för det allmänna eller enskilda behöva innebära några nackdelar. I sin skrivelse till Konungen den 17 maj 1939 har svenska kommunaltekniska föreningen vidare uttalat, att vid stadsbyggnadsveckan år 1938 önskemål framkommit att KB:s rätt att fastställa jämkning i stadsplaner borde i möjligaste mån utvidgas. Att denna rätt blivit så starkt begränsad berodde snarare på allmänt vedertagen praxis än på lagens formulering. Formellt syntes nämligen lagen ej lägga hinder i vägen för att KB i långt större utsträckning än som skedde skulle kunna fastställa jämkningar i gällande stadsplaner. Det ville på den grund synas föreningen som om från Kungl. Maj:ts sida sådana direktiv skulle kunna lämnas, att KB som regel berättigades fastställa ändringar i gällande stadsplaner, såvida dessa ändringar icke vore av principiell natur.

Även *lantmäteristyrelsen* har i sitt yttrande över H. S. B:s ovannämnda framställning föreslagit, att den utvägen borde övervägas att stadsplaneändringar i större utsträckning än hittills prövades av KB.

För att vinna upplysning om KB:s praxis i fråga om fastställelse av stadsplaneändringar har stadsplaneutredningen i skrivelse den 2 februari 1942 till samtliga KB anhållit om upplysning angående *dels* antalet stadsplaneändringar som KB jämlikt bemyndigandet i 3 § andra stycket stadsplane-lagen fastställt under ett vart av åren 1938 och 1941, *dels ock* vilka närmare synpunkter — utöver de principer som angivas i 3 § andra stycket — som KB lagt till grund vid bedömandet av frågan huruvida ett förslag till stadsplaneändring borde fastställas av KB eller vidarebefordras till Kungl. Maj:t. Stadsplaneutredningen har härvid tillika anhållit om att få veta KB:s synpunkter i fråga om förslaget att stadsplaneändringar i större utsträckning än för närvarande skulle fastställas av KB.

På denna skrivelse ha från samtliga KB inkommit svar, vid vilka i de flesta

fall fogats yttrande av vederbörande länsarkitekt. I nedanstående tabell ha uppgifterna angående antalet av KB under ett vart av åren 1938 och 1941 fastställda stadsplaneändringar länsvis sammanställts med införskaffade uppgifter från kommunikationsdepartementet angående antalet hos Kungl. Maj:t under samma år avgjorda stadsplaneärenden. Sammanlagda antalet ärenden hos KB och Kungl. Maj:t har angivits, och därjämte har för varje län uträknats hur många procent antalet stadsplaneändringar hos KB utgjort av sammanlagda antalet stadsplaneärenden.

Stadsplaneärenden hos KB och Kungl. Maj:t under åren 1938 och 1941.

L ä n	1 9 3 8				1 9 4 1			
	Stpl. ändr. hos KB	Stpl. ärend. hos Kungl. Maj:t	S:a 1 + 2	Stpl. ändr. hos KB (1) i % av s:an (3)	Stpl. ändr. hos KB	Stpl. ärend. hos Kungl. Maj:t	S:a 1 + 2	Stpl. ändr. hos KB (1) i % av s:an (3)
	1	2	3	4	1	2	3	4
Ö. Ä.....	11	132	143	8	14	75	89	16
Stockholms	23	17	40	58	10	11	21	48
Uppsala	11	9	20	55	4	4	8	50
Södermanlands.....	9	5	14	64	8	8	16	50
Östergötlands.....	12	13	25	48	4	19	23	17
Jönköpings	13	19	32	41	13	21	34	38
Kronobergs	2	3	5	40	3	4	7	43
Kalmar.....	11	10	21	52	4	9	13	31
Gotlands	3	0	3	100	2	5	7	29
Kristianstads.....	6	10	16	37	4	8	12	33
Malmöhus	3	64	67	4.5	2	27	29	7
Blekinge.....	3	6	9	33	3	4	7	43
Hallands	12	5	17	71	9	12	21	43
Göteborgs och Bohus.....	45	14	59	76	23	23	46	50
Älvsborgs.....	5	13	18	28	8	10	18	44
Skaraborgs.....	9	8	17	53	3	16	19	16
Värmlands.....	4	4	8	50	5	9	14	36
Örebro	11	4	15	73	2	10	12	17
Västmanlands.....	0	7	7	0	2	13	15	13
Kopparbergs	6	6	12	50	2	9	11	18
Gävleborgs.....	6	13	19	32	4	15	19	21
Västernorrlands.....	4	4	8	50	3	3	6	50
Jämtlands	0	2	2	0	3	2	5	60
Västerbottens	8	11	19	42	1	8	9	11
Norrbottnens.....	3	3	6	50	0	2	2	0
Summa	220	382	602		136	327	463	
Medeltal per län	8.8	15.3	24.1	37 %	5.4	13.1	18.5	29 %

Av tabellen framgår att antalet stadsplaneändringar hos KB i procent av sammanlagda antalet stadsplaneärenden växlar mycket, ej blott de olika länen emellan utan även för samma län under de båda angivna åren. Sammanlagt ha KB under år 1938 fastställt 220 stadsplaneändringar eller 37 procent av hela antalet ärenden och under år 1941 136 ändringar eller 29 procent av hela antalet ärenden.

Svaren å frågan, vilka närmare synpunkter KB lagt till grund vid avgörandet av om en stadsplaneändring borde fastställas av KB eller hänskjutas till Kungl. Maj:t, visa att därvid ganska skiftande bedömningsgrunder tillämpats inom olika län samt att praxis även inom samma län är osäker. Några KB ha angivit gränsen för sin behörighet ungefär så, att då genom en stadsplaneändring markens disposition enligt fastställd stadsplan förändrades, exempelvis då gatemark överfördes till tomtmark, eller då stadsplaneändringen avsåge ökning av våningsantal eller hushöjd, vore stadsplaneändringen av beskaffenhet att böra fastställas av Kungl. Maj:t, men då fråga allenast vore om mindre jämkning av kvartersgränser eller av gränser mellan olika bestämmelseområden eller av gatas läge eller höjd, borde KB fastställa densamma. Andra KB ha funnit avgörande vikt böra fästas vid om stadsplaneändringen innebure ändring av stadsplanebestämmelser. I dylikt fall har ärendet hänskjutits till Kungl. Maj:t. Visst stöd för denna ståndpunkt har hämtats från ett beslut av Kungl. Maj:t den 22 juni 1939 (R. 1939 ref. nr 23). Jämkningsar av stadsplanelinjer ha däremot ansetts kunna fastställas av K. B. Andra synpunkter som kommit till uttryck i KB:s svar äro, att en stadsplaneändring i regel överlämnades till Kungl. Maj:ts avgörande om den omfattade mer än ett kvarter eller avsåge stadens centrala delar eller berörde äldre stadsplan, för vilken stadsplanebestämmelser ännu ej fastställts, eller medförde påtagligt men för markägare, eller om mot stadsplaneändringen framställt grundade anmärkningar, men att ändringen i motsatt fall brukade prövas av KB. Vidare har uttalats, bland annat, att endast stadsplaneändringar föranledda av sådana förhållanden på marken, som icke kunnat förutses vid planens upprättande, prövades av KB. En KB har förklarat, att kommunerna inom länet i allmänhet ställde sina ansökningar om fastställelse å stadsplaneförslag till Kungl. Maj:t och att, där så skett, varken länsarkitekten eller KB torde lägga sig vinn om att undersöka, huruvida förslaget skulle kunna fastställas av KB.

Åtskilliga KB ha därjämte meddelat, att de givit det ifrågavarande stadsgandet en restriktiv tolkning och sålunda i tveksamma fall alltid underställt stadsplaneändringen Kungl. Maj:ts prövning. Exempel finnes emellertid även på en motsatt uppfattning. En KB har sålunda upplyst, att KB ansåge sig ha stor rätt att fastställa stadsplaneändringar och att KB därför fastställt stadsplaneförslag, som exempelvis inneburit ändringar i byggnads sätt och våningsantal inom tämligen stora områden eller som medfört slopande av i stadsplan angivna gator och upptagande av nya gator genom fastställda byggnadskvarter. En annan KB har förklarat sig avgöra stadsplaneändringar i största möjliga utsträckning, då överklagande av KB:s beslut icke varit att förvänta.

Beträffande förslaget att stadsplaneändringar i större utsträckning än nu skulle fastställas av KB ha 18 KB uttalat sig för detta förslag, under det att 7 KB ställt sig mer eller mindre tveksamma. De KB som biträtt förslaget ha huvudsakligen motiverat detta med att därigenom skulle vinnas en enklare och snabbare handläggning av stadsplaneärenden utan att rätts-säkerheten äventyrades och att efter länsarkitektorganisationens tillskapande erforderlig sakkunskap numera stode till KB:s förfogande samt att den lokal-kännedom som erfordrades för att bedöma själva sakfrågan vore bäst före-trädd hos KB och länsarkitektkontoren. En av dessa KB har framhållit, att en utvidgning av KB:s prövningsrätt syntes förutsätta att byggnadsstyrelsens yttrande direkt inhämtades av KB i vissa fall av särskilt svårbedömlig tek-nisk och principiell art, och två andra KB som förordat förslaget ha påpe-
kat, att förslagets genomförande skulle medföra sådan ökning av länsarki-
tektkontorens arbetsbörda att förstärkning erfordrades av den arkitektutbil-
dade arbetskraften. De KB åter, som äro tveksamma angående förslagets
lämplighet, ha framhållit i huvudsak, att en utvidgad befogenhet för KB
att fastställa stadsplaneändringar kunde leda till brist på enhetlighet inom
landets olika delar, varjämte det förelåge risk att stadsplaneärendena icke
alltid komme att ägnas tillräckligt ingående och grundlig prövning. Vidare
har uttalats, att stadsplanefrågor i allmänhet vore av sådan betydelse att de
krävde prövning av central myndighet samt att den med förslaget avsedda
tidsvinsten icke syntes bli av betydelse.

Vad slutligen angår frågan hur gränsdragningen för KB:s behörighet lämp-
ligen borde ske, innehålla de inkomna svaren icke några mera utarbetade
förslag. Det framhålles emellertid allmänt, att de nuvarande bestämmelserna
vore alltför obestämda och att närmare föreskrifter därför borde meddelas
angående KB:s befogenhet att fastställa stadsplaneändringar antingen genom
lagändring eller genom särskilda direktiv vid sidan av författningarna.

Utredningen. Första stycket. Med nuvarande ordning kan det, framför allt
sommartiden, dröja ganska länge efter det byggnadsnämnden skilt sig från ett
stadsplaneärende, innan planen antages av stadsfullmäktige. Den av utred-
ningen gjorda undersökningen för åren 1938 och 1941 visar, att mellan den
dag, nämnden meddelar beslut om ärendets överlämnande till stadsfullmäk-
tige, och den dag, fullmäktige besluta i ärendet, i medeltal förflyter något mer
än en månad; understundom förlänges dock denna tid högst avsevärt. Där-
est ärendena ej behövde passera stadsfullmäktige utan finge från byggnads-
nämnden överlämnas direkt till KB, skulle alltså göras en ej oväsentlig tids-
besparing. Vissa förslag i sådan riktning ha såsom förut nämnts framställts
av byggnadsstyrelsen och Stockholms stadskollegium. Genom en dylik an-
ordning skulle också vinnas den fördelen, att stadsplaneförslag och därav
beroende tomtindelingsförslag kunde behandlas samtidigt hos byggnads-
nämnden och på en gång vidarebefordras till KB. Om, såsom stadsplane-
utredningen förordar under 75 § stadsplanelagen, KB:s fastställelsebeslut un-
der vissa förutsättningar genast vinner laga kraft, skulle vidare KB kunna

fastställa stadsplaneändringen samtidigt med tomtindelningen av den i planen ingående kvartersmarken. Då utredningen förutsätter att — i viss anslutning till vad redan nu gäller enligt nyssnämnda lagrum — jämväl KB:s beslut om fastställelse av tomtindelning skall kunna vinna laga kraft omedelbart, skulle KB kunna i ett sammanhang teckna lagakraftbevis å stadsplane- och tomtindelningsskartorna. En betydande förenkling av det nuvarande förfarandet skulle alltså ernås i ett dylikt fall.

Vid övervägande av frågan, huruvida åt byggnadsnämnd skulle kunna överlämnas befogenhet att antaga stadsplan eller ändring däri, har utredningen icke förbisett, att byggnadsnämnden icke är ett kommunalt organ i egentlig mening. Då gällande lag vilar på den principen att stadsplanefrågor äro i främsta rummet kommunala angelägenheter, kan därför viss tvekan yppa sig angående lämpligheten av att åt byggnadsnämnden giva dylik befogenhet. Utredningen vill här ej föreslå någon rubbning i nyssberörda princip. Att fråntaga stadsfullmäktige möjligheterna till ett avgörande inflytande på stadsplaneärendenas behandling bör ej ifrågakomma. Emellertid förefaller det utredningen som om frågan skulle kunna lösas utan något åsidosättande av den kommunala bestämmanderätten. Om såsom förutsättning för att byggnadsnämnden skall kunna antaga ett stadsplaneförslag stadgas, att förslaget skall ha godkänts av stadens ekonomiska förvaltningsorgan, drätselkammaren, torde de betänkligheter, som kunna hysas mot att stadsfullmäktige icke själva få tillfälle pröva ärendet, väsentligt avtrubbas. Ur saklig synpunkt torde några invändningar mot en dylik ordning knappast kunna resas, då byggnadsnämnden och drätselkammaren gemensamt synas ha förutsättningar för ett allsidigt bedömande av förslaget under tillbörligt hänsynstagande till olika intressen. Då drätselkammarens ledamöter utses av stadsfullmäktige, vilka jämväl ha att godkänna drätselkammarens reglemente, synes det utredningen vidare formellt sett som om med ett dylikt stadgande principen om den kommunala bestämmanderätten skulle vara väl tillgodosedd. För att giva stadsfullmäktige ytterligare möjlighet att öva inflytande på stadsplaneärendenas behandling föreslår emellertid utredningen, att fullmäktige därjämte förbehålles rätt att, oavsett drätselkammarens ståndpunktstagande, om och i den utsträckning fullmäktige så önska undantaga vissa stadsplaneförslag från byggnadsnämndens avgörande. Den rätt kan av fullmäktige utnyttjas så — och detta torde vara det naturligaste tillvägagångssättet — att fullmäktige generellt förbehålla sig prövningen av stadsplaneärenden av viss angiven beskaffenhet. Stadsfullmäktige kunna även exempelvis göra byggnadsnämndens beslutanderätt beroende av att icke drätselkammaren — oaktat den ej har något att erinra mot ett visst stadsplaneförslag och sålunda för sin del godkänner detsamma — anser förslaget vara av sådan vikt, att drätselkammaren i sitt yttrande till byggnadsnämnden påyrkar att förslaget hänskjutes till fullmäktige. Den möjligheten står också öppen, att fullmäktige beträffande ett särskilt förslag, vilket kanske är av större allmänt intresse, förklara att de önska själva avgöra detsamma.

Utredningen har omarbetat 3 § i överensstämmelse med vad här anförts. I syfte att ytterligare säkerställa att samtliga berättigade intressen tillbörligt beaktas har såsom förutsättning för byggnadsnämndens föreslagna befo-genhet föreskrivits, att alla i beslutet deltagande ledamöter av nämnden skola vara om beslutet ense. En inom utredningen väckt tanke, att byggnadsnämnden därjämte borde vid meddelande av dylika beslut vara fulltalig, har däremot icke ansetts vara av beskaffenhet att böra komma till uttryck i lagen. Fall kunna nämligen förekomma, då krav på en fulltalig byggnadsnämnd skulle vara onödigt strängt. Utredningen vill också hänvisa till den möjlighet, stadsfullmäktige givits att, om så befinnes önskvärt, begränsa byggnadsnämndens beslutanderätt. Skulle en byggnadsnämnd förfara olämpligt vid stadsplaneärendenas behandling, torde fullmäktige ej underlåta att begagna sig av berörda möjlighet.

Uppenbarligen ligger det i kommunernas eget intresse att det hinder för byggnadsverksamheten, som en onödigt långsam och omständlig behandling av stadsplaneärendena utgör, undanröjes. Särskilt viktigt är att behandlingen av ärenden av mera brådskande natur icke fördröjes. En av de främsta fördelarna med utredningens förslag är att möjlighet vinnes att erhålla en skyndsammare behandling av brådskande stadsplaneärenden. För att den åsyftade vinsten skall uppnås är det angeläget att stadsfullmäktige icke i onödan inskränka byggnadsnämndens eller drätselkammarens handlingsfrihet. Några närmare allmängiltiga regler härutinnan har utredningen icke ansett sig böra uppställa. Stadsfullmäktiges bedömning av huruvida eller i vilken utsträckning ifrågavarande prövningsrätt skall förbehållas fullmäktige måste delvis ske med utgångspunkt från de lokala förhållandena. Som allmän regel synes dock böra gälla, att i varje fall alla stadsplaneändringar av beskaffenhet att kunna fastställas av KB böra få antagas av byggnadsnämnden. Vidare synes byggnadsnämnden städse böra bibehållas vid rätten att antaga sådana stadsplaneförslag, som icke mött gensaga från något håll och om vilkas lämplighet enighet mellan sakägarna alltså råder. Utredningen utgår ifrån att stadsplaneärendenas behandling kommer att äga rum under förtroendefullt samarbete mellan stadens olika myndigheter i syfte att vinna en så ändamålsenlig och snabb lösning som möjligt.

Med hänsyn till de förbehåll, med vilka byggnadsnämndens beslutanderätt förknippats enligt förslaget, har det ej synts utredningen finnas anledning att generellt begränsa samma rätt till att avse allenast vissa slag av stadsplaneärenden, exempelvis sådana av mindre omfattning eller vikt. Principiellt sett böra alltså såväl nya stadsplaner som ändringar i redan bestående planer få antagas av nämnden oberoende av ärendenas större eller mindre betydelse. Det blir stadsfullmäktiges sak att, under beaktande av vad i det föregående anförts, härutinnan meddela de undantagsbestämmelser som för vederbörande kommun kunna finnas påkallade.

I samhälle, där drätselkammare ej finnes, skall vad i förevarande paragraf stadgas om drätselkammare gälla den däremot svarande myndigheten. Bestämmelse härom upptages i 74 §. I åtskilliga städer är drätselkammaren

uppdelad på avdelningar. Stadsplaneförslag torde i sådant fall alltid böra prövas av drätselkammarens avdelningar samfällt.

Enligt 24 § andra stycket, som handlar om s. k. ekonomisk zonexpropriation, och 52 §, som reglerar stadens rätt gentemot markexploator, förutsättes att ansökan, varom i nämnda paragrafer förmäles, göres av staden hos Kungl. Maj:t innan stadsplanen fastställs. Därest i enlighet med utredningens förslag stadsplan antages av byggnadsnämnden, torde det få ankomma på drätselkammaren, vars godkännande ju måste föregå byggnadsnämndens beslut, att bevaka stadens intressen enligt berörda paragrafer. Det naturligaste torde väl dock i sådana fall där nämnda paragrafer kunna tänkas komma i tillämpning vara, att stadsfullmäktige förbehålla sig prövningen av stadsplaneförslagen.

Erinras må att enligt 12 § skall vad i 3 § stadgas i fråga om stadsplan äga motsvarande tillämpning beträffande stomplan och utomplansbestämmelser i stad.

Andra och tredje styckena. Enligt 2 § i 1907 års lag angående stadsplan och tomtindelning var KB:s befogenhet att fastställa stadsplaneändring begränsad till beslut »om jämkning av ringa betydenhet i byggnadskvarters gränser, gatuprofiler eller dylikt». Redan vid behandlingen i högsta domstolen av förslaget till nämnda lag anmärktes, att de fall, i vilka KB:s prövning skulle träda i stället för Kungl. Maj:ts, vore på ett obestämt sätt angivna, så att gränserna för dem i många fall syntes bli svåra att uppdraga. Enligt 1 kap. 2 § i 1917 års lag om fastighetsbildning i stad begränsades KB:s befogenhet att fastställa stadsplaneändring på samma sätt som enligt lagen angående stadsplan och tomtindelning. Kommittén anförde i sitt år 1920 avgivna betänkande, att det vid stadgandets tillämpning framhållits att oklarheten däri snarare ökats genom de valda exemplen: jämkning av ringa betydenhet i byggnadskvarters gränser eller i gatuprofiler. Vidare hade sagts att det vore bättre att exemplen utginge ur lagtexten, enär det kunde befaras att deras förefintlighet ledde till den missuppfattningen att alla smärre jämkningar i kvartersgränser eller gatuprofiler borde av KB fastställas, medan å andra sidan saknaden av andra slag av exempel kunde föranleda KB att undandraga sig prövning i fall, som vore av beskaffenhet att böra av KB avgöras. Kommittén instämde för sin del däri, att de i lagtexten upptagna exemplen icke bidroge till att öka stadgandets tydlighet och föreslog fördenskull att exemplen skulle utgå. I stället hade kommittén sökt att finna en formulering av stadgandet, som på ett tillfredsställande sätt gäve uttryck åt den principiella beskaffenheten av de ändringar i stadsplan med vilka KB finge taga befattning. Kommittén föreslog fördenskull, att KB:s befogenhet att fastställa stadsplaneändring skulle avse sådan ändring, som icke berörde planens grunddrag och ej heller eljest innefattade väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande. Detta kommitténs förslag upptogs sedermera i oförändrat skick i stadsplanelagen.

Stadsplaneutredningen anser liksom svenska kommunaltekniska föreningen och flertalet KB önskvärt, att stadsplaneändringar fastställas av KB i större utsträckning än för närvarande. En reform i sådan riktning är otvivelaktigt ägnad att förenkla och påskynda stadsplaneärendenas handläggning. Behandlingen av ett stadsplaneärende sedan det inkommit till Kungl. Maj:t, inberäknat granskningen hos byggnadsstyrelsen, kräver enligt den av utredningen gjorda undersökningen för åren 1938 och 1941 i medeltal omkring två månader. För stadsplaneändringar av ej alltför invecklat slag torde behövas något kortare tid, i medeltal dock ej avsevärt under en och en halv månad. Denna tid synes kunna till största delen inbesparas, om fastställelseprövningen sker hos KB. Visserligen kan fastställelsebeslutet komma att överklagas, men från det ringa antal fall då detta kan antagas ske lär man i förevarande sammanhang kunna bortse. Någon egentlig fara för att stadsplaneärendena hos KB skola ägnas en mindre ingående eller noggrann behandling anser utredningen icke föreligga. Erfarenheten hittills giver icke stöd för ett dylikt antagande. I länsarkitekterna äga KB tillgång till erforderlig sakkunnig hjälp, och för motverkande att praxis i fråga om stadsplaneärendenas bedömande blir olika inom skilda delar av landet kan och bör byggnadsstyrelsen, som enligt 124 § byggnadsstadgan utövar den allmänna uppsikten över stadsplaneväsendet, meddela erforderliga föreskrifter, formulär, råd och anvisningar. Av en viss betydelse för stadsplaneärendenas riktiga och snabba behandling är slutligen även att lokalkännenheten hos länsstyrelserna och länsarkitektkontoren i mesta möjliga mån utnyttjas.

Stadsplaneutredningen finner emellertid å andra sidan tydligt, att KB:s befogenhet icke får göras alltför vidsträckt. Någon ändring i nuvarande stadgande att ny stadsplan skall fastställas av Kungl. Maj:t har ej ifrågasatts. Men även stadsplaneändringar äro ofta av så stor betydelse ur allmän synpunkt, att det är påkallat att prövningen av desamma sker av Kungl. Maj:t. En viss risk kan till äventyrs understundom föreligga, att om fastställelseprövningen sker hos KB lokala önskemål kunna göra sig gällande på bekostnad av allmänna intressen. Vidare kan en väsentligare utvidgning av KB:s fastställelse rätt måhända icke ske utan ökning av personalen på länsarkitektkontoren, vilket utredningen icke för närvarande vill ifrågasätta.

I vart fall anser utredningen angeläget, att åtgärder vidtagas för att närmare angiva gränserna för KB:s behörighet. De nuvarande bestämmelserna lämna nämligen rum för mycket olika tolkningar och ha lett till en högst skiftande praxis. Ändring av detta missförhållande skulle möjligen kunna åvägabringas genom att i lagen intoges preciserade och med exempel förtydligade föreskrifter angående KB:s rätt att fastställa stadsplaneändringar. Återgång skulle härmed i viss mån ske till vad som gällde enligt 1907 års lag om stadsplan och tomtindelning samt 1917 års fastighetsbildningslag. De skäl, som föranlett uteslutandet ur sistnämnda båda lagar av exemplen på stadsplaneärenden av beskaffenhet att böra av KB avgöras, äga emellertid enligt utredningens mening alltjämt giltighet. Angivandet i lagen av dylika exempel skulle lätt kunna leda till den missuppfattningen, att i exemplen

angivna fall alltid måste fastställas av KB men fall som icke angåves i lagen alltid av Kungl. Maj:t. Att intaga de erforderliga detaljföreskrifterna i lagen vore även osmidigt, ty sedermera eventuellt påkallade ändringar i föreskrifterna bleve då besvärliga att genomföra. Såsom från vissa håll antytts, är det emellertid icke nödvändigt att gränserna för KB:s behörighet i preciserad form angivas i författningarna. Man kan även förfara så, att i lagen liksom för närvarande intagas huvudgrunderna för KB:s prövningsrätt samt att de närmare tillämpningsföreskrifterna meddelas i administrativ ordning.

På grund av dessa överväganden föreslår stadsplaneutredningen, att de i lagen angivna grunderna för KB:s rätt att fastställa stadsplaneändringar bibehållas i princip oförändrade, men att en viss reform åvägäbringas i den riktningen att berörda rätt kommer att utnyttjas i större utsträckning än för närvarande är fallet dels genom att det ifrågavarande lagstadgandet erhåller sådan avfattning, att KB i olikhet mot vad nu gäller alltid måste pröva huruvida inkommande stadsplaneändringar falla inom KB:s kompetensområde, och dels genom att KB erhålla närmare anvisningar angående stadsgandets tillämpning. Den ökning av antalet av KB fastställda stadsplaneändringar, som genom dessa åtgärder kan antagas komma till stånd, är enligt utredningens mening icke av den omfattningen, att därigenom utökning erfordras av länsarkitektkontorens arbetskrafter.

I enlighet med vad sålunda anförts har utredningen till en början i 3 § andra och tredje styckena upptagit bestämmelser av innehåll att stadsplan för att bli gällande skall fastställas av Konungen samt att ändring av stadsplan skall underställas KB. Finner KB vid sin granskning av förslag till stadsplaneändring, att ändringen avser planens grunddrag eller eljest innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande, skall frågan om fastställelse hänskjutas till Konungen. Av detta stadgande framgår, att det åligger KB att i varje ärende angående ändring av stadsplan pröva sin kompetens. Endast om enligt KB:s förmenande ärendet icke får avgöras av KB, skall ärendet vidarebefordras till Kungl. Maj:t.

Fall kunna emellertid förekomma då, oaktat en stadsplaneändring ej avser grunderna för planen och ej heller eljest innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande, det likväl är lämpligt att fastställelsefrågan prövas av Kungl. Maj:t. Med hänsyn härtill har i förslaget medgivits rätt för KB att, om särskilda skäl därtill föranleda, hänskjuta till Kungl. Maj:t även sådana ärenden, som regelmässigt skola avgöras av KB. Såsom exempel på dylika särskilda skäl må nämnas, att ärendet är av så tvistig beskaffenhet, att sakägarna, därest KB avgör detsamma, kunna förväntas ej åtnöjas därmed utan måste antagas komma att besvärsvägen draga ärendet under Kungl. Maj:ts prövning. Då det för sådant fall skulle inneburi en tidsvinst, om ärendet direkt av KB överlämnats till Kungl. Maj:t, synes det lämpligt att möjlighet härtill gives i lagen. Understundom kan måhända ett hänskjutande till Kungl. Maj:t vara motiverat även av den anledningen, att förslaget till den ifrågavarande stadsplaneändringen upprättats av länsarkitekten i länet och KB alltså saknar tillgång till ojävigt sakkunnigt biträde. Sistnämnda

brist kan emellertid, om så anses lämpligt, fyllas på så sätt att KB inhämtar yttrande från byggnadsstyrelsen.

Skulle den framställning, med vilken ärendet överlämnas till KB, vara ställd till Konungen, saknar detta betydelse; KB får alltså ej allenast på grund därav undandraga sig prövningen av ärendet. Skulle KB å andra sidan i något fall företaga till slutligt avgörande ett ärende som enligt lagens mening rätteligen bort underställas Kungl. Maj:t, torde KB:s beslut icke böra på enbart denna formella grund undanröjas. Har sålunda KB fastställt ett stadsplaneförslag och drages ärendet genom besvär under Kungl. Maj:ts prövning torde, om KB:s beslut finnes vara i sak riktigt, Kungl. Maj:t böra ogilla besvären, även om KB formellt sett icke själv bort meddela fastställelsen utan bort överlåta detta å Kungl. Maj:t (jämför härmed ovannämnda rättsfall R. 1939 ref. nr 23). Finner Kungl. Maj:t å andra sidan att ett från KB för fastställelse översänt förslag till stadsplaneändring rätteligen bort fastställas av KB, torde Kungl. Maj:t vara oförhindrad att det oaktat meddela fastställelse å förslaget. I detta sammanhang bör nämnas att enligt utredningens förslag, vartill återkommes senare, besvär över KB:s beslut angående fastställelse av stadsplaneförslag böra i olikhet mot vad nu gäller avgöras av Kungl. Maj:t i statsrådet utan regeringsrättens hörande. Förslag till härav föranledd ändring i 2 § 2:o) regeringsrättslagen framläggas i det följande.

Stadsplaneutredningen övergår härefter till de riktlinjer, efter vilka bedömandet av frågan om en stadsplaneändring faller inom gränserna för KB:s behörighet lämpligen bör ske.

Då det gäller att avgöra, huruvida en stadsplaneändring avser planens grunddrag eller eljest innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande, är i främsta rummet att beakta planändringens verkningar, särskilt med avseende å ändamålet för och graden av markens utnyttjande, samt dess betydelse i övrigt ur stadsplanesynpunkt. Stadsplaneändringar med större verkningar eller av principiell betydelse böra fastställas av Kungl. Maj:t men ändringar med mindre verkningar och betydelse av KB.

På grund härav bör en stadsplaneändring fastställas av Kungl. Maj:t,

då fråga är om ändring, som äger samband med samhällets allmänna utveckling eller eljest måste ses i större sammanhang;

då fråga är om ändring, som påverkar ändringsområdets eller dess omgivnings karaktär, såsom

ändring, varigenom huvudändamålet för markens användande förändras, exempelvis då ett industriområde ändras till bostadsområde, eller mark för gata eller annan allmän plats i mera avsevärd omfattning överföres till mark för bebyggelse, samt

ändring, som medför att bebyggelseintensiteten ökas eller minskas eller som eljest i avsevärd grad medför större eller mindre utnyttjande av marken i plan eller höjd än som förut varit fastställd, exempelvis då tillåten bebyggelseyta eller medgiven hushöjd eller tillåtet våningsantal ändras inom helt kvarter eller större del därav;

då fråga är om ändring av gata, som betjänar genomfartstrafiken eller har direkt anslutning till viktigare infartsvägar, så framt avsikten icke är att allenast genomföra mindre ändring av gatan i höjd- eller sidled;

då fråga är om ändring, som är förbunden med utvidgning av stadsplan;

då fråga är om ändring, som innebär mera väsentlig avvikelse från reglerna i 79 a § byggnadsstadgan eller som eljest medför påtaglig försämring ur sundhets- eller brandsäkerhetssynpunkt; samt

då fråga är om ändring, som innebär betydande ingrepp i markägares rätt att utnyttja sin mark.

I andra fall än nu nämnts bör stadsplaneändring som regel kunna fastställas av KB. Vid bedömande av huruvida en ändring bör fastställas av KB eller hänskjutas till Kungl. Maj:t bör emellertid vid sidan av den gränsdragning som skett i det föregående beaktas vissa i det följande angivna synpunkter.

Uppräkningen av de fall, då en stadsplaneändring bör fastställas av Kungl. Maj:t, hänför sig till ändringens sakliga innebörd. I förhållande härtill är det av ändringen berörda områdets storlek av mindre betydelse. Är en ändring sakliga innebörd av ringa vikt, kan KB fastställa densamma även om ändringen berör flera kvarter. Ändringsområdets storlek är dock icke helt betydelselös; om ändringen berör flera kvarter bör densamma regelmässigt vara enklare än eljest i kvalitativt hänseende för att KB skall fastställa densamma.

Även andra synpunkter än ovan angivits kunna vara av vikt vid prövningen av gränserna för KB:s behörighet. Är en stadsplaneändring sålunda föranledd av förhållanden, som icke kunnat förutses vid den ursprungliga planens antagande, bör detta utgöra ett skäl för att i tveksamma fall hysa mindre betänkligheter mot att låta KB fastställa densamma än om de förhållanden, som påkallat planändringen, förelegat redan då planen antogs. Vidare måste det anses vara av betydelse, huruvida stadsplaneändringen avser en stads äldre, mera tätbebyggda delar, eller om den avser glest bebyggt mark inom stadens ytterområden. Det ligger nära till hands att KB i högre grad än eljest i det förra fallet hänskjuter ärendet till Kungl. Maj:t men i det senare själv prövar ärendet. En särskild anledning för KB att vidarebefordra ändringen till Kungl. Maj:t kan slutligen vara, att densamma avser sådan äldre stadsplan, för vilken stadsplanebestämmelser ej förut fastställts. Däremot måste det anses i och för sig sakna betydelse om stadsplaneändringen avser förändring av stadsplanebestämmelser, eller om den avser förändring av gränser på stadsplanekartan. I båda fallen bör KB:s kompetens bedömas efter de riktlinjer som ovan angivits. Resultatet av en dylik bedömning blir emellertid uppenbarligen, att ändringar av det förra slaget oftare komma att höra till Kungl. Maj:ts avgörande än ändringar av det senare slaget.

Likaså är det i och för sig utan betydelse, om mot ändringsförslaget framställts anmärkningar. Är en stadsplaneändring av den beskaffenheten att den enligt de angivna riktlinjerna ligger inom gränserna för KB:s behörighet, bör

KB sålunda pröva förslaget även om anmärkningar mot ändringen framställt. Men är ärendet av så tvistig beskaffenhet, att sakägarna, om KB avgör detsamma, kunna förväntas ej åtnöjas därmed, kan detta såsom tidigare nämnts utgöra skäl för KB att enligt den föreslagna sista punkten i 3 § tredje stycket direkt överlämna ärendet till Kungl. Maj:t.

Vid prövningen av sin behörighet måste KB emellertid alltjämt först och främst ha för ögonen de i lagen angivna grunderna för denna prövning. Även bland de kategorier stadsplaneändringar, som enligt vad ovan nämnts regelmässigt höra till Kungl. Maj:ts avgörande, kunna nämligen uppenbarligen förekomma fall där ändringen är så obetydlig, att betänkligheter ej behöva finnas mot att KB prövar densamma. Och å andra sidan kunna bland de stadsplaneändringar, som regelmässigt böra avgöras av KB, tydligen finnas sådana som lämpligen böra prövas av Kungl. Maj:t. De angivna riktlinjerna få sålunda icke tillämpas på ett schablonmässigt sätt.

Ifrågavarande riktlinjer kunna om så anses ändamålsenligt läggas till grund för särskilda anvisningar, vilka på lämpligt sätt bringas till KB:s, länsarkitektkontorens och byggnadsnämndernas kännedom. Förslagsvis kan detta ske i form av cirkulärskrivelse från Kungl. Maj:t eller byggnadsstyrelsen. Framdeles erforderliga ändringar i riktlinjerna kunna delgivas vederbörande i samma ordning.

14 och 15 §§.

I 14 § stadgas för närvarande, att om stadsfullmäktige beslutat antaga eller ändra stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser för visst område, får nybyggnad ej företagas inom området, innan frågan om fastställelse prövats; dock må KB meddela tillstånd till nybyggnad, såvida genomförandet av beslutet icke därigenom försvåras.

Är för visst område fråga väckt om antagande eller ändring av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser, äger enligt nuvarande lydelsen av 15 § KB på framställning av staden meddela förbud att verkställa nybyggnad inom området utan tillstånd av KB. Sådant förbud gäller under viss i paragrafen närmare angiven tid.

Utredningen. Vid prövning hos Kungl. Maj:t av ärenden rörande undantag från nybyggnadsförbudet i 13 § har uppmärksammats, att undantag ej sällan i samma ärende kräves även från förbuden i 14 och 15 §§, nämligen exempelvis för det fall att beslut är fattat eller fråga väckt om antagande av ny stadsplan i stället för redan bestående plan, som dispensansökan enligt 13 § avser. Då undantag enligt 14 och 15 §§ må meddelas allenast av KB, följer härav att sedan Konungen lämnat medgivande enligt 13 § ärendet måste underställas jämväl KB, innan sökanden kan erhålla byggnadslov. Skulle KB:s beslut gå sökanden emot, kan ärendet i denna del besvärsvägen fullföljas hos Kungl. Maj:t i regeringsrätten.

Nu påtalade förhållande är uppenbarligen icke tillfredsställande. Det innebär tidsutdräkt och omgång, som böra undvikas. Detta synes lämpligen kun-

na ske på så sätt, att dispensrätt enligt 14 och 15 §§ medgives även för Kungl. Maj:t. Därigenom möjliggöres samtidig prövning av dispensbehovet i hela dess vidd. Stadsplaneutredningen föreslår, att paragraferna avfattas i överensstämmelse härmed. I detta sammanhang må framhållas, att enligt utredningens mening besvär över KB:s beslut enligt 14 och 15 §§ böra fullföljas icke i regeringsrätten utan hos Kungl. Maj:t i statsrådet. Förslag härutinnan framlägges i det följande. Vid bifall härtill vinnes att dispensärendena få samma behandling oavsett om de anhängiggöras hos Kungl. Maj:t omedelbart eller komma dit besvärsvägen.

Under förarbetena till den nuvarande stadspanelagen framhölls beträffande 14 och 15 §§, att dispens enligt nämnda paragrafer ej borde meddelas, om ej giltiga skäl härför förebragts. Denna regel bör naturligtvis tjäna till ledning även för Kungl. Maj:ts dispensprövning. Däremot torde, då dispensansökan prövas av Kungl. Maj:t, kunna eftergivnas det nu i 14 § för dispens av KB uppställda villkoret, att genomförandet av ifrågavarande stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser icke försvåras. Eftersom frågan om fastställelse av planen eller bestämmelserna i sista hand beror på prövning av Kungl. Maj:t, synes det nämligen saknas anledning att betaga Kungl. Maj:t rätt att om exempelvis den stadsplan dispensansökan avser uppenbarligen är av beskaffenhet att icke kunna av Kungl. Maj:t fastställas meddela byggnadstillstånd, oaktat därigenom planens genomförande omöjliggöres. En självklar förutsättning är härvid, att en annan och lämpligare planläggning icke hindras genom dispensen. Tydligt är vidare, att Kungl. Maj:t ej bör medgiva dispens i strid mot ett föreliggande stadsplaneförslag, om därigenom stadens eller enskildas intressen trädas för nära. Utredningen förutsätter, att dylik för stadsplaneförslagets genomförande hinderlig dispens medgives allenast efter tillstyrkande yttrande från vederbörande kommunala myndigheter.

Skulle KB vid prövning av en till KB ställd ansökan om tillstånd att företaga nybyggnad utan hinder av byggnadsförbud enligt 14 § finna sig förhindrad att medgiva den sökta dispensen, enär genomförandet av antagen stadsplan skulle genom nybyggnaden försvåras, men anser KB att skäl för bifall till ansökningen ändock föreligga, torde KB — även utan uttrycklig begäran därom av sökanden i ärendet — i stället för att avslå ansökningen lämpligen böra vidarebefordra densamma till Kungl. Maj:t.

Utöver nu berörda ändringar föranledas i såväl 14 § som 15 § vissa jämkningar med hänsyn till den befattning med stadsplaneärenden, som enligt utredningens förslag till 3 § skall tillkomma byggnadsnämnd.

17 §.

Enligt 17 § första och andra styckena är inom byggnadskvarter nybyggnad icke tillåten å mark som ej blivit indelad till tomter, och får om fråga är väckt om ändring i tomtindelning nybyggnad ej företagas å tomt som därav beröres innan frågan slutligen prövats.

Tredje stycket i paragrafen innehåller för närvarande, att utan hinder av vad sålunda stadgats må KB meddela tillstånd till nybyggnad, då synnerliga skäl därtill äro och nybyggnaden prövas ej medföra hinder för lämplig tomtindelning inom kvarteret.

Svenska kommunaltekniska föreningen har i sitt yttrande över H. S. B:s ovannämnda framställning framhållit, att det i paragrafens tredje stycke omnämnda villkoret för meddelande av dispens, att »synnerliga skäl» föreläge, givits olika sträng tolkning i olika landsdelar. Föreningen har därför förordat, att detta villkor skulle utgå. Samma förslag har även framställts i den av särskilda delegerade verkställda utredning, som åberopats av *Stockholms stadskollegium* i dess framställning den 27 juni 1940.

Utredningen. De i nuvarande 17 § tredje stycket angivna förutsättningarna för medgivande av dispens innebära en skärpning i förhållande till vad som tidigare gällde. I sin motivering till stadgandet anförde föredragande departementschefen, att lagförslaget byggde på att tomtindelning *skulle* äga rum. Emellertid ansåg han det ej böra ifrågakomma att göra förbudet mot bebyggande av icke tomtindeldad kvartersmark helt indispensabelt. Med hänsyn härtill stadgades, att KB ägde meddela tillstånd till nybyggnad, då *synnerliga* skäl därtill vore och nybyggnaden prövades ej medföra hinder för lämplig tomtindelning.

Ifrågavarande dispensmöjlighet har begagnats mycket olika. Stadsplaneutredningen delar den uppfattning, som kom till uttryck i nyssberörda departementschefsanförande, nämligen att dispensförfarandet bör nyttjas restriktivt. I detta hänseende torde ej sällan ha felats. Å andra sidan anser dock utredningen, att det nuvarande stadgandet icke är tillräckligt smidigt avfattat för att möjliggöra ett under alla förhållanden ändamålsenligt förfarande. Sålunda föranleder exempelvis den omständigheten, att Kungl. Maj:t helt saknar dispensrätt enligt 17 §, olägenheter av samma slag som de, vilka för motsvarande fall framhållits under 14 och 15 §§. Likaledes kan det nämnas såsom anmärkningsvärt, att medan byggnadsnämnd i 118 § byggnadsstadgan med stöd av 13 § stadsplanlagen tillagts befogenhet att beträffande provisoriska byggnader meddela dispens från stadsplan och stadsplanebestämmelser, möjlighet saknas att tillerkänna nämnden liknande rätt att dispensera från bestämmelserna i 17 §. En ändring av sistnämnda paragraf skulle alltså enligt utredningens mening vara ur olika synpunkter lämplig.

Att i lagen närmare angiva de omständigheter, under vilka dispens från stadgandena i 17 § första och andra styckena bör få beviljas, torde möta svårigheter. Utredningen har funnit mest ändamålsenligt att stadgandet avfattas i överensstämmelse med motsvarande undantagsbestämmelse i 13 §. Utredningen föreslår alltså, att den nuvarande dispensrätten för KB utbytes mot en allmän föreskrift om rätt för Konungen och enligt föreskrifter, som av Konungen meddelas i allmän författning, jämväl myndighet varom där förmäles att medgiva tillstånd till nybyggnad utan hinder av bestämmelserna i första och andra styckena, då särskilda skäl därtill äro och nybyggnaden ej

medför hinder för lämplig tomtindelning inom kvarteret. Med stöd av detta stadgande torde bemyndigande för KB, motsvarande det nu i lagen upptagna, böra införas i byggnadsstadgan, förslagsvis såsom ett särskilt moment — i utredningens förslag upptaget som nummer tre — i 118 §. Med hänsyn till det alltför frikostiga sätt, på vilket KB:s nuvarande dispensrätt understundom tillämpats, torde densamma emellertid böra förses med visst förbehåll. Detta torde låta sig så mycket lättare genomföra, som med den nya avfattningen av 17 § möjlighet alltid står öppen för Kungl. Maj:t att bevilja undantag i ömmande fall, där KB:s befogenhet ej förslår. Utredningen föreslår sålunda, att KB:s dispensrätt beträffande nybyggnad å mark, som ej blivit tomtindeldad, må begagnas allenast under den särskilda förutsättningen, att anledning finnes att antaga att tomtindelning av marken icke kommer att genom dispensen oskäligt fördröjas. Har från sökandens sida gjorts allt som kan göras för åstadkommande av tomtindelning, böra tydligen möjligheterna att få rätt att bygga på ej tomtindeldad mark vara större än om intet åtgjorts i sådant avseende. Ett grundläggande villkor för att dispensansökan skall av KB beviljas bör alltså vara, att ansökan om tomtindelning skett. Vidare har KB att söka bedöma inom vilken tid vidtagna åtgärder för tomtindelningens verkställande kunna förväntas leda till resultat, å ena sidan om dispens meddelas och å andra sidan om detta ej sker. Måste meddelandet av dispens antagas leda till att — till skillnad mot vad som kan antagas bli fallet om dispensansökan avslås — tomtindelning ej kommer till stånd inom skälig tid, får dispens ej medgivas.

Den dispensrätt, som enligt förslaget tillkommer Konungen, är i viss mån vidsträcktare än den, vilken KB för närvarande äger. I stället för »synnerliga» skäl fordras allenast att »särskilda» skäl skola föreligga. Man lär emellertid kunna utgå från, att Kungl. Maj:t kommer att vid begagnande av denna rätt förfara med all nödig försiktighet. Fara för att de dispens sökande skola med förbigående av KB i större utsträckning vända sig direkt till Kungl. Maj:t synes utredningen ej föreligga.

Då fråga är om provisoriska byggnader torde de betänkligheter, som eljest möta mot byggande å icke tomtindeldad mark, väsentligt förlora i styrka. Utredningen föreslår, att för sådant fall undantag från bestämmelserna i 17 § första och andra styckena må kunna medgivas av byggnadsnämnden. Föreskrift härutinnan har utredningen upptagit under 118 § 1 mom. byggnadsstadgan, till vilket stadgande utredningen återkommer.

18 §.

Å mark som indelats till tomter får enligt första stycket i förevarande paragraf nybyggnad ej företagas i strid mot tomtindelningen.

Andra stycket innehåller, att nybyggnad icke är tillåten å tomt, som ej är rättsligen bestående.

I tredje stycket meddelas föreskrifter angående tomtägares skyldighet att, innan nybyggnad får ske, fullgöra honom åvilande skyldighet att anordna utfartsväg m. m.

Svenska kommunaltekniska föreningen har i sitt yttrande över H. S. B:s ovannämnda framställning anfört, att dispens från bestämmelserna i 18 § andra stycket vore väl befogad i vissa fall. Det hade sålunda förekommit, att till en för bebyggande väl lämpad stadsäga enligt tomtindelningen skolat läggas ett mindre område av en samfällighet för att tillsammans med denna bilda en tomt. Då ägaren till stadsägan vid förvärvandet och lagfarandet av det praktiskt taget betydelselösa området nödgats underkasta sig fleråriga förhandlingar och formaliteter, hade han på grund av ifrågavarande byggnadsförbud åsamkats kännbar skada. På grund härav vore det önskvärt att förslag framlades om införande i lagen av ett för ifrågavarande och likartade fall anpassat dispensförfarande.

Utredningen. I kommitténs förslag var införd en bestämmelse, enligt vilken KB under vissa förutsättningar kunde giva tillstånd till nybyggnad å del av tomt, varav annan del var i annan ägares hand. Stadgandet motiverades därmed, att ett ovillkorligt byggnadsförbud för dylikt fall kunde vålla stagnation i byggnadsverksamheten på grund av ett samhälles ekonomiska oförmåga att lösa ett flertal tomtområden och svårigheterna — de formella lika väl som de reella — att i en hand sammanföra olika delar av tomt.

Denna dispensmöjlighet upptogs emellertid ej i lagen. Såsom skäl härför åberopades dels att ägare av del i område, varav enligt gällande tomtindelning tomt skulle bildas men varav annan del ägdes av annan ägare, hade lösningsrätt beträffande dylik återstående del, dels ock att möjlighet funnes till ändring i tomtindelningen.

Ur fastighetsbildningssynpunkt är lagens ståndpunkt otvivelaktigt motiverad. Emellertid kunna fall förekomma, då det måste anses rimligt, att medgivande till nybyggnad kan lämnas, oaktat fordringarna i 18 § första och andra styckena icke uppfyllas. Svenska kommunaltekniska föreningen har åberopat det fall, att ett för bebyggande väl lämpat område i en ägares hand skall bilda tomt tillsammans med en samfällighet av obetydlig omfattning, som det möter svårigheter för nyssnämnde ägare att förvärva. Enligt stadsplaneutredningens mening bör i ett dylikt fall inlösen av samfälligheten ske enligt 26 §. Drager inlösenförfarandet ut på tiden, synes det dock — i syfte att undvika ett oskäligt försenande av byggnadsarbetet — rimligt att byggnadstillstånd må kunna lämnas utan hinder av förbudet i 18 § andra stycket. Ett annat fall då det måste anses motiverat att medgiva nybyggnad i strid mot nuvarande 18 § är, att ett företag önskar för något samhällsviktigt eller eljest särskilt betydelsefullt ändamål uppföra en byggnad på två företaget tillhöriga tomter och sålunda över gällande tomtgräns. Den ändring av gällande tomtindelning, som i dylikt fall fordras för erhållande av byggnadslov, kan vara olämplig att omedelbart genomföra på grund av dess samband med ett förslag om stadsplaneändring för kvarteret. Såsom ytterligare exempel på förhållanden, som kunna giva anledning till dispens från ifrågavarande byggnadsförbud, må nämnas, att byggnad skall uppföras på administrativt bildad tomt, bestående av flera delar, som visserligen ägas av en och samma person men vilkas sammanläggande till en fastighet möter nästan oöverstigliga svårigheter.

En viss möjlighet till dispens från bestämmelserna i 18 § första och andra styckena synes sålunda böra finnas. Dispensrätten torde emellertid böra tillämpas med den största försiktighet och bör ej tillkomma annan än Konungen. Endast i undantagsfall, då alldeles särskilda skäl kunna åberopas, bör sålunda dispens av Kungl. Maj:t medgivas. I enlighet härmed har i 18 § fjärde stycket stadgats, att om synnerliga skäl därtill äro må Konungen för särskilt fall medgiva undantag från bestämmelserna i första och andra styckena. Det synes tydligt att sådant undantag icke bör medgivas om enskildas, t. ex. inteckningshavares, eller stadens intressen därigenom trädas för nära. Kan exempelvis genom det byggnadsföretag, som dispensansökningen avser, uppkomma lösenkyldighet för staden, bör ansökningen ej bifallas utan att kommunen givit sitt samtycke därtill. Vidare bör tydligen dispens ej heller medgivas om icke sökanden vidtagit alla på honom ankommande åtgärder för att fortast möjligt åvägbringa en rättsligen bestående tomtindelning i överensstämmelse med den, som genom dispensen sanktionerats.

63 §.

Har inom område, för vilket byggnadsplan är gällande, tomtindelning fastställt, får enligt nuvarande andra stycket i förevarande paragraf nybyggnad ej företagas i strid mot tomtindelningen. Rätt att medgiva undantag härifrån finnes icke. Enligt det föreslagna fjärde stycket i 18 § har Konungen tillerkänts rätt att under vissa villkor medgiva undantag från förbudet mot nybyggnad i strid mot tomtindelning inom stadsplaneområde. Samma rätt torde böra tillkomma Konungen även inom område med byggnadsplan. Stadgande härom har fördenskull införts i 63 § andra stycket.

74 §.

Med anledning av det föreslagna stadgandet i 3 § om drättselkammares befattning med stadsplaneförslag har stadsplaneutredningen under 74 § upptagit en bestämmelse därom, att vad i lagen sägs om drättselkammare skall för samhälle, där drättselkammare ej finnes, gälla den däremot svarande myndigheten. Motsvarande stadgande finnes redan nu i 125 § sista stycket byggnadsstadgan. Samhällen utan drättselkammare äro dels Stockholm, dels stadsliknande samhällen på landet.

I samband härmed ha de nuvarande bestämmelserna i 74 § underkastats viss formell jämkning.

75 §.

Enligt 75 § första stycket sådant stadgandet nu lyder skall KB:s beslut rörande tomtindelning meddelas efter anslag. Den som är missnöjd med beslutet har att vid talans förlust inom en månad från den dag då beslutet meddelades däröver anföra besvär hos Konungen. Har KB fastställt av byggnadsnämnd antaget förslag till ny eller förändrad tomtindelning, får klagan ej föras av byggnadsnämnden eller av sakägare som skriftligen godkänt försla-

get. — Över annat av KB meddelat beslut får enligt nuvarande andra stycket i samma paragraf besvär anföras hos Konungen i den ordning som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

Byggnadsstyrelsen har i sitt yttrande över H. S. B:s förutnämnda framställning ifrågasatt sådan ändring av förevarande paragraf, att det däri stadgade förbudet för byggnadsnämnd eller sakägare som skriftligen godkänt ett tomtindelningsförslag att överklaga KB:s beslut om fastställelse å tomtindelningen skulle utsträckas att gälla även KB:s enligt 3 § andra stycket meddelade beslut om fastställelse å stadsplaneändring. Vidare har byggnadsstyrelsen med hänsyn till att KB:s beslut rörande tomtindelning överklagades i ytterst ringa utsträckning föreslagit, att den tid av en månad inom vilken sådana beslut finge överklagas skulle nedbringas genom en bestämmelse därom, att den som ämnade besvära sig hade att vid talans förlust giva KB detta tillkänna inom 10 dagar från den dag då beslutet meddelades. Till förebyggande av att sådan anmälan skulle göras även då någon bestämd avsikt att fullfölja genom besvär icke förelåge kunde ifrågasättas, huruvida det icke borde åligga den som ingåve anmälan att samtidigt hos KB nedsätta visst belopp.

Svenska kommunaltekniska föreningen har i sitt yttrande över H. S. B:s framställning framhållit, att enär det ytterst sällan torde ha förekommit att någon, som ej rest invändning mot byggnadsnämndens beslut i tomtindelningsärende, överklagat KB:s beslut att fastställa tomtindelningen, borde rätten att överklaga fastställelsen inskränkas till att avse de sakägare, som hos KB anfört besvär över byggnadsnämndens beslut. Härigenom skulle beträffande många tomtindelningsärenden en obehövlig och för av denna berörda byggnadsföretagare skadlig och irriterande tidsutdräkt undvikas. — Samma förslag har även framställts i den av särskilda delegerade verkställda utredning, som åberopats av *Stockholms stadskollegium* i dess framställning den 27 juni 1940.

Utredningen. *Första och andra styckena.* Då vid tillkomsten av 1931 års stadsplanelag i 75 § bestämmelse infördes därom att KB:s beslut rörande tomtindelning, i olikhet mot vad fallet är beträffande andra KB:s beslut enligt stadsplanelagen, skall meddelas efter anslag, motiverades detta med de viktiga rättsverkningar, vilka äro knutna vid tomtindelningens fastställande och vilka gjorde det önskvärt att en fast utgångspunkt erhöles för besvärstidens beräkning. I anslutning till berörda bestämmelse stadgades vidare, att besvär över KB:s beslut rörande tomtindelning skola anföras senast inom en månad efter beslutets dag. I fråga om fullföljd av talan mot andra av KB meddelade beslut gäller däremot, att besvärstiden räknas från det klaganden erhöill del av beslutet och att besvärstiden är lika med den för besvär i administrativa mål i allmänhet stadgade, d. v. s. 45 dagar i Norrland och 30 dagar inom riket i övrigt med rätt för menighet som klagar att tillgodonjuta 15 dagar längre tid. Emellertid är härvid att märka Kungl. brevet den 5 januari 1808, enligt vilket tiden för besvärs anförande över KB:s resolutioner och utslag,

som röra antingen hela menigheter eller så många särskilda personer att en bestyrkt avskrift av samma beslut icke kan varje person utan större kostnad och besvär tillställas, räknas från beslutets kungörande i kyrkan. Ifrågavarande föreskrift torde medföra, att i stadsplaneärenden delgivning av KB:s beslut med varje sakägare särskilt praktiskt taget aldrig förekommer; har beslutet kungjorts i kyrkan, räknas kungörelsedagen såsom delgivningsdag gentemot samtliga sakägare.

Enligt stadsplaneutredningens mening torde skäl föreligga att utsträcka omförmälda, beträffande beslut angående tomtindelning gällande fullföljdsbestämmelser till att avse även vissa andra beslut av KB. Utredningen förordar, att samma bestämmelser göras tillämpliga beträffande beslut, som gälla fråga rörande fastställelse av stadsplan, stomplan, byggnadsplan och utomplansbestämmelser. De rättsverkningar, vilka följa av fastställandet av dylika planer och bestämmelser, äro till sin betydelse jämförbara med dem, som följa av fastställandet av tomtindelning. Det är i samtliga fall av vikt att en utgångspunkt erhålles för besvärstidens beräkning och att fastställelsebeslutens ikraftträdande icke fördröjes mer än som är nödvändigt. I sistnämnda hänseende är att märka, att KB:s fastställelsebeslut i stadsplane-, stomplane- och byggnadsplaneärenden liksom beträffande utomplansbestämmelser regelmässigt föregås av ett utställningsförfarande, därvid tillfälle beredes sakägarna att granska uppgjorda förslag och framföra eventuella erinringar. Vid bifall till vad utredningen i det följande kommer att föreslå under vederbörande paragrafer i byggnadsstadgan torde möjligheterna för sakägarna att på ett tidigt stadium få del av vad som förekommer och bevaka sin rätt ytterligare stiga. Man torde få förutsätta, att sakägare, som sålunda får kännedom om föreliggande förslag, därest han är intresserad av dettas vidare öden håller sig underrättad om ärendets behandling och utgång hos KB på samma sätt som han nu torde få göra då fråga är om beslut rörande tomtindelning. Huruvida KB:s beslut meddelas efter anslag i stället för att såsom för närvarande sker kungöras i kyrka, torde för sakägarna vara av ringa betydelse. Det förtjänar slutligen erinras, att i stadsplane- och stomplaneärenden ävensom beträffande utomplansbestämmelser för stad eller stadsliknande samhälle KB kan meddela fastställelsebeslut allenast där fråga är om ändringar, som innefatta mindre väsentliga avvikelser från vad som förut varit gällande.

Utredningen anser sig icke böra förorda, att tiden för anförande av besvär över beslut, som KB efter anslag meddelar i här förevarande ärenden, sättes kortare än till en månad från beslutets dag. I anslutning härtill vill utredningen ej heller tillstyrka den begränsning av besvärstiden, som i viss mån skulle föranledas om såsom ifrågasatts fullföljdsrätten förknippades med skyldighet att före besvärstidens utgång anmäla missnöje med KB:s beslut och i samband därmed nedsätta viss fullföljdsavgift.

Enligt nuvarande bestämmelser skola besvär över KB:s beslut anföras direkt hos Kungl. Maj:t. Om vederbörande så önskar kan han, jämlikt Kungl. förordning den 8 april 1925, på eget äventyr insända sina besvär med posten. Överklagas icke KB:s beslut, utfärdas på begäran bevis om

att beslutet vunnit laga kraft av registratorn i kommunikationsdepartementet. Att KB sålunda icke kan själv avgöra huruvida dess beslut vunnit laga kraft, vållar omgång och tidsutdräkt. Utredningen vill därför föreslå, att besvär över KB:s beslut rörande stadsplan, stomplan, byggnadsplan, utomplansbestämmelser eller tomtindelning skola, ställda till Kognitionen, ingivas eller med posten insändas till KB. Finner KB, att besvärstalan ej fullföljts inom rätt tid, skall den av KB avvisas. I annat fall åligger det KB att till Kungl. Maj:t insända samtliga till ärendet hörande handlingar jämte eget utlåtande. En liknande anordning gäller vid anförande av besvär över ägodelningsrätts utslag enligt 21 kap. 54 § jorddelningslagen samt är upptagen i förslaget till den nya rättegångsbalken, exempelvis 52 kap. 1, 2 och 4 §§ (prop. 1942 nr 5). Den av utredningen förordade anordningen medför, att lagakraftbevis kan utfärdas av tjänsteman hos KB. Då besvär anförts, torde det utan särskilt stadgande böra ankomma på KB att, därest någon ytterligare utredning erfordras, införskaffa sådan innan handlingarna jämte KB:s utlåtande översändas till Kungl. Maj:t. Dylik utredning torde dock i allmänhet allenast böra ifrågakomma i tomtindelningsärenden. I dylika ärenden bör KB alltså, om det ej är uppenbart att besvären icke kunna upptagas till prövning — exempelvis på den grund att klaganden tidigare skriftligen godkänt det av KB fastställda förslaget — låta över besvären höra icke-klagande ägare till av besvären berörd mark samt, där så anses behöfligt, även byggnadsnämnd och andra eventuella intressenter. Avse besvären KB:s beslut i stadsplaneärende, torde några nya synpunkter i allmänhet ej stå att vinna genom ett remissförfarande. Ett sådant förfarande torde också i ärenden av sist omnämnda slag bliva omständligt och tidsödande. Det bör i dylika ärenden överlätas åt Kungl. Maj:t, att, sedan besvärshandlingarna jämte KB:s utlåtande inkommit dit, avgöra huruvida ytterligare utredning erfordras.

I överensstämmelse med vad här anförts och föreslagits har första stycket i 75 § avfattats. Utredningen vill i detta sammanhang framhålla, att då besvär enligt detta stadgande anföras Kungl. Maj:t torde äga att pröva ärendet i hela dess vidd, även om besvären avse allenast viss del av det-samma.

Beträffande andra beslut av KB än de här omnämnda har utredningen ansett nuvarande besvärsförfarande böra bibehållas. Stadgande härom har intagits i andra stycket.

Tredje stycket. Det i nuvarande första stycket av 75 § intagna stadgandet, att klagan över KB:s beslut varigenom fastställts av byggnadsnämnd antaget förslag till ny eller förändrad tomtindelning ej må föras av byggnadsnämnden eller av sakägare, som skriftligen godkänt förslaget, tillkom 1936. Bestämmelsen i fråga föranleddes av önskan att nedbringa tiden för tomtindelningsförfarandet. Motsvarande stadgande beträffande rätten att överklaga KB:s fastställelsebeslut i stadsplane- och därmed jämställda ärenden finnes ej. Icke heller gäller stadgandet i fråga om besvär över

tomtindelning å den egentliga landsbygden; tomtindelning fastställes där direkt av KB utan att förslag först antages av ortsmyndighet.

För att KB:s beslut i tomtindelningsärende skall vinna laga kraft omedelbart fordras alltså nu, att förslaget till tomtindelning skriftligen godkännts av samtliga sakägare. Att förvärva dylikt skriftligt godkännande av alla berörda intressenter kan möta svårigheter, även om vederbörande ej har någon egentlig anledning till erinran mot det upprättade förslaget. Skulle på grund av oföretagsamhet eller eljest godkännande från något håll ej lämnas, måste besvärstiden avvaktas och förhindras alltså den åsyftade tidsvinsten. Detta är naturligtvis icke helt tillfredsställande. Fordran på formligt skriftligt godkännande synes utredningen onödig. Sakägarnas intresse av att få fullfölja talan mot ett beslut, som gått dem emot, torde kunna tillgodoses på ett mindre omständligt sätt. Utredningen finner skäl tala för att den nuvarande fullföljdsbestämmelsen utbytes mot ett stadgande av innehåll, att besvär över KB:s beslut, varigenom ett av byggnadsnämnden antaget förslag till tomtindelning till alla delar fastställts, må föras allenast av sakägare, som i ärendet framställt yrkande vilket helt eller delvis lämnats utan bifall. Det synes nämligen rimligt att den, som icke senast hos KB framfört erinringar, icke därefter skall ha rätt att göra sådana gällande. Genom det av utredningen föreslagna stadgandet uteslutes i likhet med vad nu är fallet från klagorätt byggnadsnämnden, vilken ju ej kan anses såsom sakägare. Har drätselkammaren godkänt eller lämnat utan erinran tomtindelningsförslaget, äger ej heller drätselkammaren föra talan mot KB:s beslut. För att sakägare skall anses ha framställt yrkande »i ärendet» fordras givetvis ej, att yrkandet gjorts efter det att byggnadsnämnden meddelat beslut om tomtindelningsförslagets antagande och fastställelsefrågan sålunda blivit anhängig hos KB. Yrkandet kan ha skett när som helst dessförinnan således även vid den förberedande behandlingen, innan förslag ännu uppgjorts. Yrkandet kan vidare ha framställts antingen skriftligen eller muntligen. Är yrkandet framfört skriftligen, bifogas det handlingarna i ärendet. Ett muntligen framfört yrkande, exempelvis vid förhandlingar inför byggnadsnämnden, bör protokollföras och på detta sätt bringas till den högre instansens kännedom.

Samma skäl, vilka motivera det föreslagna fullföljdsförbudet beträffande KB:s beslut att fastställa av byggnadsnämnd antaget förslag till tomtindelning, synas utredningen kunna åberopas för att motsvarande förbudsbestämmelser införas i fråga om besvär över KB:s beslut i stadsplane- och stomplaneärenden ävensom i sådana ärenden rörande utomplansbestämmelser, där beslutet innebär fastställelse av ett av ortsmyndigheten antaget förslag. Vad åter angår utomplansbestämmelser, som KB fastställer jämlikt 66 §, eller således utan att förslag av ortsmyndighet behöver föreligga, synes — lika litet som beträffande tomtindelning enligt 62 §, där dylikt förslag ej heller erfordras — någon begränsning av fullföljdsrätten i överensstämmelse med vad här ifrågasatts ej lämpligen kunna ske.

Av 3 § framgår, att KB:s fastställelsebeslut i stadsplane- och stomplane-ärenden samt beträffande utomplansbestämmelser, varom här är fråga, endast kunna gälla ändringar i tidigare planer eller bestämmelser. De stadsplaneändringar som KB fastställer, utgöra emellertid redan för närvarande en betydande del av samtliga stadsplaneärenden, och det torde kunna förväntas att därest vad utredningen förordat under 3 § bifalles antalet av KB meddelade fastställelsebeslut kommer att stiga. En utvidgning av fullföljdsförbudet i angiven riktning får såsom följd härav ökad betydelse. Det kan måhända i detta sammanhang vara lämpligt att erinra därom, att en begränsning av sakägares fullföljdsrätt sedan åtskilliga år är genomförd på andra rättsområden än det varom nu är fråga. I 30 kap. 5 och 6 §§ rättegångsbalken finnas sålunda upptagna vissa bestämmelser till förhindrande av klagan hos Kungl. Maj:t i mål av mindre vikt. Det nu ifrågasatta fullföljdsförbudet är till sitt syfte i någon mån jämförligt med dessa bestämmelser men är icke så restriktivt, eftersom klagorätt alltid står öppen för den, som i ärendet framställt erinringar, vilka icke bifallits.

För att KB:s beslut omedelbart skall vinna laga kraft fordras enligt utredningens förslag, att det KB underställde förslaget fastställts till alla delar. I fråga om tomtindelningar torde denna fordran vara utan större praktisk betydelse, enär det endast sällan förekommer, att KB meddelar fastställelse å av byggnadsnämnden antaget förslag till tomtindelning annat än i obeskuret skick. Vad angår förslag till stadsplan, stomplan och utomplansbestämmelser förekommer det vid Kungl. Maj:ts prövning av dylika förslag ofta, att viss del därav undantages från fastställelse. Även vid KB:s fastställelse av förslag till ändring av sådana planer och bestämmelser kunna undantag från förslagen göras. Sker detta, medför det av utredningen föreslagna stadgandet, att KB:s beslut i ärendet får överklagas, oberoende av om erinran framförts.

I anslutning till det nu förordade fullföljdsförbudet föreslår utredningen under 21 § 1 mom. byggnadsstadgan skyldighet för KB att, då klagan mot beslut om fastställelse av förslag till ändring av stadsplan ej må föras, teckna lagakraftbevis å stadsplanekartan. Motsvarande skall jämlikt 35 § byggnadsstadgan gälla beträffande stomplan och utomplansbestämmelser. I fråga om tomtindelning finnes samma bestämmelse i byggnadsstadgans 29 §. Upplysning om vilka som äro sakägare kan KB inhämta av utredningen i ärendet.

Förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan.

12 §.

Nuvarande 12 § innehåller bestämmelser angående stadsarkitekt såsom biträde åt byggnadsnämnden m. m.

Stockholms stadskollegium har i sin skrivelse den 27 juni 1940 bland annat framhållit, att enligt nu gällande ordning åtskilliga av de ärenden, som an-

komme på byggnadsnämnds handläggning, utgjordes av frågor av specifikt teknisk natur. Såsom exempel på dylika frågor kunde nämnas vissa ändringar i byggnadslov, godkännande av konstruktionsritningar, godkännande av ansvariga arbetsledare för byggnadsföretag m. m. Därest beslutanderätten i dylika frågor kunde av byggnadsnämnden delegeras till dess kontor eller vissa tjänstemän, skulle förenkling vinnas i organisatoriskt hänseende och byggnadsnämnden kunna ägna mera tid åt frågor av större principiell betydelse. Kollegiet ville därför förorda åtgärder i syfte att byggnadsnämnden i mindre viktiga ärenden av ovan angiven art medgäves befogenhet att överlåta sin beslutanderätt å vederbörande tjänstemän. Till säkerställande av att en dylik tjänstemässig handläggning av ärendena icke medförde ensidighet i bedömandet eller andra olägenheter syntes en sådan delegationsrätt för byggnadsnämnden böra kompletteras med stadgande angående dels rätt för den enskilde att om så påfordrades få ärendet prövat i byggnadsnämnden, dels ock skyldighet för vederbörande tjänsteman att i tveksamma fall hänskjuta ärendet till nämndens avgörande.

Utredningen. Stadsplaneutredningen delar uppfattningen, att vissa ärenden, i vilka byggnadsnämnd har att besluta, äro av den beskaffenhet, att ett beslut av nämnden såsom sådan ej skulle erfordras. En förutsättning torde vara, att ärendena äro av ringa vikt eller av uteslutande teknisk art. Såsom exempel på ärenden, i vilka nämnden sålunda borde kunna befrias från att själv besluta, må nämnas ärenden angående tillstånd att vidtaga ändring i godkända byggnadsritningar och angående slutbesiktning å uppförd byggnad. Vidare kunna nämnas ärenden rörande skyltar och stängsel samt plantering och iordningställande av förgårdar. Även vissa ärenden avseende byggnadslov torde kunna föras hit, exempelvis frågor om uppförande av garage och andra mindre byggnader samt angående till- eller ombyggnad av ringa omfattning. En överflyttning från byggnadsnämnden till någon dess ledamot eller tjänsteman av dylika ärenden skulle, förutom lättnad i nämndens arbetsbörda, medföra tidsvinst vid ärendenas handläggning. Framhållas må, att en liknande princip kommit till uttryck i hälsovårdsstadgans 3 § 4 mom., enligt vilket hälsovårdsnämnd äger uppdraga åt någon sin ledamot eller tjänsteman att på nämndens vägnar meddela beslut i vissa grupper av ärenden.

Utredningen förordar alltså, att ledamot av byggnadsnämnd ävensom stadsarkitekt eller tjänsteman med jämförbara kvalifikationer må kunna anförtros beslutanderätten i ärenden som nyss nämnts. En förutsättning för att annan tjänsteman än stadsarkitekt skall kunna erhålla dylik befogenhet bör vara, att han efter framställning av byggnadsnämnden godkänts för ändamålet av KB. Vidare torde den begränsningen lämpligen böra göras, att allenast sådana beslut, varigenom i ärendet hos byggnadsnämnden gjord framställning bifalles, böra kunna på detta sätt meddelas. Avslagsbeslut böra alltså förbehållas nämnden. En anordning, enligt vilken jämväl dylika beslut finge meddelas av enskild ledamot eller någon byggnadsnämndens tjänsteman, torde näm-

ligen kunna befaras allenast förorsaka tidsutdräkt, när den förlorande parten säkerligen icke läte sig nöja utan komme att besvärsvägen bringa frågan under högre myndighets prövning. Utredningen vill i detta sammanhang framhålla, att beslut, som ledamot eller tjänsteman å byggnadsnämndens vägnar meddelar, äro helt jämställda med beslut av nämnden och alltså få överklagas hos KB i den för överklagande av byggnadsnämnds beslut gällande ordning.

Då ledamot beslutar torde, i syfte att tillförsäkra ärendet en i tekniskt och formellt hänseende riktig behandling, beslutet böra beredas och föredragas av stadsarkitekt eller tjänsteman, som nyss nämnts, eller av sådant sakkunnigt biträde hos byggnadsnämnden, som avses i 12 § 1 mom. första stycket.

Beslut, som sålunda å byggnadsnämndens vägnar meddelas, böra protokollföras och anmälas hos nämnden snarast möjligt. Det torde med den begränsning av beslutanderätten, som i det föregående föreslagits, vara naturligt, att ledamot eller tjänsteman, som tilldelats sådan rätt, i tveksamt fall hänskjuter ärendet till nämndens avgörande. Detsamma gäller därest i något fall sökanden särskilt begär, att ärendet skall prövas av nämnden som sådan.

15 §.

I 15 § byggnadsstadgan meddelas närmare föreskrifter angående grunderna för uppgörande av stadsplan.

I sitt av *svenska kommunaltekniska föreningen* i dess skrivelse den 17 maj 1939 åberopade föredrag vid stadsbyggnadsveckan 1938 har civilingenjören Åke Virgin framhållit, att erfarenheten visat att de nutida stadsplanerna ofta icke kunde äga bestånd under någon längre tid. Stadsplaneändringar framtvingades ofta flera gånger om året för samma kvarter. Därmed hade stadsplanens hela karaktär förändrats. Dess bestämmelser rörande områdenas användande hade blivit tämligen otillförlitliga, och i verkligheten visade sig stadsplanen i väsentliga delar endast vara en slags generalplan till ledning vid bebyggelsens slutliga utformning. För att avlägsna en av anledningarna till de många stadsplaneändringarna kunde det ifrågasättas, huruvida icke skäl föreläge för en sådan revision av stadsplanlagen, som gjorde det möjligt att från stadsplanen utesluta en stor del av de många detaljbestämmelserna. — Önskemål om återgång i vissa avseenden till äldre ordning med mindre detaljerad stadsplan ha jämväl framställts av ovannämnda förening och *lantmäteristyrelsen* i deras yttranden över H. S. B:s förutnämnda framställning.

Utredningen. Även utredningen är av den uppfattningen, att de stadsplaner, som nu uppgöras, ofta äro onödigt detaljerade, och att härigenom framtvingas stadsplaneändringar i stort antal. Mycket lär vara att vinna genom

ändrad praxis inom ramen för gällande lagstiftning. För att framhäva, att stadsplaner icke få göras onödigt detaljerade, har emellertid utredningen i sista stycket i 15 § föreskrivit, att vid stadsplans uppgörande bör tillses, att byggnadsverksamheten icke kringgärdas med detaljföreskrifter i vidare mån än som är oundgängligen nödvändigt för vinnande av det med planen avsedda syftet.

I nuvarande 16 § meddelas närmare föreskrifter angående innehållet i stadsplanebestämmelser och dessas syfte. Utredningen har ej i detta sammanhang närmare ingått på lämpligheten av berörda föreskrifter. Det torde bli anledning att återkomma till frågan vid ett senare tillfälle. Framhållas må emellertid att utredningen föreslagit införande i 118 § 2 mom. av vissa bestämmelser i ändamål att mildra de olägenheter, som kunna föränledas av att vid uppgörande av stadsplan vederbörande planförfattare gått alltför långt i fråga om detaljer utan att beakta, att dylika detaljer förhållandevis snart kunna framstå såsom olämpliga och hinderliga för ett ändamålsenligt bebyggande.

19 §.

Enligt nuvarande 19 § 1 mom. skall, innan stadsplan antages, förslag därtill genom byggnadsnämndens försorg hållas för granskning tillgängligt under viss tid, minst en månad, efter det därom utfärdad kungörelse blivit införd i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för staden intagas. Markägare, vilkas rätt beröres av förslaget och vilka icke skriftligen godkänt förslaget, skola därjämte, där de äro kända och inom riket boende, underrättas genom särskilda kallelsebrev, vilka bevisligen skola avsändas med posten eller eljest tillställas vederbörande sist tre veckor före utgången av den i kungörelsen utsatta tid. Gränisar området till annan stad eller till stadsliknande samhälle å landet, skall i enahanda ordning kallelse tillställas sådant samhälle. Finnes inom området mark, som tillhör kronan eller enskilt trafikföretag och som i förslaget intagits såsom trafikområde, skola kopia och avskrift av förslaget i erforderliga delar tillställas den, som har att företräda kronan eller det enskilda trafikföretag, varom fråga är, med skyldighet för denne att inom viss av byggnadsnämnden angiven tid, minst en månad efter handlingarnas delfående, till nämnden inkomma med yttrande över förslaget. Föränleda inkomna anmärkningar och yttranden ändring i förslaget, skall markägare, vars rätt beröres av ändringen, därom omedelbart underrättas på sätt förut nämnts samt vid sammanträde inför nämnden eller eljest erhålla tillfälle att taga del av ändringen.

19 § 2 mom. innehåller för närvarande att, sedan förslaget undergått granskning enligt vad i 1 mom. sägs, har byggnadsnämnden att överlämna förslaget jämte inkomna anmärkningar och yttranden samt eget utlåtande till stadsfullmäktige.

Byggnadsstyrelsen har i sitt yttrande över H. S. B:s förutnämnda fram-

ställning föreslagit, att i fråga om sådana stadsplaneändringar, som KB ägde fastställa, utställningstiden skulle minskas till fjorton dagar.

Även *lantmäteristyrelsen* har i sitt yttrande över H. S. B:s framställning framhållit, att i vissa fall en förkortning av utställningstiden för förslag till stadsplaneändringar skulle kunna tänkas. Att rättsförhållandena åtminstone i vissa ändringsärenden kunde vara så enkla att kungörelseförfarandet liksom det direkta kallelseförfarandet skulle kunna helt uteslutas, framginge enligt styrelsens mening av nuvarande 21 § i fråga om det fall att samtliga markägare, vilkas rätt berördes av ändringen, förklarar sig godkänna förslaget. Detta behandlingssätt borde utan olägenhet kunna tillämpas exempelvis å ändring inom specialområde (t. ex. hamn), som i dess helhet ägdes av hamnen (samhället) och där sålunda andra markägareintressen än hamnens knappast förekomme.

Svenska kommunaltekniska föreningen har i sitt yttrande över H. S. B:s framställning likaledes ansett den nu föreskrivna utställningstiden vara obehövt lång i vissa fall. En förkortning till fjorton dagar syntes kunna ske, därest samtliga sakägare skriftligen godkänt förslaget. För undvikande av onödigt dröjsmål borde vidare utredningen angående markägarna göras samtidigt med förslaget utarbetande, så att kallelsebrev kunde utsändas omedelbart efter byggnadsnämndens beslut om stadsplanens utställande. Därjämte borde för undvikande av dröjsmål genom onödiga anmärkningar från berörda markägare under utställningstiden markägarna på ett tidigt stadium lämnas tillfälle till samtal rörande förslaget detaljer. I samma syfte borde under utställningstiden på bestämda, i kallelserna angivna och efter behov i varje särskilt fall lämpade tider, vägledande upplysningar rörande tolkningen lämnas av en med förslaget väl förtrogen funktionär. Alla kommunala organ, som kunde hava att verkställa realprövning av förslaget, borde beredas tillfälle därtill redan på ett tidigt stadium, så att deras yttranden kunde föreligga då utställningstiden gick till ända. När utställningstiden utgått, borde byggnadsnämnden vidarebefordra ärendet senast inom en månad, där ej särskilda skäl föranledde till annat.

Även i den av särskilda delegerade verkställda utredning, som åberopats av *Stockholms stadskollegium* i dess framställning den 27 juni 1940, har ifrågasatts förkortning av utställningstiden till fjorton dagar, då alla markägare godkänt förslaget, samt framhållits att utredningen angående markägarna borde göras samtidigt med förslaget.

Slutligen ha *Konungariket Sveriges stadshypotekskassa* och *svenska bostadskreditkassan* i skrivelse den 28 april 1937 påpekat att fastställandet av en stadsplan kunde komma att medföra en sänkning av värdet å fastighet som berördes av stadsplanen. Vore sådan fastighet belånad, inträdde för in-teckningshavaren en försämring av panten. In-teckningshavaren hade uppenbarligen i sådant fall ett berättigat intresse att erhålla tillfälle att yttra sig över framlagt förslag till stadsplan innan detta antoges. De båda kassorna ha därför hemställt, att in-teckningshavare som i behörig ordning blivit i in-teckningsprotokollet antecknad såsom innehavare av fordringshandling,

på grund varav inteckning beviljats i fastighet som berördes av framlagt stadsplaneförslag, skulle genom kallelsebrev underrättas om förslaget och däri vidtagna ändringar på enahanda sätt som markägare. — I avgivna yttranden har det sålunda framlagda förslaget tillstyrkts av *svenska landskommunernas förbund*, *Sveriges fastighetsägareförbund* och *svenska sparbanksföreningen*, varjämte *inskrivningsdomarne i Stockholm* lämnat det samma utan erinran. *Svenska landskommunernas förbund* och *Sveriges fastighetsägareförbund* ha därvid framhållit, att inteckningshavarnas intresse vid stadsplans uppgörande vore av sådan styrka, att de ökade besvär för de kommunala myndigheterna, som därav föranleddes, icke borde i och för sig få utgöra hinder för ett tillmötesgående av de uttalade önskemålen. *Svenska bankföreningen* har förordat utredning i ämnet. En sådan utredning skulle beröra inteckningshavares möjligheter att skydda sig mot icke önskvärda förändringar i fråga om den intecknade fastigheten. Föreningen har bland annat nämnt, att samma skäl, som gjorde sig gällande för att inteckningshavare skulle underrättas om stadsplaneförslag, även ägde giltighet beträffande förslag till tomtindelning, stomplan och byggnadsplan. Måhända kunde kungörelsen om stadsplaneförslag lämpligen införas i Post- och inrikes tidningar. — Förslaget har däremot avstyrkts av *byggnadsstyrelsen* samt *överståthållarämbetet jämte Stockholms stads byggnadsnämnd* och *stadsplanenämnd* ävensom *stadsarkitekten i Stockholm*, medan *svenska stadsförbundet* funnit syftet med de båda kassornas framställning principiellt behjärtansvärt men förslaget ägnat att förorsaka de kommunala organen alltför mycket besvär, varför en lösning förordats, enligt vilken inteckningshavarna genom domstols medverkan skulle underrättas. I de avstyrkande utlåtandena motiveras ståndpunkten i huvudsak sålunda: Vid stadsplans upprättande stode mot varandra å ena sidan vissa allmänna intressen och å andra sidan markägarens berättigade intressen, bland dem vidmakthållandet av fastighetens kreditförmåga, varvid markägaren och inteckningshavarna hade en mer eller mindre stark intressegemenskap. Stadsplanelagstiftningen hade med rätta blivit byggd därpå, att de med en viss fastighet förknippade särskilda intressena skulle vid behandling av stadsplanefrågor främst tillvaratagas av fastighetsägaren. Givetvis låge det i en inteckningshavares intresse att hålla sig underrättad om fastighetens värde och omständigheter, som kunde komma att inverka därpå, men detta intresse vore till sin natur tillfälligt och ej heller i övrigt av sådan betydelse, att det borde medföra, att han finge rätt att öva inflytande på stadsplanens utformning. En sådan tanke vore helt främmande för stadsplaneväsendet. Förslaget skulle dessutom vålla stora svårigheter därigenom att det i hög grad komplicerade den redan nu invecklade och tidsödande proceduren.

Utredningen. 1 mom. De nuvarande bestämmelserna under förevarande paragraf ha syntts stadsplaneutredningen i stort sett ändamålsenliga. Utredningen har emellertid ansett sig böra föreslå en del tillägg och ändringar i

syfte att ytterligare rationalisera förfarandet. Vissa tidsbesparingar ha i samband härmed ansetts kunna göras.

Enligt rådande praxis verkställles utredning angående de markägare, som beröras av ett stadsplaneförslag, mången gång icke förrän byggnadsnämnden fattat beslut om förslagets utställande för granskning. Detta sammanhänger med att nämnda utredning ofta verkställles av annan person än den som upprättar stadsplaneförslaget. Vid bifall till vad utredningen i det följande föreslår i syfte att på ett tidigt stadium åvägabringa samråd mellan stadsplaneförfattaren och markägarna, blir det emellertid erforderligt att utredning angående markägarna verkställles samtidigt med stadsplanens uppgörande. Härigenom vinnes också tid. Då stadsplaneförslaget uppgjorts, behöver nämligen tid ej spillas på utredning angående markägarna utan den redan verkställda utredningen kan, sedan densamma undergått eventuellt erforderlig översyn och komplettering, läggas till grund för föreskrivna kallelseåtgärder. På grund härav har i 19 § 1 mom. första stycket införts anvisning om verkställande av utredning angående markägarna samtidigt med förslagets uppgörande.

Då det uppenbarligen är av betydelse att markägarnas önskemål bli kända så tidigt som möjligt, torde böra föreskrivas, att vid upprättande av förslag till stadsplan tillfälle bör, i den mån så prövas lämpligt, beredas markägarna att muntligen eller skriftligen yttra sig i ärendet. Härigenom erhålles möjlighet för stadsplaneförfattaren och vederbörande myndigheter att beakta eventuella erinringar mot ett påtänkt förslag utan de kostnader och den tidsförlust, som hänsynstagandet till sådana erinringar vid ett senare skede måhända kunde föranleda. I vilken utsträckning markägarna sålunda böra i förväg underrättas får bli beroende av omständigheterna. Såsom riktlinje bör gälla, att underrättelse lämnas åt av förslaget berörda markägare, i den mån det kan förväntas att stadsplanarbetet därigenom främjas. För att detta syfte skall uppnås, är det naturligtvis nödvändigt, att markägarna också begagna sig av det tillfälle till samarbete, som på detta sätt erbjudes dem.

Ofta torde staden själv befinna sig bland markägarna. Klart är att för sådant fall drätselkammaren bör i egenskap av stadens fastighetsförvaltande organ underrättas. Men även eljest är det angeläget, att byggnadsnämnden på ett tidigt stadium söker kontakt såväl med drätselkammaren som med vederbörande andra stadsmyndigheter. Nödvändigheten av att samarbete sålunda redan från början kommer till stånd mellan de berörda kommunala organen har tidigare framhållits av utredningen och synes så uppenbar, att någon direkt föreskrift härutinnan icke torde vara behövlig. Däremot synes lämpligt att uttryckligen med markägarna i förevarande hänseende jämställa dels kommun eller municipalsamhälle, som gränsar till det av stadsplanen berörda området, dels ock vägstyrelsen i angränsande vägdistrikt. Skall stadsplan omfatta område, som gränsar till dylikt distrikt, är det nämligen av vikt, att vederbörande vägstyrelse får möjlighet att, innan planen ännu tagit fastare form, granska densamma ur synpunkten av de intressen, styrelsen har att företräda. En även ur vägsynpunkt ändamålsenlig stadsplanlösning under-

lättas härigenom. Det förtjänar framhållas, att frågan om samverkan mellan de myndigheter, som företräda vägintrössena, och de som ha hand om uppgörande av stadsplaner beaktats även i Kungl. Maj:ts proposition, nr 122, till 1942 års riksdag angående förstatligande av den allmänna väghållningen på landet. I nämnda proposition förutsättes sålunda (sid. 88) att åt städerna och de stadsliknande samhällena beredes tillfälle att yttra sig över sådana projekterade vägar på landsbygden, vilka komma att beröra ifrågavarande städers eller andra samhällens ytterområden.

19 § 1 mom. första stycket har avfattats i överensstämmelse med vad nu anförts.

Enligt nuvarande bestämmelser är granskningstiden för utställt stadsplane-förslag bestämd till minst en månad. Att i åtskilliga fall en granskningstid av en månad och kanske ännu längre tid erfordras är otvivelaktigt. Många gånger torde däremot kortare tid få anses tillfyllest. Utredningen föreslår, att minimitiden fastställs till fjorton dagar. Stadgande härutinnan har införts i andra stycket av 1 mom. I den mån denna tid icke är tillräcklig läser byggnadsnämnden icke underlåta att utmäta en med hänsyn till ifrågavarande ärendes beskaffenhet lämpligt avpassad längre tidrymd.

I anslutning till sistberörda förslag torde den tid, inom vilken kallelsebrev till markägarna senast skola avsändas, lämpligen böra förkortas från nuvarande minst tre veckor före granskningstidens utgång till minst fjorton dagar. Utredningen har haft under övervägande huruvida fordran borde uppställas därå att, i likhet med vad som för närvarande gäller beträffande kallelse till tomtindelning enligt 28 §, kallelsebreven skola, då de avsändas med posten, vara rekommenderade. Ur rättssäkerhetens synpunkt torde dock föga vara att vinna genom en dylik skärpning av nuvarande regler; i praktiken torde ett med posten bevisligen avsänt rekommenderat meddelande komma adressaten tillhanda lika säkert som ett rekommenderat. Ökade kostnader och ökat besvär skulle däremot bli följderna om krav på rekommendation infördes. Utredningen har därför stannat för att tillstyrka bibehållande av det hittills tillämpade förfarandet, enligt vilket försändandet visserligen skall äga rum bevisligen men icke behöver ske under rekommendation.

Vad angår det från vissa håll framförda förslaget att jämväl inteckningshavare borde särskilt underrättas om stadsplaneförslag, skulle ett genomförande härav medföra betydande svårigheter. Svenska bankföreningen har upplyst, att affärsbankerna icke pläga begagna sig av den möjlighet som enligt lagen den 15 juni 1934 angående anteckning om innehav av fordringshandling på grund varav inteckning beviljats i fast egendom m. m. föreligger att hos inskrivningsdomaren anmäla inteckningsinnehav. Det låter sig sålunda icke göra att genom gravationsbevis få kännedom om vilka inteckningar i av ett stadsplaneförslag berörda fastigheter, som innehavas av affärsbanker. Något meddelande till dessa genom särskilda kallelsebrev på sätt nu sker i fråga om markägarna kan därför icke sändas. Ej heller privatpersoner torde begagna sig av berörda anteckningsmöjlighet i sådan utsträckning, att det i

förevarande hänseende är av praktisk betydelse. Visserligen kunde det sägas vara rimligt att de som ej använda sig av nämnda möjlighet finge, om ett kallelseförfarande beträffande inteckningshavare infördes, finna sig i att ej bli underrättade. Men att föreskriva ett så omständligt, tidsödande och dyrbart förfarande som det, vilket här ifrågasatts, för uppnående av ett i praktiken så förhållandevis ringa resultat förefaller uteslutet. En annan utväg vore att stadga ett för inteckningshavare särskilt avsett kungörelseförfarande. Redan nu skola stadsplaneförslag kungöras i ortstidning. Att kungöra förslaget jämväl i andra tidningar, exempelvis Post- och inrikes tidningar, torde för enskilda inteckningshavare vara till föga nytta. Härtill kommer att i en dylik kungörelse måste, om den skall bli av värde ur de synpunkter varom här är fråga, på ett lätt identifierbart sätt angivas de intecknade fastigheter, vilka beröras av förslaget. Det säger sig självt, att detta icke kan ske utan att stadsplaneärendenas redan nu ganska kostsamma och tidsödande handläggning ytterligare fördyras och fördröjes. Utredningen biträder för övrigt den mening som kommit till uttryck i ett flertal yttranden, att det måste för stadsplaneväsendet anses främmande, att inteckningshavare erhålla inflytande på stadsplanens utformning. Det ankommer på fastighetsägaren att tillvarataga fastighetens ekonomiska intressen. Då fastighetsägarens och inteckningshavernas intressen i detta hänseende sammanfalla, finns det ej någon särskild anledning varför jämväl dessa sistnämnda skulle genom det allmännas försorg särskilt underrättas.

Bestämmelserna om markägarnas underrättande ha upptagits i 19 § 1 mom. tredje stycket. I detta stycke har tillika stadgats att kallelse därjämte skall tillställas, ej endast såsom för närvarande är fallet stad eller stadsliknande samhälle å landet, som gränisar intill ett i stadsplaneförslaget ingående område, utan varje angränsande kommun och municipalsamhälle. Särskilt då den angränsande marken ingår i byggnadsplan eller i område, för vilket fastställts utomplansbestämmelser för landet, torde det vara en brist i gällande lagstiftning att vederbörande kommun ej kallas. Med angränsande kommun torde böra jämnställas vägstyrelsen i angränsande vägdistrikt. Likaledes torde böra stadgas skyldighet att på enahanda sätt underrätta drätselkammaren. Till sakägare som skriftligen godkänt förslaget skall kallelse dock ej sändas. För den händelse förslaget rör mark, som är samfällad för flera fastigheter med skilda ägare, föreslår utredningen vidare i samma stycke ett förenklat kallelsesätt. Härvid ha som förebilder tjänat liknande stadganden i andra lagar, såsom 3 § lagen om förvaltningen av bysamfälligheter m. m., 6 § ensittarlagen och 7 kap. 1 § jorddelningslagen.

I fjärde stycket ha upptagits föreskrifter, motsvarande de nu gällande om åliggande för byggnadsnämnden att i visst fall tillställa kronan och enskilt trafikföretag kopia och avskrift av stadsplaneförslag i erforderliga delar med skyldighet för kronan och trafikföretaget att inom viss av byggnadsnämnden angiven tid, minst en månad efter handlingarnas delfående, till nämnden inkomma med yttrande över förslaget; dock torde sådant underrättelseförfarande

rande böra uteslutas, om skriftligt godkännande av förslaget redan lämnats. Utredningen föreslår, att handlingarna skola tillställas vederbörande minst fjorton dagar före granskningstidens utgång. För närvarande finnes ingen sådan tid föreskriven. Tidsbestämmelsen åsyftar givetvis att påskynda förfarandet. Merendels kan det vara lämpligt att kopia och avskrift av förslaget jämväl överlämnas till drätselkammaren. Direkt åläggande för byggnadsnämnden härutinnan har dock icke synts utredningen nödvändigt. Såsom redan anförts vid behandlingen av 3 § stadsplanelagen synes man böra förutsätta att byggnadsnämnden och drätselkammaren skola komma att samarbeta. Genom dylikt samarbete torde i många fall kunna uppnås att drätselkammarens godkännande föreligger redan vid stadsplaneförslagets utställande för granskning.

I sista eller femte stycket i 1 mom. har vidtagits den ändringen, att under rättelse till markägarna om vidtagen ändring i utställt stadsplaneförslag skall avlåtas även om ändringen ägt rum på byggnadsnämndens eget initiativ och således ej, vilket förutsattes enligt stadgandets nuvarande lydelse, föranletts av inkomna anmärkningar eller yttranden. Att markägarna sålunda, i olikhet mot vad nu stadgas, alltid böra underrättas om vidtagna ändringar i ett en gång uppgjort och utställt stadsplaneförslag anser utredningen utan vidare klart. Stadgandet härutinnan blir emellertid särskilt viktigt dels med hänsyn till den betydelse framställda erinringar i ärendet enligt det av utredningen föreslagna tredje stycket i 75 § stadsplanelagen få för rätten att överklaga KB:s fastställelsebeslut, dels ock på grund därav att — såsom kommer att närmare utvecklas vid behandlingen av byggnadsstadgans 123 § — enligt utredningens förslag vederbörande ortsmyndighets beslut om antagande av stadsplan ej må överklagas. Sistberörda förhållande gör det uppenbarligen mera angeläget än vad eljest skulle vara fallet, att sakägarna sättas i tillfälle att redan under ärendets behandling hos ortsmyndigheterna framföra sina synpunkter. Möjligen kunde ifrågasättas huruvida icke stadgande borde intagas därom, att jämväl drätselkammare och vägstyrelse måste underrättas om vidtagen ändring i ett utställt stadsplaneförslag. Ett uttryckligt stadgande härutinnan torde emellertid knappast vara nödvändigt. Det torde kunna förutsättas, att i de fall, där så erfordras, byggnadsnämnden utan att detta särskilt föreskrives håller dessa myndigheter underrättade om ändringar, som vidtagas i ett myndigheterna en gång underställt förslag.

Inom utredningen har övervägts att i 19 § införa stadgande därom, att då förslag till stadsplan avses skola omfatta område, beläget i närheten av befästning eller flygfält, vederbörande militära myndighet måste underrättas. Skall ett dylikt underrättelseväsende få någon praktisk betydelse, borde emellertid tillika stadgas skyldighet att under vissa angivna förutsättningar beakta de invändningar mot förslaget, som ur militär synpunkt framföras. Tydligt är att härigenom avsevärda ekonomiska förluster och andra olägenheter för såväl kommunen som enskilda markägare skulle kunna uppstå. Svårösta ersättningsfrågor skulle på detta sätt i vissa fall uppkomma. Utredningen, som icke är beredd att nu taga ställning härtill, har som redan in-

ledningsvis nämnts för avsikt att vid ett senare tillfälle närmare behandla dessa frågor. I avvaktan på den mera ingående undersökning, som sålunda erfordras, torde tills vidare få anstå med införande i den allmänna byggnads- lagstiftningen av bestämmelser om hänsynstagande till militära önskemål. Den provisoriska reglering av frågan som skett genom lagen den 24 mars 1942 (nr 128) om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret torde tills- vidare få vara tillfyllest.

2 mom. Bifall till vad utredningen föreslagit därom att byggnadsnämnden under viss förutsättning skall äga antaga stadsplaneförslag föranleder vissa jämkningar i 2 mom. av förevarande paragraf. För att påskynda behandlingen hos byggnadsnämnden anser utredningen vidare lämpligt att föreskrift meddelas av innehåll, att stadsplaneärende bör av nämnden avgöras eller överlämnas till stadsfullmäktige sist en månad efter utgången av den tid, inom vilken anmärkningar eller yttranden över stadsplaneförslaget senast skolat vara till nämnden inkomna. Den angivna tiden är som av stadgandet framgår en maximitid. I regel böra ärenden av ej alltför invecklat slag kunna slutbehandlas inom kortare tid än sålunda angivits. Det är uppenbart, att ärendena böra handläggas med all möjlig skyndsamhet. Av 11 § 2 mom. byggnadsstadgan framgår, att byggnadsnämnden skall sammanträda minst en gång i månaden, där ej annat är i byggnadsordningen bestämt, samt där- emellan så ofta omständigheterna föranleda. Till omständigheter, som böra föranleda särskilt sammanträde med byggnadsnämnden, torde höra att be- gåran framställts om skyndsamt handläggning av stadsplaneförslag.

Utredningen vill i detta sammanhang nämna att, enligt vad utredningen inhämtat, det på sina håll torde förekomma, att då ett stadsplaneförslag över- lämnas av byggnadsnämnden till stadsfullmäktige detsamma ännu icke är i fullt utformat skick. Utredningen anser sig böra framhålla önskvärldheten av att en ändring härutinnan kommer till stånd. Vid överlämnandet till stads- fullmäktige bör stadsplanekartan vara renritad och förslaget i övrigt fullt färdigt. Av praktiska skäl kan det måhända någon gång vara lämpligt att visst detaljarbete får anstå i avvaktan på stadsfullmäktiges behandling av ärendet. Men detta arbete bör då begränsas till mindre betydelsefulla åtgär- der, såsom exempelvis färgläggning av kartan.

Gällande bestämmelser i byggnadsstadgan innehålla ej något förbud för stadsfullmäktige att vidtaga ändringar i ett av byggnadsnämnden för anta- gande till dem överlämnat stadsplaneförslag utan att därom på förhand un- derrätta berörda markägare. I praktiken torde dock tillgå så, att, därest byggnadsnämndens förslag ej kan i stort sett oförändrat antagas, förslaget återremitteras till nämnden. På skäl, utredningen anfört i det föregående, är det av vikt, att intressenterna få tillfälle att, innan ett stadsplaneförslag slut- ligen prövas, framföra eventuella erinringar. Utredningen anser därför lämp- ligt, att i byggnadsstadgan intages ett uttryckligt stadgande som hindrar antagande av ett ändringsförslag, över vilket markägarna ej fått yttra sig. Med hänsyn härtill föreslår utredningen, att i 2 mom. av förevarande para-

graf införes ett andra stycke, enligt vilket stadsfullmäktige ej må vidtaga ändring i av byggnadsnämnden överlämnat förslag, med mindre kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt beröres av ändringen, beretts tillfälle att taga del därav i den ordning, som stadgats beträffande underrättelse om ändring i ett på byggnadsnämndens prövning beroende ärende. Av den föreslagna bestämmelsens avfattning följer att dylik underrättelse ej erfordras, om den av stadsfullmäktige önskade ändringen förut varit föremål för övervägande av byggnadsnämnden och markägarna redan då underrättats om densamma.

20 §.

Enligt nuvarande 21 § byggnadsstadgan skall vad om stadsplan stadgas i tillämpliga delar gälla jämväl i fråga om ändring i sådan plan; dock att det i 19 § 1 mom. stadgade utställningsförfarandet ej skall tillämpas i fråga om ändring, som KB enligt 3 § stadsplanlagen äger fastställa, så framt ändringsförslaget blivit av samtliga sakägare godkänt.

I utredningens förslag har berörda stadgande av redaktionella skäl upptagits under 20 §. I sakligt avseende ifrågasätter utredningen ej annan avvikelser från vad nu gäller än att, även om ett förslag till sådan stadsplaneändring som här avses ej blivit av sakägarna godkänt, kungörelse i tidning om förslagens utställande till granskning icke skall äga rum. Att utredningen sålunda anser kungörelseförfarandet kunna uteslutas sammanhänger med ifrågavarande stadsplaneärendens mindre omfattning och betydelse. Däremot skola jämväl enligt utredningens förslag, om ej skriftligt godkännande från samtliga sakägare föreligger, kallelsebrev angående förslag till mindre stadsplaneändring i vanlig ordning utsändas och vad i 19 § 1 mom. i övrigt stadgas iakttagas.

21 §.

I nuvarande 20 § första stycket stadgas, att sedan stadsfullmäktige antagit stadsplan planen och till ärendet hörande handlingar skola insändas till KB, som har att med eget utlåtande överlämna planen och handlingarna till Konungen.

Andra och tredje styckena i samma paragraf innehålla bestämmelser angående kungörande av beslut om stadsplans antagande och fastställande m. m.

Lantmäteristyrelsen har i sitt yttrande över H. S. B:s förutnämnda framställning ifrågasatt, huruvida stadsplaneärenden, som skulle fastställas av Kungl. Maj:t, nödvändigtvis borde passera KB och om de icke utom annat för tids vinnande borde ingivas till Kungl. Maj:t eller byggnadsstyrelsen. — Samma tanke har framförts av *svenska kommunaltekniska föreningen* i dess yttrande över H. S. B:s framställning. Därjämte har föreningen framhållit, att stadsfullmäktiges beslut om stadsplans antagande borde vidarebefordras

utan avbidan av besvärstidens utgång. — Vidare ha två länsarkitekter i ytt-
randen till KB med anledning av stadsplaneutredningens ovan under 3 §
stadsplanelagen omförmälda skrivelse den 2 februari 1942 föreslagit, att för
möjliggörande av snabbare granskning av den formella handläggningen av
stadsplaneärenden stadsplaneförslag skulle då det insändes till KB åtföljas
av en å särskild karta upptagen fastighetsredovisning och en därtill hörande
fastighetsägareförteckning, uppgjorda och bestyrkta av vederbörande sam-
hälles mättningsman eller registerförare.

Utredningen. 1 mom. Bestämmelserna i nuvarande 20 § byggnadsstadgan
ha i utredningens förslag av redaktionella skäl flyttats till 21 §. Paragrafen
föreslås uppdelad i två moment. I 1 mom. upptagas i första stycket före-
skrifter motsvarande de nu i 20 § första stycket angivna. Såsom förut nämnts
förordar utredningen under 123 § införande av förbud mot överklagande av
stadsfullmäktiges eller byggnadsnämnds beslut i stadsplaneärende. För att
den med detta förbud avsedda tidsvinsten icke skall förringas, är det av vikt,
att handlingarna i ärendet insändas till KB för prövning av fastställelsefrå-
gan utan dröjsmål. Utredningen föreslår med anledning härav, att föreskrift
meddelas därom att, sedan stadsplan eller ändring däri antagits, samtliga till
ärendet hörande handlingar skola insändas till KB *omedelbart*. Vidare har
i 1 mom. första stycket införts en erinran om att, innan ett stadsplaneärende
av KB vidarebefordras till Kungl. Maj:t, prövning skall äga rum huruvida be-
hörighet för KB föreligger att själv fastställa förslaget. Därest sådan behö-
righet provas ej förefinnas, skall KB med eget utlåtande överlämna hand-
lingarna till Kungl. Maj:t *så fort ske kan*.

Från länsarkitektthåll har, såsom nämnts, gjorts gällande, att bestämmelse
borde införas därom att, då ett stadsplaneärende överlämnas till KB, vid
handlingarna skulle fogas en å särskild karta upptagen fastighetsredovisning
och en därtill hörande fastighetsägareförteckning, uppgjorda och bestyrkta
av vederbörande samhällens mättningsman eller registerförare, i syfte att under-
lätta KB:s granskning av att föreskrivet underrättelseförfarande behörigen
iakttagits. Utredningen delar uppfattningen angående önskvärdheten av att
möjligheterna till en effektiv granskning från KB:s sida i angivet hänseende
främjas. Det är alltså angeläget, att vederbörande ortsmyndigheter tillhand-
hålla KB det material, som för berörda ändamål kan erfordras. Utredningen
vill i sådant syfte föreslå, att i förevarande paragraf bestämmelse meddelas
därom, att bland de handlingar, vilka skola insändas till KB, skall finnas
förteckning å samtliga markägare, vilkas rätt beröres av stadsplanen, med
angivande för var och en av honom tillhörig fastighet. Att härutöver närmare
reglera, hur markägareredovisningen skall vara beskaffad, synes ej erforder-
ligt eller lämpligt. Härutinnan må särskilt framhållas, att då fråga är om
stadsplan för den stad, där KB har sitt säte, eller för samhälle, där överlant-
mätaren är registerförare — det sistnämnda är förhållandet i åtskilliga fall —
KB kan i den mån så behöves utan större svårighet själv bereda sig tillgång
till fastighetsregistret och registerkartan. I andra fall torde ofta redan nu,

utan att uttryckligt stadgande därom finnes, utdrag av registerkartan och på fastighetsregistret grundad förteckning över berörda markägare tillhandahållas KB. Är fråga om mera omfattande stadsplaner kan anskaffande och företeende hos KB av sådana handlingar bli alltför vidlyftigt och oformligt. Detta gäller särskilt registerkartan. Erforderlig utredning angående markägarna får då lämpligen förebringas i annan ordning. Att märka är också, att uppgift om de nuvarande ägarna ej framgår av fastighetsregistret.

Bland övriga handlingar, vilka böra insändas till KB, må i främsta rummet nämnas stadsplanekartan, förslaget till stadsplanebestämmelser och beskrivning, utdrag av byggnadsnämnds och — därest stadsfullmäktige beslutat i ärendet — fullmäktiges protokoll samt inkomna anmärkningar och yttranden. Utredningen anser lämpligt att, i likhet med vad som för motsvarande fall gäller beträffande tomtindelning, dessa handlingar särskilt angivas i författningen.

Förslag ha framförts, att stadsplaneärenden, i vilka KB ej vore behörig att meddela fastställelse, skulle för tids vinnande sändas från byggnadsnämnden eller stadsfullmäktige direkt till Kungl. Maj:t. Vad först angår stadsplaneändringar torde det emellertid, om utredningens förslag under 3 § stadsplanelagen godtages, vara nödvändigt att dylika ärenden alltid passera KB för prövning huruvida ifrågakommande ändring är av beskaffenhet att böra fastställas av KB eller vidarebefordras till Kungl. Maj:t. Även beträffande förslag till nya stadsplaner synes det lämpligt, att ärendena granskas av KB, innan Kungl. Maj:t slutligt avgör desamma. KB utför nämligen viss förberedande prövning, främst av formell natur, för utrönande av att bestämmelserna i 19 § iakttagits, vilken prövning knappast med samma fördel kan göras direkt av Kungl. Maj:t.

Enligt stadgande i 29 § andra stycket åligger det KB att, då jämlikt 75 § stadsplanelagen klagan mot KB:s beslut rörande fastställelse av tomtindelning ej må äga rum, teckna bevis å tomtindelningsskarta, att beslutet vunnit laga kraft. Såsom förut anförts föreslår utredningen förbud i vissa fall även mot fullföljd av talan mot KB:s beslut angående fastställelse av stadsplaneändring. Med hänsyn härtill har såsom ett andra stycke under 21 § 1 mom. intagits föreskrift därom att, då dylikt förbud gäller, lagakraftbevis skall av KB tecknas å stadsplanekartan. Skulle i ett stadsplaneärende karta icke finnas, torde beviset böra tecknas å annan huvudsaklig handling, som företetts i ärendet. Särskilt stadgande i sistnämnda hänseende torde dock vara överflödigt.

Då i stadsplaneärende fastställelse meddelats av Kungl. Maj:t, plägar karta och beskrivning ävensom stadsplanebestämmelserna förses med bevis om att de tillhöra det av Kungl. Maj:t sålunda prövade ärendet. Motsvarande förfarande äger däremot mera sällan rum vid ärendenas behandling hos ortsmyndigheterna och KB. För vinnande av ordning och säkerhet synes det lämpligt att, då ett stadsplaneförslag antagits eller fastställts, handlingarna alltid av den antagande eller fastställande myndigheten förses med anteckning, som möjliggör att de sedermera kunna identifieras såsom tillhörande

myndighetens ifrågavarande beslut. Utredningen anser dock icke erforderligt att någon uttrycklig föreskrift härom införes i författningen.

2 mom. Bestämmelserna i 2 mom. av utredningens förslag motsvara utan ändring i sak nuvarande stadganden i 20 § andra och tredje styckena.

28 §.

Enligt nuvarande 28 § första stycket skall, då förslag till tomtindelning uppgjorts, byggnadsnämnden låta genom brev, som med posten under rekommendation avsändas, eller eljest bevisligen underrätta samtliga markägare, vilkas rätt beröres av tomtindelningen, samt drätselkammaren, att förslaget finnes hos nämnden tillgängligt under viss tid, minst fjorton dagar, efter det breven blivit till posten inlämnade eller delgivning eljest ägt rum, och att anmärkning mot förslaget må avlämnas till byggnadsnämnden inom samma tid. Är markägare ej boende inom riket eller är hans vistelseort okänd, skall nämnden utfärda kungörelse med tillkännagivande, att förslaget under viss tid, minst en månad, efter det kungörelsen blivit införd i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för staden intagas, hålles tillgängligt för ändamål som nyss sagts. Sedan den av nämnden utsatta tiden gått till ända, äger nämnden företaga ärendet till avgörande.

Jämlikt paragrafens andra stycke i dess nuvarande lydelse äger byggnadsnämnden, därest markägarna samt drätselkammaren lämna medgivande därtill, utan sådant förfarande som förut nämnts fatta beslut om tomtindelning.

Tredje stycket i paragrafen innehåller för närvarande föreskrifter om insändande till KB av byggnadsnämndens beslut angående tomtindelning jämte tillhörande handlingar.

Svenska kommunaltekniska föreningen har i sitt yttrande över H. S. B:s förutnämnda framställning föreslagit, att för undvikande av dröjsmål genom onödiga invändningar från berörda markägare under utställningstiden markägarna på ett tidigt stadium skulle lämnas tillfälle till samtal rörande förslagens detaljer.

Utredningen. 1 mom. Stadsplaneutredningen har ej funnit anledning till mera genomgripande ändringar i vad för närvarande gäller enligt förevarande paragraf. Vid paragrafens avfattning har utredningen eftersträvat att så nära som möjligt ansluta till motsvarande bestämmelser i 19 §. Vad i motiven till sistnämnda paragraf anförts gäller alltså i tillämpliga delar även beträffande 28 §. Utredningen har ansett lämpligt, att paragrafen för överskådlighetens skull uppdelas i två moment.

I överensstämmelse med vad som beträffande stadsplaner föreslagits under 19 § 1 mom. första stycket har i 1 mom. första stycket av förevarande paragraf stadgats, att vid uppgörande av förslag till tomtindelning bör, i den mån så är lämpligt, tillfälle beredas markägare, vilkas rätt kan komma att beröras av förslaget, att muntligen eller skriftligen yttra sig i ärendet. Före-

skriften är ny men torde ej medföra någon större ändring i tillämpad praxis, enär det redan nu lär vara vanligt, att tomtindelningsförslag uppgöras i samråd med markägarna.

Stadgandet i 1 mom. andra stycket innebär ej någon nyhet i sak. Bestämmelsen, att utställningsförfarande ej erfordras, om markägarna samt drätselkammaren därtill lämna medgivande, återfinnes i andra stycket av förevarande paragraf redan i dess nuvarande lydelse. Stadgandets avfattning har närmast föränletts av önskan att få bättre anknytning till 9 § stadsplanlagen och överensstämmelse med motsvarande stadgande angående förslag till stadsplan.

Stadgandet i 1 mom. tredje stycket motsvarar i huvudsak paragrafens nuvarande första stycke. Enligt förslaget skola meddelanden till markägarna och drätselkammaren om tomtindelningsförslags utställande för granskning liksom för närvarande utsändas minst fjorton dagar före granskningstidens utgång. Enligt gällande bestämmelser skola dessa meddelanden avsändas med posten under rekommendation eller markägarna eljest bevisligen underrättas om förslaget. Vid utställande av stadsplaneförslag för granskning enligt nuvarande 19 § få kallelsebrev avsändas utan rekommendation. Såsom vid behandlingen av sistnämnda paragraf framhållits, har utredningen ej funnit anledning att föreslå ändring härutinnan. Rättsverkningarna av en tomtindelning torde i allmänhet knappast vara större för markägarna än rättsverkningarna av en stadsplan. Det synes därför oegentligt att strängare regler skola gälla för utsändandet av meddelanden angående tomtindelningsförslag än av meddelanden angående stadsplaneförslag. På sätt framhållits under 19 § torde för övrigt ett meddelande, som bevisligen avsändes med posten, praktiskt taget komma adressaten tillhanda lika säkert utan rekommendation som om dylikt förfarande användes. Vidare må hänvisas till det föreslagna stadgandet i första stycket av förevarande paragraf, enligt vilket markägarna böra erhålla viss kallelse redan innan tomtindelningsförslaget uppgjorts. En extra garanti för att markägarna få kännedom om vad som förehas kan alltså sägas förefinnas. På grund av vad sålunda anförts har utredningen ansett tillräckligt stadga, att meddelandena angående tomtindelningsförslags utställande för granskning skola bevisligen — men icke nödvändigtvis under rekommendation — avsändas med posten eller eljest tillställas vederbörande, d. v. s. samma tillvägagångssätt skall användas som det vilket tillämpas beträffande kallelsebrev angående stadsplaneförslag. För den händelse att förslaget rör mark, som är samfälld för flera ägare, har medgivits samma enkla kallelseförfarande, som föreslagits för motsvarande fall i 19 § 1 mom. tredje stycket. Vidare har föreskrivits att kallelse icke skall tillställas sakägare, som skriftligen godkänt förslaget.

Är markägares vistelseort okänd eller är han ej boende inom riket, skall enligt utredningens förslag liksom enligt gällande bestämmelse kungörelse införas i ortstidning. Utredningen har emellertid ansett granskningstiden kunna även för detta fall nedsättas till minst fjorton dagar efter kungörelsen

i stället för en månad, såsom nu gäller. Härigenom möjliggöres, där så finnes lämpligt, i brådskande fall ett snabbare förfarande än det som för närvarande kan tillämpas. Överensstämmelse vinnes också på detta sätt med det för stadsplane förslag stadgade allmänna kungörelseförfarandet enligt 19 § 1 mom. andra stycket.

Det kan ifrågasättas, huruvida kungörelse i ortstidning för det fall att markägares vistelseort är okänd eller han vistas utom riket, har någon praktisk betydelse. Ett förfarande, motsvarande det som stadgas i exempelvis 3 kap. 1 § tredje stycket jorddelningslagen, eller sålunda att anmälan göres till rätten om att god man bör förordnas för den bortovarande, skulle måhända vara mera ändamålsenligt. Någon rättsförlust har å andra sidan vederligen icke föranletts av nuvarande bestämmelse. En sådan anordning som den i jorddelningslagen föreskrivna skulle medföra, att tiden för tomtindelningens genomförande ytterligare förlängdes. Vid övervägande av spörsmålet har utredningen icke ansett tillräckliga skäl föreligga att frågå hittillsvarande bestämmelser.

Sedan tomtindelning förslag antagits av byggnadsnämnden, får för närvarande enligt 123 § 1 mom. byggnadsstadgan klagan över beslutet föras hos KB inom en månad från det klaganden erhållit del av beslutet. Undantagen från klagorätt är allenast sakägare, som skriftligen godkänt förslaget. Byggnadsnämndens beslut måste fördenskull delgivas alla de sakägare, som ej godkänt förslaget, för att klagotiden skall börja löpa. Härmed sammanhänger att det enligt gällande rätt icke ansetts erforderligt att lämna sakägarna underrättelse om vidtagna ändringar i utställt tomtindelning förslag. Utredningen föreslår, såsom redan vid upprepade tillfällen nämnts och på sätt närmare kommer att utvecklas under 123 §, att klagan över huvud icke skall få föras över byggnadsnämnds beslut att antaga tomtindelning eller ändring däri. Delgivning med sakägarna av byggnadsnämndens beslut erfordras därför icke. Det av utredningen förordade fullföljdsförbudet förutsätter, att KB ex officio — således utan att vederbörande sakägare hos KB bevakar sina intressen — prövar alla under tomtindelningens ärendets behandling hos byggnadsnämnden gjorda erinringar mot förslaget. Det blir med dessa utgångspunkter nödvändigt tillse, att markägarna hållas underrättade om varje ändring, som förslaget undergår, innan det antages av byggnadsnämnden. Först om så sker få markägarna möjlighet att ordentligt följa ärendets utveckling och framföra de erinringar, som omständigheterna kunna föranleda. I överensstämmelse härmed föreslår utredningen införande i 28 § av stadgande därom att, därest ändring vidtages i utställt förslag till tomtindelning, kända och inom riket boende markägare skola underrättas samt vid sammanträde inför byggnadsnämnden eller eljest erhålla tillfälle att taga del av ändringen. Stadgandet, vilket upptagits såsom ett fjärde stycke i 1 mom., är likalydande med den för motsvarande fall föreslagna bestämmelsen i 19 § 1 mom. femte stycket.

2 mom. Gällande bestämmelser innehålla ej något om den tid, inom vilken ett förslag till tomtindelning skall, sedan detsamma i vederbörlig ordning

granskats, företagas av byggnadsnämnden till avgörande. Givet är att berörda tid kan behöva växla något, beroende på ärendets beskaffenhet. Som regel torde emellertid ett tomtindelningsärende, sedan den för framställande av anmärkningar mot förslaget bestämda tiden tilländagått, böra vara i sådant skick, att ärendet utan större dröjsmål kan slutbehandlas. Mer än fjorton dagar bör enligt utredningens mening i allmänhet ej behöva förflyta mellan anmärkningstidens utgång och byggnadsnämndens beslut. Utredningen har ansett lämpligt att låta erinran härom inflyta i första stycket av 2 mom.

I andra stycket av 2 mom. ha upptagits bestämmelser, motsvarande stadgandet i nuvarande tredje stycket av 28 §. Annan saklig ändring har ej vidtagits än att föreskrift meddelats därom, att efter tomtindelnings antagande handlingarna skola insändas till KB *omedelbart*. Ändringen motsvarar vad som i fråga om stadsplan föreslagits i 21 § 1 mom. första stycket. Den sammanhänger med vad förut erinrats därom, att enligt utredningens förslag beslut om tomtindelnings antagande ej får överklagas samt att delgivning av beslutet med sakägarna fördenskull ej erfordras.

29 och 29 a §§.

Enligt nuvarande 29 § första stycket skall, sedan fastställelse meddelats å ny tomtindelning eller å ändring i förut bestående tomtindelning, beslutet av KB överlämnas till magistraten för att tillika med det beslut rörande tomt- eller registerbeteckning, som i anledning av den nya eller förändrade tomtindelningen kan varda meddelat av magistraten, delgivas byggnadsnämnden och den, som för fastighetsregistret.

I andra stycket av samma paragraf stadgas för närvarande att, om till följd av vad i 75 § första stycket stadsplanelagen är stadgat klagan mot KB:s beslut ej må äga rum, bevis skall tecknas å tomtindelningsskattan, att beslutet på grund därav vunnit laga kraft.

Utredningen. Begreppet ny tomtindelning har i 29 § byggnadsstadgan annan innebörd än i exempelvis 7 § stadsplanelagen. I förstnämnda paragraf avses därmed tomtindelning av område, som tidigare ej varit tomtindelad, medan däremot ny tomtindelning i stadsplanelagens mening är liktydigt med ändring i bestående indelning. För övrigt är att märka att, då i andra byggnadsstadgans paragrafer talas om tomtindelning, därmed åsyftas såväl indelning av mark, som förut ej varit föremål för tomtindelning, som ändring i bestående indelning. I 8 § stadsplanelagen skiljes åter uttryckligen mellan tomtindelning samt ändring i tomtindelning.

Det synes önskvärt att en enhetlig terminologi kommer till användning. Motsvarande föreskrifter angående stadsplan torde härvid lämpligen kunna tjäna som förebild. Utredningen föreslår alltså, att begreppet tomtindelning begränsas att avse allenast indelning av förut ej tomtindelad mark. I överensstämmelse härmed torde 29 § första stycket böra undergå viss jämkning samt i en ny paragraf, betecknad 29 a §, stadgas, att vad i förevarande kapitel är

föreskrivet om tomtindelning skall i tillämpliga delar gälla jämväl i fråga om ändring i sådan indelning.

I 29 § första stycket föreslår utredningen i övrigt allenast det tillägget, att KB:s överlämnande till magistraten av tomtindelningsbeslutet skall äga rum omedelbart. Tillägget torde ej innebära någon ändring i det förfarande som redan nu praktiseras.

I 29 § andra stycket har endast vidtagits den jämkning, som föranledes därav att åberopade stadgande i första stycket av 75 § stadsplanlagen i utredningens förslag återfinnes i sistnämnda paragrafs tredje stycke.

35 §.

Enligt förevarande paragraf, sådan den nu lyder, skall angående handläggningen av fråga om stomplan och utomplansbestämmelser i stad vad i fråga om stadsplan är stadgat äga motsvarande tillämpning, dock att föreskriften i 19 § om markägares underrättande genom särskilda kallelsebrev ej skall gälla förslag till utomplansbestämmelser.

Angående handläggningen av fråga om utomplansbestämmelser på landet finnes för närvarande en liknande bestämmelse i 94 § andra stycket. Enligt paragrafernas ordalydelse finnes mellan bestämmelserna i å ena sidan 35 § och å andra sidan 94 §, jämförd med 90 §, den skillnaden, att enligt 35 § vad i 19 § stadgas om *markägares* underrättande genom särskilda kallelsebrev ej skall gälla förslag som där sägs medan enligt 94 §, jämförd med 90 §, vad i 19 § sägs om *sakägares* underrättande genom särskilda kallelsebrev ej skall gälla förslag som i 94 § avses. Av motiven till 35 och 94 §§ torde emellertid få anses framgå, att någon skillnad i sak dem emellan icke varit åsyftad i förevarande hänseende samt att paragraferna böra tolkas så, att sådan underrättelse till sakägare, varom förmåles i 19 §, icke erfordras beträffande förslag till utomplansbestämmelser vare sig i stad eller på landet annorledes än genom kungörelse.

Enligt utredningens förslag till 19 § 1 mom. tredje stycket skall drätselkammaren, om den ej godkänt uppgjort stadsplaneförslag, underrättas om förslagets utställande genom kallelsebrev. Det synes lämpligt, att drätselkammaren på enahanda sätt underrättas, då förslag till utomplansbestämmelser i stad uppgjorts. I övrigt torde däremot ej finnas anledning att frångå de regler, som, enligt vad nyss anförts, för närvarande gälla enligt 35 §. Paragrafen har i utredningens förslag så avfattats, att dess angivna innebörd skall tydligt framgå.

83 a §.

Utredningen har under 19 § föreslagit vissa bestämmelser i syfte att, då i stadsplan skall ingå område som gränisar till vägdistrikt, vägintressena skola bli tillbörligt beaktade. Jämlikt stadganden i 82 och 83 §§ skola bestäm-

melserna i 19 § äga tillämpning ej blott för stad utan även för köpingar och andra stadsliknande samhällen. Behovet av att vid stadsplans uppgörande samråd sker med vederbörande vägmyndighet är emellertid, då det gäller stadsliknande samhällen, mera omfattande än då fråga är om stad. Sådant samhälle ingår nämligen till skillnad från stad i vägdistrikt.

Väghållningen, d. v. s. byggandet och underhållet av de allmänna vägarna, ombesörjes i stad av staden själv. Detsamma gäller beträffande några köpingar och municipalsamhällen, under det i de flesta köpingar och municipalsamhällen väghållningen ombesörjes av det vägdistrikt, till vilket samhället hör. För väghållning, som utföres av köping eller municipalsamhälle, är samhället enligt 14 § lagen om allmänna vägar berättigat till ersättning av vägdistriktet. Både då vägdistriktet självt och då samhället ombesörjer väghållningen är det därför av vikt att vägdistriktets mening inhämtas angående förslag till stadsplan för sådant område inom samhället, i vilket ingår allmän väg eller över vilket dylik väg planeras skola utläggas. Genom att på ett tidigt stadium erforderligt samarbete mellan planförfattaren och byggnadsnämnden, å ena, samt vägstyrelsen och dess tjänstemän, å andra sidan, kommer till stånd, torde vidare stadsplaneärendenas handläggning bliva ändamålsenligare och snabbare. Utredningen föreslår alltså, att då inom stadsliknande samhälle förslag till stadsplan skall uppgöras, vederbörande vägstyrelse alltid bör beredas tillfälle att muntligen eller skriftligen yttra sig i ärendet. Vidare torde böra stadgas att, om förslaget berör allmän väg eller mark som avses skola utläggas till sådan väg och vägstyrelsen ej skriftligen godkänt förslaget, byggnadsnämnden skall, sedan planförslaget uppgjorts, till vägstyrelsen överlämna kopia och avskrift i erforderliga delar av förslaget med skyldighet för vägstyrelsen att inom viss tid, förslagsvis minst en månad efter delfäendet, avgiva yttrande däröver.

Vad sålunda föreslås i fråga om stadsplan bör även äga tillämpning beträffande ändring i sådan plan ävensom angående stomplan och ändring däri. Motsvarande gäller jämlikt 20 och 35 §§ i fråga om tillämpning av föreskrifterna i 19 §.

Här förordade bestämmelser ha av utredningen upptagits under en ny paragraf, betecknad 83 a §. För att byggnadsnämnden skall få kännedom om planerade men ännu ej påbörjade vägföretag torde vägstyrelsen böra hålla nämnden underrättad härom. Att dylik underrättelse lämnas ligger i vägstyrelsens eget intresse. Uttryckligt åläggande för vägstyrelsen härutinnan synes ej böra stadgas i förevarande sammanhang.

Skulle med anledning av tidigare omförmälda förslag om vägväsendets förstatligande beslut i sådan riktning meddelas, föranleder detta vissa ändringar i förevarande paragraf liksom även i motsvarande bestämmelser i 19 §. I det av särskilda sakkunniga avgivna betänkande (stat. off. utr. 1941:12), som ligger till grund för Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, har föreslagits, att tillfälle borde beredas väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att yttra sig i ärenden rörande fastställande av stadsplan eller jämkning däri, innan desamma avgjordes, såvitt fråga vore om de för biltrafiken viktiga vägarna och

gatorna; beslut i ärende rörande jämkning av stadsplan borde i händelse av oenighet mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt länsstyrelse underställas Kungl. Maj:ts prövning. Det är att befara, att genomförandet av de sakkunnigas ifrågavarande förslag icke skulle befordra den snabbare handläggning av stadsplaneärenden, som stadsplaneutredningen sökt främja. Emellertid torde ståndspunktstagande till frågan kunna anstå tillsvidare. Förstatligandet av vägväsendet medför, att stadsplanelagstiftningen även i vissa andra hänseenden torde böra göras till föremål för omprövning. Utredningen torde få tillfälle att senare framlägga de förslag, som härvid kunna finnas påkallade. I det sammanhanget synas jämväl förevarande paragrafer i byggnadsstadgan få upptagas till förnyad behandling.

85 §.

Förevarande paragraf anger de förberedande åtgärder, som skola vidtagas av KB, innan det område, för vilket förslag till byggnadsplan skall uppgöras, kan bestämmas.

I anslutning till vad som föreslagits under 19 § torde kretsen av de saksägare, vilka enligt 85 § i dess nuvarande lydelse skola särskilt underrättas, böra något vidgas. Utredningen föreslår, att dylik underrättelse skall tillställas ej blott, såsom nu stadgas, stad eller stadsliknande samhälle, som gränsar till det av den ifrågasatta byggnadsplanen omfattade området, utan varje angränsande kommun, oberoende av dess art, och municipalsamhälle. Vidare torde, i överensstämmelse med vad som föreslagits under 19 § 1 mom. första stycket och 83 a §, underrättelse böra lämnas vägstyrelsen i det vägdistrikt, inom vilket området är beläget, ävensom, därest området gränsar till annat vägdistrikt, vägstyrelsen därstädes.

Enligt paragrafen, sådan den för närvarande lyder, skall underrättelse till annan markägare än kronan äga rum allenast i den form, att kungörelse om sammanträde för frågans dryftande minst fjorton dagar före sammanträdet uppläses i församlingens kyrka och införes i ortstidning. Mest tillfredsställande ur markägarnas synpunkt skulle givetvis vara om, på samma sätt som enligt 19 §, varje markägare kunde tillställas särskild kallelse. Med hänsyn till det mycket stora antal markägare, som här kan ifrågakomma, samt svårigheten att uppgöra en fullt uttömmande markägareförteckning och genom kallelsebrev nå var och en, som kan antagas beröras av en blivande byggnadsplan, torde ett personligt kallelseförfarande emellertid av praktiska skäl vara omöjligt att här genomföra. Utredningen vill dock, i syfte att underrättelsen skall bli mera effektiv än den nu är, föreslå, att stadgandet om kungörelse i ortstidning utbytes mot föreskrift, att kungörandet skall ske i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för orten intagas. Härigenom vinnes också överensstämmelse med motsvarande föreskrift i 19 §. I anslutning till lagen den 13 mars 1942 (nr 117) med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka torde vidare vad 85 § föreskriver angående kyrkokungörelse böra underkastas viss jämkning.

89 §.

Denna paragraf innehåller för närvarande föreskrifter angående karta och beskrivning rörande förslag till byggnadsplan.

Vid utställande för granskning av sådant förslag skola enligt gällande bestämmelser i 90 §, jämförda med 19 § 1 mom. andra stycket, kopia och avskrift av förslaget i vissa fall i erforderliga delar tillställas kronan och enskilt trafikföretag. Enligt utredningens förslag skola på sätt nedan närmare anges kopia och avskrift tillställas även vägstyrelsen. Det torde böra åligga sökande, där sådan finnes, att tillhandahålla KB för förslagets utställande erforderliga kopior och avskrifter. Förslag härom har införts såsom ett tredje moment i förevarande paragraf.

90 §.

Bestämmelserna i nuvarande 90 §, vilka handla om byggnadsplans utställande för granskning, motsvara vad beträffande stadsplan är föreskrivet i 19 § sådan denna för närvarande lyder.

Då enligt utredningens förslag granskningstiden i 19 § förkortats från minst en månad till minst fjorton dagar, torde enahanda tidsbegränsning lämpligen böra vidtagas i 90 §. I sin nuvarande lydelse hänvisar förevarande paragraf till stadgandena i 19 § 1 mom. andra och tredje styckena. I utredningens förslag till 19 § 1 mom. motsvaras dessa stadganden av tredje, fjärde och femte styckena. De ändrade bestämmelser, som i dessa stycken föreslås i fråga om stadsplan, torde böra i tillämpliga delar gälla jämväl beträffande byggnadsplan. Hänvisningen i 90 § till 19 § torde alltså böra undergå motsvarande jämkning. Den underrättelse, som enligt 19 § 1 mom. tredje stycket skall tillställas drätselkammaren, bör i här förevarande fall i stället lämnas kommunalnämnden. I samband därmed torde nuvarande stadgande i 90 §, att underrättelse skall tillställas vägstyrelsen, böra såtillvida ändras, att till vägstyrelsen i det vägdistrikt, inom vilket området är beläget, skola, därest förslaget berör allmän väg eller mark, som avses skola utläggas till sådan väg, och vägstyrelsen ej skriftligen godkänt förslaget — i anslutning till vad i 83 a § föreslagits i fråga om stadsliknande samhällen — överlämnas kopia och avskrift av förslaget i erforderliga delar. Av hänvisningen till 19 § följer att, där området gränsar till annan kommun eller till municipalsamhälle, underrättelse skall tillställas nämnda kommun eller samhälle ävensom vägstyrelsen i det till området gränsande vägdistriktet; dock att vad sålunda stadgats icke skall tillämpas beträffande sakägare som skriftligen godkänt förslaget.

Utöver vad som föranledes av det nu anförda torde i 90 § stadgandet om kungörelse i kyrka och ortstidning böra ändras i överensstämmelse med vad som föreslagits under 85 § ävensom böra vidtagas vissa jämkningar av huvudsakligen redaktionell natur.

Erinras må vad tidigare anförts därom att i händelse av vägväsendets förstatligande de föreslagna bestämmelserna beträffande underrättelse av vägstyrelse måste tagas under förnyat övervägande.

91 §.

Nuvarande stadgande i förevarande paragraf om byggnadsplans kungörande i församlingens kyrka samt i ortstidning torde böra jämkas i överensstämmelse med vad som föreslagits under 85 och 90 §§.

92 §.

Enligt förevarande paragraf, sådan den för närvarande lyder, skola byggnadsstadgans bestämmelser om upprättande och fastställande av byggnadsplan på landet i tillämpliga delar gälla jämväl i fråga om ändring av sådan plan.

Enligt vad utredningen erfarit är praxis beträffande tillämpningen av berörda stadgande vacklande, nämligen såvitt angår frågan om nödvändigheten att, då det gäller ändring av en tidigare fastställd byggnadsplan, utlysa förberedande sammanträde med markägarna enligt 85 §. Ur praktiska synpunkter förefaller sammanträdesförfarandet i detta fall onödigt. Dylikt sammanträde har sin betydelse vid upprättande av byggnadsplan för ett område, för vilket sådan plan ej tidigare fastställts; sammanträdet tjänar då till ledning för KB vid bestämmandet enligt 86 § av områdets omfattning. Men finnes redan en byggnadsplan, synes saken ligga annorlunda till. Sammanträde med markägarna enligt 85 § blir då av ringa eller intet värde. Å andra sidan medför hållandet av sammanträdet tidsutdräkt och kostnader. Utredningen föreslår därför, att stadgandet i 85 § uttryckligen undantages från de bestämmelser, som skola tillämpas då fråga är om allenast ändring av byggnadsplan. Tilllägg av denna innebörd har gjorts till 92 §. Avses ej blott ändring utan även utvidgning av bestående plan skola ske, måste däremot sammanträde äga rum såsom förberedelse till bestämmande av utvidgningens omfattning.

94 §.

Beträffande förevarande paragrafs första stycke, vilket innehåller föreskrifter om vad som skall iakttagas vid uppgörande av utomplansbestämmelser för landet, ifrågasättes ej någon ändring i den nuvarande lydelsen.

För innebörden av gällande stadgande i andra stycket har redogjorts under 35 §.

Utredningen finner ej anledning att föreslå ändring i den nuvarande huvudregeln enligt 94 § andra stycket, att i fråga om utomplansbestämmelser för landet skall vad om byggnadsplan är stadgat äga motsvarande tillämpning. I likhet med vad för närvarande gäller böra dock de bestämmelser i 19 § om sakägares underrättande, vilka enligt 90 § skola tillämpas beträffande byggnadsplan, ej ha avseende å utomplansärenden med det undantaget allenast, att kallelse torde böra utgå till kommunalnämnden. Då vägstyrelse ej lär ha behov av att särskilt underrättas i utomplansärenden, torde vidare bestämmelserna i 85 § om vägstyrelses underrättande ej böra gälla i här förevarande fall. Utredningen föreslår, att 94 § andra stycket avfattas i överensstämmelse med det nu sagda.

118 §.

Enligt 118 § gällande byggnadsstadga, vilken paragraf grundar sig på givna bemyndiganden i 13, 63 och 66 §§ stadsplanelagen, äger byggnadsnämnden meddela tillstånd att uppföra byggnader, avsedda att kvarstå endast viss kort tid, samt att vidtaga anordningar och uppföra mindre byggnader, som avse att tillgodose den allmänna trevnaden, utan hinder av att företaget strider mot stadsplan, stomplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser, därest företaget prövas ej avsevärt försvåra markens användande för avsett ändamål. På grund av detta stadgande kan byggnadsnämnden, där fråga är om byggnad av angivet slag, medgiva undantag från byggnadsförbuden i 13 och 63 §§ stadsplanelagen.

Lantmäteristyrelsen och svenska kommunaltekniska föreningen ha i sina yttranden över H. S. B:s framställning den 11 mars 1938 föreslagit, att för undvikande av eljest erforderliga stadsplaneändringar byggnadsnämnd skulle givas rätt att inom vissa gränser medgiva undantag från gällande stadsplanebestämmelser.

Utredningen. 1 mom. Ehuru frågan om byggnadsnämndens dispensrätt enligt nuvarande 118 § icke är av större betydelse, då det gäller möjligheterna för att särskilt med hänsyn till krisläget åstadkomma ett snabbare och mera rationellt förfarande i stadsplane- och andra byggnadsärenden, synes frågan dock äga sådana beröringspunkter med dessa spörsmål, att den lämpligen bör prövas i förevarande sammanhang.

Mot nuvarande avfattning av paragrafen kan riktas den erinran, att med byggnader av provisorisk natur jämställas företag, som visserligen äro avsedda att tjäna ett speciellt intresse — den allmänna trevnadens tillgodoseende — men skola kvarstå obegränsad tid. Vidare kan anmärkas, att paragrafens formulering föranleder, att den på olika håll blir olika tillämpad. Utredningen delar uppfattningen, att det ingalunda är nödvändigt eller ens lämpligt, att dispensrätten i fråga om provisoriska byggnader är densamma som beträffande företag av annat slag. Är en byggnad avsedd att kvarstå allenast viss kortare tid, bli betänkligheterna mot avsteg från eljest gällande regler mindre än då fråga är om mera varaktiga byggnader. Nuvarande dispensmöjlighet beträffande provisoriska byggnader har av byggnadsnämnderna utnyttjats i ej ringa utsträckning. Exempel på fall, då stadgandet tillämpats, äro bostads- och förrådsbyggnader i avvaktan på färdigställande av planerade eller påbörjade permanenta byggnader samt tillfälliga byggnader för industriella ändamål. Ej sällan torde emellertid stadgandet ha begagnats på ett sätt, som icke kan anses stå i överensstämmelse med syftet. Såsom exempel härpå må nämnas de s. k. basar- eller fasadbyggnader, vilka på sina håll uppförts i avvaktan på slutlig reglering av visst byggnadskvarter. Dylika byggnader äro visserligen avsedda att så småningom försvinna, men de torde ingalunda kunna anses vara avsedda att kvarstå, såsom författningen säger, »endast viss kort tid».

Enligt utredningens mening måste det anses berättigat att byggnadsnämndens dispensrätt beträffande byggnader, som verkligen äro av tillfällig natur, göres vidsträcktare än vad nu är fallet. Å andra sidan bör tillses, att icke byggnader uppföras under sken av att vara tillfälliga, ehuru de kunna antagas komma att kvarstå lång tid. Nyssnämnda basarbyggnader kunna visserligen understundom innebära en ändamålsenlig lösning av ett besvärligt byggnadsproblem. De kunna alltså under vissa omständigheter vara befogade och lämpliga. För uppförande av byggnader av sådant slag i strid mot stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser i stad erfordras enligt gällande bestämmelser tillstånd av Kungl. Maj:t och för uppförande av sådana byggnader i strid mot byggnadsplan eller utomplansbestämmelser på landet fordras tillstånd av KB. Ehuru detta innebär ett mera omständligt och tidskrävande förfarande än om tillstånd kunde lämnas av byggnadsnämnden, anser utredningen sig sakna anledning att i förevarande sammanhang föreslå någon ändring härutinnan. Dyliga byggnadsföretag torde åtminstone som regel vara av den storleksordning och så påverka den fortsatta byggnadsverksamheten inom ifrågakommande område, att deras hänskjutande till den instans, på vilken frågan om fastställelse av planlösningen för området ytterst beror, kan anses befogat.

För åstadkommande av en enhetlig tillämpning synes det nödvändigt, att vad som med tillfällig byggnad skall förstås närmare angives i byggnadsstadgan. Utredningen förordar, att såsom högsta gräns för byggnadens bestånd sättes en tid av tre år från det byggnadslov meddelas. Vidare torde böra fordras, att byggnaden skall vara av enkel beskaffenhet — bland annat till förhindrande av att efter de tre årens utgång byggnadens kvalitet tages till intäkt för yrkande om förlängning av byggnadstillståndet — samt att byggnaden ej uppföres i mer än en våning. Uppföres en byggnad i två eller flera våningar, torde den knappast vara avsedd såsom tillfällig i den mening, varom här är fråga. Skulle, sedan de tre åren förflutit, förlängning av tillståndet till äventyrs önskas, torde sådant tillstånd få sökas icke hos byggnadsnämnden utan hos Kungl. Maj:t eller, där fråga är om undantag från byggnadsplan eller utomplansbestämmelser för landet, hos KB.

Under förutsättning att den av utredningen föreslagna definitionen godtages, torde byggnadsnämnden kunna medgivas rätt att dispensera jämväl från vissa andra föreskrifter än de som innehållas i stadsplan, stomplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser. Ett allmänt villkor för dispensrättens utövning bör dock vara, att förslaget ej prövas avsevärt motverka det med berörda föreskrifter avsedda syftet. Med denna begränsning vill utredningen förorda rätt för byggnadsnämnden att tillåta uppförandet av tillfällig byggnad även om den strider mot stadgandena i 79 a § eller 80 § byggnadsstadgan. Eftersom nämnda stadganden innehålla föreskrifter av samma slag, som återfinnas i stadsplane-, stomplane- och utomplansbestämmelser, synes den sålunda föreslagna utvidgningen av dispensrätten vara en naturlig följd av redan gällande föreskrifter om rätt att medgiva provisoriska byggnader i strid mot stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser. Av bestämmelsen att

byggnad ej får anses såsom tillfällig om den skall uppföras i mer än en våning följer emellertid bland annat, att byggnadsnämnden trots den vidgade dispensmöjligheten icke kan medgiva uppförande av boningshus i strid mot stadgandena i 79 a § punkt 5 eller 80 § punkt 6. Vidare torde på sätt redan anmärkts under 17 § stadsplanelagen möjlighet böra beredas byggnadsnämnden att medgiva uppförandet av tillfällig byggnad i strid mot 17 § första och andra styckena stadsplanelagen eller sålunda å icke tomtindelas mark eller å tomt som beröres av väckt fråga om ändrad tomtindelning.

Vad här anförts beträffande tillfälliga byggnader har kommit till uttryck i 118 § 1 mom. första stycket av utredningens förslag. Beträffande anordningar och byggnader som avse att tillgodose den allmänna trevnaden har utredningen ej velat nu föreslå ändring i gällande bestämmelser. Dessa ha därför upptagits i sak oförändrade i andra stycket av samma moment.

2 mom. Såsom förut under 15 § anmärkts, äro de stadsplaner, som nu uppgöras, ofta onödigt detaljerade. Det torde ligga en viss sanning i det påståen- de, som en storbyggmästare fällt inför utredningen, att det understundom ej överlämnas åt fastighetsägarens och byggnadsarkitektens eget initiativ mycket annat än att bestämma hur fönsterna skola placeras i byggnadskroppen. För att stadsplaneändringar icke skola bliva nödvändiga vid igångsättandet av snart sagt varje byggnadsföretag, plägar bland stadsplanebestämmelserna ofta intagas en föreskrift om rätt för byggnadsnämnden att medgiva mindre avvikelser från ifrågavarande bestämmelser. Såsom villkor för att byggnadsnämnden skall äga sådan rätt brukar därvid fordras att nämnden till sitt biträde har stadsarkitekt eller annan sakkunnig person. Utredningen torde få tillfälle att vid en senare tidpunkt närmare ingå på spörsmålet om stadsplanernas innehåll och de principer, som vid uppgörande av dylika planer böra läggas till grund. I här förevarande sammanhang har utredningen allenast sökt finna en väg att på ett snabbt och enkelt sätt överbrygga de svårigheter, som genom nuvarande stadsplaner på många håll resas mot en i och för sig önskvärd byggnadsverksamhet. Utredningen har i anslutning till lantmäteristyrelsens och svenska kommunaltekniska föreningens förslag i ämnet ansett detta lämpligen kunna ernås genom införande i byggnadsstadgan av en generell föreskrift av det slag som enligt vad nyss nämnts på sina håll nu återfinnes i stadsplanebestämmelserna. Med en dylik föreskrift torde stadsplaneändringar med allt det arbete och all den tidsutdräkt de medföra kunna i ej oväsentlig utsträckning undvikas, utan att berättigade intressen trädas för nära. Den rätt att medgiva avvikelser, som sålunda bör stadgas för byggnadsnämnden, torde böra gälla ej blott i fråga om stadsplan utan även beträffande stomplan, byggnadsplan och utomplansbestämmelser. Avvikelse-erna böra begränsas till att avse föreskriven detaljreglering av bebyggelsen. Såsom exempel på dylika avvikelser må nämnas jämkning av hushöjd, ökat vånings- antal i någon del av byggnad, jämkning av gräns mellan olika bestämmelse-områden och förskjutning av byggnads läge. Syftet med förslaget är icke, att den fastställda regleringen av dylika förhållanden skall kunna helt frångås.

Avvikelserna böra vara av mindre omfattning och betydelse och få ej innebära avsteg från planens eller bestämmelsernas grunddrag. Uppenbart är naturligtvis också, att bestämmelserna i stadsplanelagen eller byggnadsstadgan ej få åsidosättas. För att jämkningar skola medgivas bör vidare fordras, att giltiga skäl därtill äro samt att avvikelserna av byggnadsnämnden prövas ändamålsenliga. Såsom giltig anledning till jämkning i gällande detaljbestämmelser bör enligt utredningens mening i främsta rummet komma i betraktande sådana omständigheter som att, sedan bestämmelserna fastställdes, förhållandena ändrats eller att synpunkter eljest göra sig gällande, vilka ej voro aktuella vid tiden för bestämmelsernas fastställande.

I överensstämmelse med vad nu anförts har såsom 2 mom. i 118 § av utredningens förslag stadgats, att byggnadsnämnden, där den till sitt biträde har stadsarkitekt eller annan sakkunnig, av KB för här ifrågavarande ändamål godkänd person, äger om särskilda skäl därtill äro medgiva mindre avvikelser från stadsplans, stomplans, byggnadsplans eller utomplansbestämmelsers detaljreglering av bebyggandet, som ej innebära avsteg från planens eller bestämmelsernas grunddrag och som nämnden finner ändamålsenliga. Det torde böra ankomma på byggnadsstyrelsen att i den mån så erfordras meddela föreskrifter till vägledning för KB vid prövning av ansökan om sådant godkännande av sakkunnig person som nyss nämnts.

3 mom. För innehållet i förslagets 118 § 3 mom. har redogjorts vid behandlingen av 17 § stadsplanelagen (s. 42—43). Stadgandet motsvarar nuvarande tredje stycket i sistnämnda paragraf med tidigare omförmäld jämkning.

123 §.

Enligt gällande 123 § 1 mom. första stycket få över byggnadsnämnds enligt byggnadsstadgan eller gällande byggnadsordning meddelade beslut besvär anföras hos KB inom en månad från det klaganden erhållit del av beslutet.

Andra stycket i 1 mom. innehåller enligt stadgandets nuvarande lydelse vissa föreskrifter om besvärsrätt för den händelse åt annan myndighet än byggnadsnämnd uppdragits att pröva ärenden rörande ställande av säkerhet enligt 18 § stadsplanelagen m. m.

Tredje och fjärde styckena i 1 mom. innehålla för närvarande bestämmelser om delgivning med drätselkammare av byggnadsnämnds beslut rörande tomtindelning och om hur det skall förfaras då i tomtindelningsärende markägare ej kunnat anträffas eller upplyst blivit att han vistas utrikes.

Slutligen får enligt nuvarande femte stycket i samma moment klagan över byggnadsnämnds beslut, som innefattar antagande av förslag till ny eller förändrad tomtindelning, ej föras av sakägare, som skriftligen godkänt förslaget.

Beträffande överklagande av stadsfullmäktiges beslut om antagande av stadsplan gäller för närvarande enligt 76 § lagen om kommunalstyrelse i stad, att besvären skola ingivas till KB inom 20 dagar efter den dag då stadsfull-

mäktiges protokoll offentligen upplästes. I Stockholm är motsvarande tid 14 dagar.

I fråga om besvär över municipalfullmäktiges beslut om antagande av stadsplan finnas likartade regler i 88 §, jämförd med 81 §, lagen om kommunalstyrelse på landet. Klagotiden är här 30 dagar efter justering av det över beslutet förda protokollet.

Byggnadsstyrelsen har såsom ovan under 3 § stadsplanelagen nämnts i sitt yttrande över H. S. B:s förutnämnda framställning föreslagit, att byggnadsnämnden skulle få rätt att antaga vissa stadsplaneändringar. Såsom följd härav har styrelsen ansett det i 123 § 1 mom. femte stycket stadgade förbudet i vissa fall för sakägare, som skriftligen godkänt ett tomtindelningsförslag, att överklaga byggnadsnämndens beslut i ärendet, böra utsträckas att gälla även byggnadsnämndens beslut om antagande av stadsplaneändring.

Byggnadsstyrelsen har vidare ifrågasatt införande av förbud att överklaga även stadsfullmäktiges beslut om antagande av stadsplan. Därigenom skulle enligt styrelsens mening en betydelsefull förkortning av besvärstiden vinnas. Besvärsrätten över sådant beslut vore praktiskt taget begränsad till att endast gälla ärendets handläggning i rent formellt avseende, och då varje ärende vid prövningen hos vederbörande statliga myndigheter underkastades ingående granskning och prövning i såväl formella som andra hänseenden, komme även anmärkningar, som besvärsvägen eller eljest framställdes av markägare eller andra av ett dylikt förslag berörda sakägare, att alltid slutligen prövas, innan ärendet avgjordes hos Kungl. Maj:t. Rätten till besvär över stadsfullmäktiges beslut i nämnda hänseende kunde därför endast anses leda till ett fördröjande av ett antaget förslags fastställelse. Det vore så mycket mindre anledning att bibehålla denna rätt som erfarenheten visat att de besvär, vilka fördes över dylika stadsfullmäktigebeslut, i regel aldrig avsåge sådana förhållanden i ärendets handläggning, som kunnat giva KB anledning att bifalla besvären. Det vore vidare högst sällsynt, att dylika besvär fullföljdes hos Kungl. Maj:t. Sålunda kunde nämnas, att under femårsperioden 1933—1937 endast omkring 30 fall förekommit, och alla med för klagandena negativt resultat.

Därjämte har byggnadsstyrelsen framhållit att, i likhet med vad som nyss anförts beträffande beslut om antagande av stadsplan, anledning ej heller syntes föreligga att medgiva markägarna besvärsrätt över byggnadsnämnds beslut om antagande av tomtindelning. Det material, som förelegat inför byggnadsnämnden och som bland annat utgjorts av sakägarnas anmärkningar, komme nämligen alltid att slutligen prövas av KB. Besvär över byggnadsnämnds beslut om antagande av tomtindelning borde sålunda icke få anföras annorledes än genom besvär över KB:s beslut.

Lantmäteristyrelsen har i sitt yttrande över H. S. B:s framställning ansett den formella handläggningen av tomtindelningsärenden vara onödigt komplicerad. Byggnadsnämnds beslut att till stadsfullmäktige överlämna förslag till stadsplan vore icke förenat med delgivningsförfarande, varjämte markägares

rätt att överklaga sådant beslut i praktiken torde kunna lämnas utom räkningen, under det att vid tomtindelning både delgivning måste ske och rätt till överklagande funnes. Tomtindelningens behandling hos byggnadsnämnd karakteriserades av både utställningstid och besvärstid, vilken senares början dessutom skulle markeras genom ett under vissa förhållanden svårgenomförbart bevisligt delgivningsförfarande. Visserligen kunde framhållas, att markägaren genom tomtindelning skulle beröras närmare och på ett mera preciserat sätt än av stadsplaneförslag, men på grund av stadsplanens i förhållande till tomtindelningen i regel mera betydande rättsverkningar syntes det knappast berättigat att förbinda tomtindelningens ärende med en i förhållande till stadsplan mera invecklad formell behandling. Dessutom kunde erinras om att byggnadsnämnds beslut att godkänna tomtindelning väl knappast kunde vara för markägaren mera betydelsefullt än KB:s beslut att fastställa sådan, vilket sistnämnda beslut kungjordes endast genom anslag, så ock att stadsfullmäktiges beslut att antaga förslag till stadsplan icke heller vore förenat med bevislig delgivning. Skulle ändock en av tomtindelningsförslag berörd markägares berättigade intressen anses påfordra att han vid något tillfälle bevisligen underrättades om att tomtindelningsarbete påginge, borde detta kunna ske i samband med underrättelsen om tomtindelningsförslags utställning. De anmärkningar, som eventuellt inkomme under utställningstiden, föranledde nämligen antingen ändring av förslaget med förnyad utställning, eller ock vidarebefordrades anmärkningarna jämte förslagsställares och byggnadsnämnds yttranden över desamma till länsstyrelsen och upptoges sålunda till behandling av fastställande myndighet. I varje fall syntes ett enklare förfarande kunna anses tillfyllest i fråga om förslag, som under utställningstiden icke föranlett någon anmärkning.

Slutligen har vid den diskussion, som följde efter det av *svenska kommunaltekniska föreningen* i dess skrivelse den 17 maj 1939 återopade föredraget vid stadsbyggnadsveckan 1938 framhållits, att vissa olägenheter vore förbundna med att besvärstiden över byggnadsnämnds beslut angående byggnadslov räknades från tiden för erhållen del av beslutet. Härigenom uppkomme för de byggande ett osäkerhetstillstånd. Bestämmelser borde finnas, som bättre fixerade den tid inom vilken byggnadsnämndens beslut finge överklagas.

Utredningen. Av gällande stadgande i 123 § 1 mom. första stycket följer att, om byggnadsnämnden i enlighet med vad utredningen under 3 § stadsplanelagen föreslagit antager stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser eller ändring i sådan plan eller sådana bestämmelser, talan mot nämndens beslut skulle få fullföljas hos KB inom en månad efter beslutets delgivning med klaganden. Att tiden för besvär över byggnadsnämndens beslut att antaga plan eller bestämmelser som nyss nämnts sålunda skulle bli beroende av beslutets delgivning med därav berörda sakägare är icke tillfredsställande. En sådan delgivning möter mycket stora svårigheter och är i stadsplaneärenden av större räckvidd praktiskt taget omöjlig att genomföra i full

utsträckning. Följden skulle alltså bli, att beslutet skulle kunna överklagas under obestämd tid. Till jämförelse härmed må erinras, att beträffande klagan över motsvarande beslut av stadsfullmäktige gäller på sätt förut nämnts enligt 76 § lagen om kommunalstyrelse i stad en besvärstid av tjugu dagar, räknat från den dag, då stadsfullmäktiges protokoll offentligen upplästes. Ett besvärsförfarande sådant som det i fråga om stadsfullmäktiges beslut föreskrivna torde emellertid icke lämpligen kunna stadgas beträffande beslut av byggnadsnämnd.

Enär ett stadsplaneärende enligt gällande rätt — däri någon ändring ej ifrågasättes av utredningen — icke är slutbehandlat genom stadsplaneförslagets antagande av stadsfullmäktige, torde de besvär, vilka kunna anföras över fullmäktiges beslut, få betraktas såsom övervägande av formell art. Detta torde få anses vara fallet även om besvären skulle grunda sig på påståendet att, såsom i 76 § lagen om kommunalstyrelse i stad sägs, beslutet kränker klagandens enskilda rätt eller eljest vilar på orättvis grund. Dylika s. k. kommunala besvärsmål kunna, om besvären ogillas av KB, fullföljas hos Kungl. Maj:t i regeringsrätten enligt regeringsrättslagens 2 § 2:o). Under tiden måste själva sakfrågan, d. v. s. frågan om fastställelse å den av stadsfullmäktige antagna planen, vila. Gäller det en stadsplaneändring, som KB är berättigad fastställa, avvaktar alltså KB det kommunala besvärsmålets avgörande i högsta instans, innan fastställelsefrågan upptages till prövning. Ogillar regeringsrätten de kommunala besvären och fastställer KB därefter stadsplaneförslaget, kan jämlikt 75 § andra stycket stadsplanelagen besvär anföras hos Kungl. Maj:t över KB:s fastställelsebeslut. Ett och samma ärende kan alltså två gånger, låt vara från olika utgångspunkter, med viss tids mellanrum bringas under Kungl. Maj:ts prövning, därvid den enda skillnaden är att prövningen sker i ena fallet av Kungl. Maj:t i regeringsrätten samt i andra fallet — jämlikt regeringsrättslagens 3 § — av Kungl. Maj:t i statsrådet efter regeringsrättens hörande. Möjligheter föreligga på detta sätt för en missnöjd sakägare att — även i oträngt mål — avsevärt fördröja ett stadsplaneärendes slutliga avgörande.

Bifalles utredningens förslag angående befogenhet för byggnadsnämnd att under vissa förutsättningar taga samma befattning med stadsplaneärenden som den, vilken nu ankommer på stadsfullmäktige, medföra stadgandena i nuvarande 123 § 1 mom. första stycket och 2 mom. byggnadsstadgan samt 75 § andra stycket stadsplanelagen enahanda möjlighet att få ärendet två gånger prövat av Kungl. Maj:t som — enligt vad nyss nämnts — då fråga är om ett av stadsfullmäktige antaget förslag. Det blir emellertid den skillnaden att, medan besvär som röra beslut av stadsfullmäktige prövas av Kungl. Maj:t i regeringsrätten, skall klagan i anledning av byggnadsnämndens beslut fullföljas hos Kungl. Maj:t i statsrådet. Då även fastställelsefrågan i sista hand prövas av Kungl. Maj:t i statsrådet, uppställer sig naturligt den frågan, huruvida denna dubbla prövning av samma instans fyller något berättigat syfte. Måhända kunde ifrågasättas den ändringen i nuvarande regler, att besvär i anledning av byggnadsnämnds ifrågavarande beslut skulle, i likhet med vad

som gäller beträffande beslut av stadsfullmäktige, i sista hand fullföljas hos regeringsrätten. Enligt utredningens mening bör utvecklingen emellertid i stället gå i den riktningen, att regeringsrätten befrias från vissa stadsplane-ärenden. Förslag härutinnan framläggas i det följande. En lösning, som endast syftade till att göra ett bibehållande av det dubbla besvärsförfarandet mera tilltalande ur formell synpunkt, förefaller för övrigt icke tillfredsställande.

Såsom redan nämnts föranleder rätten till besvär över stadsfullmäktiges beslut att tiden för slutlig prövning och fastställelse av ett stadsplaneförslag kan högst avsevärt förlängas. I än högre grad torde detta gälla beträffande av byggnadsnämnd antagna förslag, med hänsyn till det omständliga delgivningsförfarande, som för närvarande är föreskrivet i fråga om byggnadsnämnds beslut. Av byggnadsstyrelsens i det föregående återgivna yttrande framgår, att ifrågavarande besvärsmål icke har någon praktisk betydelse ur rättssäkerhetssynpunkt. Sakägarnas berättigade intressen bliva tillvaratagna oavsett huruvida de göras gällande besvärsvägen eller i annan ordning. De formella invändningar, som kunna vara att anföra mot stadsfullmäktiges eller byggnadsnämnds beslut, kunna nämligen av KB och Kungl. Maj:t beaktas likaväl i samband med fastställelseprövningen som i särskilda besvärsmål. Enligt 19 § byggnadsstadgan skola sakägarna hållas underrättade om ett stadsplaneförslags olika utvecklingsstadier. Innan förslaget antages, ha sakägarna alltså beretts tillfälle att taga ställning till detsamma. Skulle någon anse sin rätt kränkt — vare sig med hänsyn till förslagens sakliga innehåll eller därigenom att ett formfel blivit begånget vid beslutets fattande — är det den missnöjde obetaget att framföra sina erinringar såväl hos KB som, om KB jämlikt 3 § stadsplanelagen ej äger fastställa förslaget, hos Kungl. Maj:t. Någon formlig besvärsmål härför erfordras icke. Skulle KB meddela fastställelse å ett underställt förslag trots framställda erinringar, har den missnöjde enligt 75 § stadsplanelagen möjlighet att hos Kungl. Maj:t överklaga KB:s beslut.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser utredningen övervägande skäl tala för att förbud införes mot överklagande av stadsfullmäktiges eller byggnadsnämnds beslut, som innefattar antagande av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser eller av ändring i sådan plan eller sådana bestämmelser. Någon rättsförlust torde sakägarna enligt vad nyss anförts icke därigenom tillskyndas. Tidsvinsten kan däremot bli betydande och reformen kan sålunda medföra påtagliga praktiska fördelar såväl för de närmast berörda intressenterna som ur allmän synpunkt.

Stadgande i överensstämmelse med vad nu förordats har av utredningen upptagits i 123 § 1 mom. första stycket. Anmärkas må att medan det i 75 § sista stycket stadsplanelagen av utredningen föreslagna förbudet för den som godkänt eller ej framställt erinran mot ett stadsplaneförslag att överklaga KB:s beslut om fastställelse av förslaget gäller endast om detsamma blivit fastställt till alla delar, föreslås ej någon motsvarande begränsning av förbudet att överklaga beslut av stadsfullmäktige att antaga ett från byggnadsnämnden dit hänskjutet förslag. Oberoende av om stadsfullmäktige icke

antaga förslaget i oförändrat skick är det alltså förbjudet att överklaga fullmäktiges beslut. Härmed är att jämföra det föreslagna stadgandet i 19 § 2 mom. andra stycket byggnadsstadgan, enligt vilket det åligger stadsfullmäktige att, om de önska vidtaga ändring i ett av byggnadsnämnden överlämnat förslag, innan ärendet avgöres bereda vederbörande markägare tillfälle att taga del av ändringsförslaget. Invändningar, vilka framställas i ärendet under dettas behandling hos ortsmyndigheterna, skola i samband med fastställelseprövningen beaktas av KB och Kungl Maj:t, även om vederbörande sakägare icke låta sig avhöra därstädes.

Skulle det i något fall inträffa att byggnadsnämnd eller stadsfullmäktige fatta beslut att *icke* antaga stadsplan — i vilket fall någon fastställelseprövning hos KB eller Kungl. Maj:t icke kommer till stånd — får beslutet, om befogenhet därtill eljest finnes, överklagas enligt de för överklagande av byggnadsnämnds, respektive stadsfullmäktiges beslut vanliga reglerna.

Enahanda synpunkter som de vilka åberopats i fråga om besvär över byggnadsnämnds beslut att antaga stadsplan göra sig gällande beträffande rätten till fullföljd av talan mot byggnadsnämnds beslut, som innefattar antagande av tomtindelning eller av ändring däri. Fullföljdsförbudet bör sålunda utsträckas att omfatta jämväl sistnämnda beslut. Föreskrift av denna innebörd har av utredningen upptagits i 1 mom. andra stycket av förevarande paragraf. I anslutning härtill torde ur paragrafen böra utgå stadgandena i nuvarande tredje, fjärde och femte styckena om rätt för drätselkammare att överklaga byggnadsnämnds beslut rörande tomtindelning, om hur förfaras skall då i tomtindelningsärende markägare ej kunnat anträffas eller upplyst blivit att han vistas utrikes samt om fullföljdsförbud för sakägare, som skriftligen godkänt tomtindelningsförslaget.

Beträffande besvär över beslut, som byggnadsnämnden eller motsvarande myndighet eljest meddelar, torde nu gällande ordning böra bibehållas. Bestämmelser härutinnan återfinnas i 123 § 1 mom. tredje och fjärde styckena av utredningens förslag.

I 2 mom. av 123 § föreslås ej någon ändring i gällande bestämmelser.

Utredningen har i samband med här avhandlade spörsmål övertvägt möjligheterna att råda bot på de olägenheter, vilka äro förbundna därmed, att tiden för anförande av besvär över ett av byggnadsnämnden meddelat byggnadslov räknas först från den dag, vederbörande får del av nämndens beslut. En viss rättsosäkerhet kan härigenom ej undvikas; möjlighet föreligger nämligen att, sedan ett byggnadsföretag med stöd av lämnat byggnadslov redan blivit fullbordat, besvär över byggnadsnämndens beslut anföras med påföljd att, om de bifallas, byggnaden måste borttagas. I och för sig vore det väl ej otänkbart att stadga en viss tid, efter vars utgång byggnadsnämndens beslut under alla förhållanden skulle anses ha tagit åt sig laga kraft. Exempelvis kunde föreskrivas, att besvärstiden skulle räknas från beslutets kungörande i tidning eller på annat sätt. Mot en sådan begränsning av besvärstiden torde dock kunna riktas allvarliga invändningar. Byggnadsnämndens prövning

av ansökan om byggnadslov föregås ej av något utställnings- och granskningsförfarande, liknande det som är föreskrivet beträffande uppgörande av förslag till stadsplan och tomtindelning. Kringboende markägare kunna därför vara fullkomligt ovetande om det planerade byggnadsföretaget; delgivning genom allenast kungörelseförfarande blir då föga betryggande. Frågan torde också vara av sådan principiell räckvidd att den ej bör lösas särskilt för ett sådant specialfall som det här förevarande. Innehavaren av byggnadslov har för övrigt möjlighet att högst avsevärt mildra de olägenheter, som äro förbundna med nuvarande besvärregler. En viss trygghet mot obehagliga överraskningar kan således vinnas om han, sedan byggnadsnämndens beslut meddelats, omedelbart delgiver byggnadslovet med samtliga de personer, vilkas rätt rimligen kan tänkas bli berörd av detsamma. Om genom ett dylikt förfarande måhända icke kan vinnas hundra procentig säkerhet, torde dock ett i praktiken fullt tillfredsställande resultat ur de synpunkter, varom här är fråga, på denna väg kunna uppnås.

Förslag till lag om särskilt tillstånd i vissa fall till avvikelser från stadsplan m. m.

Den av krisen föranledda stagnationen inom byggnadsverksamheten har medfört, att bostadsbrist flerstädes råder. Det är att räkna med, att denna brist ökar och kan resultera i verklig bostadsnöd. Åtgärder i syfte att främja bostadsproduktionen ha igångsatts från det allmännas sida, och ytterligare åtgärder i samma riktning äro föreslagna. Det är angeläget tillse, att resultatet av det arbete, som sålunda nedlägges på att utöka det nuvarande bostadsbeståndet, icke hindras eller fördröjes genom byggnadslagstiftningen och dess tillämpning. Stadsplaneutredningen har föreslagit åtskilliga åtgärder i syfte att påskynda och rationalisera stadsplane- och tomtindelningsförfarandet m. m. I sin mån torde dessa åtgärder kunna medverka till att underlätta produktionen. Av vikt är också, att det nuvarande stilleståndet i byggnadsverksamheten utnyttjas för uppgörande eller omarbetande av stadsplaner och tomtindelningar så att, när nämnda verksamhet åter kan börja i större utsträckning, för ändamålet beredd, lämplig mark finnes att tillgå i tillräcklig omfattning. Sistberörda resultat kan emellertid ej åstadkommas lagstiftningsvägen utan måste bli beroende på det kommunala och enskilda initiativet. Utredningen vill här endast understryka vikten av att frågan vinner beaktande. Genom någon ökning av medgivna påkänningar på byggnadskonstruktioner, sänkning i viss mån av föreskriven byggnadsstandard, ökad standardisering av byggnadsmateriel och normalisering av de olika orternas byggnadsordningar kunna därjämte byggnadskostnaderna nedbringas och byggnadsverksamheten sålunda främjas. Utredningen har dessa spörsmål under överbäggande och avser att så snart ske kan framlägga vissa på ifrågavarande överbägganden grundade förslag i ämnet.

Även om de av utredningen föreslagna åtgärderna för byggnadsärendenas snabbare och enklare behandling genomföras, kan det ej undvikas, att förfarandet understundom blir tidsödande och besvärligt. I en krissituation kan det bli nödvändigt, att längre gående åtgärder tillgripas samt att avsteg ske från eljest gällande regler. Stadsplanerna äro ofta omoderna. Redan av denna anledning kan hinder möta mot bebyggelse. Detta hinder måste då på ett eller annat sätt undanröjas. I fall av bostadsnöd kunna emellertid även andra skäl tänkas för ändring eller frångående av gällande bestämmelser. En stadsplan kan sålunda exempelvis vara ändamålsenlig under vanliga förhållanden men hindrande för en bebyggelse, som på grund av krisläget framstår såsom önskvärd. Att genomföra de stadsplaneändringar, som av sådana och liknande skäl skulle vara i och för sig motiverade, kan — även vid bifall till de av utredningen föreslagna åtgärderna för påskyndande av ärendenas handläggning — taga lång tid. Denna väg att komma till rätta med problemet torde därför stundom av praktiska skäl vara utesluten. Ett särskilt dispensförfarande, som möjliggör att ett angeläget byggnadsföretag kan i strid mot stadsplanen snabbt komma till utförande, synes under sådana förhållanden erfordras. En viss dispensmöjlighet finnes visserligen redan nu, nämligen enligt 13 § stadsplanelagen, för den händelse nybyggnaden ej avsevärt försvårar markens användande för avsett ändamål. Enahanda förutsättning gäller för den dispensrätt, som tillkommer KB enligt 63 och 66 §§ samma lag. En på detta sätt begränsad dispensbefogenhet torde emellertid vara för snäv, då syftet är att finna en väg ur de svårigheter, som i händelse av bostadskris yppa sig. För sådant fall torde något principiellt hinder icke böra möta mot att exempelvis ett för industriändamål reserverat område tages i anspråk för bostadsbyggnader eller att ett till allmän plats avsatt område bebygges. I vilken omfattning avvikelser från gällande stadsplan kunna bli nödvändiga är icke möjligt att i förväg avgöra. De kunna också behöva gestaltas olika på olika orter. Vissa praktiska skäl skulle måhända därför kunna åberopas för att överlämna åt de lokala myndigheterna att i en situation sådan som den, vilken här avses, handla efter gottfinnande. En dylik decentralisering av dispensrätten torde emellertid icke vare sig väl överensstämma med godtagna principer på stadsplanelagstiftningens område eller kunna anses välbetänkt med hänsyn till resultatet. Att å andra sidan centralisera dispensrätten hos Kungl. Maj:t innebär en omgång, som om möjligt bör undvikas. Utredningen anser mest ändamålsenligt, att handhavandet av den dispensrätt, som här erfordras, anförtros KB. Härigenom torde ärendena kunna tillförsäkras såväl ett på ortskännedom grundat tillförlitligt bedömande som den snabba behandling, vilken av omständigheterna må bli påkallad.

Utredningen föreslår, att erforderliga författningsbestämmelser i förevarande hänseenden icke införas i redan bestående författningar utan upptagas i en särskild lag med begränsad giltighetstid. Härigenom framhäves bestämmelsernas extraordinära karaktär. Med hänsyn till rådande förhållanden

torde lagen böra träda i kraft snarast möjligt. Den synes tillsvidare böra givas giltighet för tiden t. o. m. den 30 juni 1944.

Dispensmöjligheten bör gälla ej blott stadsplan utan även stomplan, byggnadsplan och utomplansbestämmelser. Där på grund av äldre stadsganden för visst område gälla sådana särskilda bestämmelser med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande eller sättet för byggnadskvarters användande, varom förmäles i övergångsbestämmelserna till stadsplanelagen, 79, 81, 83 och 84 §§, bör dispensrätten givetvis avse även ifrågavarande bestämmelser.

Möjlighet till dispens i nu förevarande ordning torde vidare böra beredas dels från av Kungl. Maj:t fastställda provisoriska byggnadsföreskrifter, varom förmäles i 128 § första stycket byggnadsstadgan, dels ock, där för visst område enligt andra stycket i sistnämnda paragraf alltjämt gälla bestämmelserna i §§ 23, 25 och 28 byggnadsstadgan för rikets städer den 8 maj 1874, från ifrågavarande bestämmelser ävensom från de bestämmelser, som i avslutning därtill må vara meddelade i byggnadsordningen för samhället.

En förutsättning för att en dispensrätt av ifrågavarande slag skall få begagnas bör vara, att behovet av nybyggnader gör undantag från gällande bestämmelser oundgängligen nödvändigt. Det är nämligen uppenbart, att en fastställd stadsplan icke bör frångås i den extraordinära ordning, som här avses, om ej tvingande skäl tala därför. Vad med nybyggnad skall förstås får bedömas på samma sätt som enligt stadsplanelagen. För närvarande innehållas föreskrifter härom i 117 § byggnadsstadgan. KB:s dispensmedgivande bör vidare göras beroende av att vederbörande kommun eller municipalsamhälle samtycker därtill. Dispensen bör ej heller göras mera omfattande än som i varje särskilt fall påkallas för avhjälpande av den iråkade situationen. Understundom kan det måhända vara lämpligt, att medgivandet blir till tiden begränsat. Å andra sidan är det icke nödvändigt att dispens beviljas allenast för visst bestämt byggnadsföretag. Hinder bör exempelvis icke föreligga mot bifall till framställning av samhället om undantag på en gång från gällande stadsplanebestämmelser för helt kvarter eller ännu större område.

Ehuru enligt vad förut anförts ett byggnadsföretag må kunna i här förevarande fall medgivas, även om markens användande för avsett ändamål därigenom försvåras eller omöjliggöres, måste naturligtvis å andra sidan tillses att avvikelserna från gällande bestämmelser ej bli till men för samhällets framtida utveckling och bebyggelse. Ett villkor för att dispens skall kunna lämnas bör alltså vara, att en ändamålsenlig planläggning — låt vara en annan än den förut fastställda — icke genom dispensen förhindras. Men även i övrigt måste tillses att icke genom dispensen allvarliga olägenheter orsakas samhället eller de enskilda. I främsta rummet torde härvid brandsäkerhets- och luftskyddssynpunkter ävensom hälsovårdens krav böra beaktas. De föreslagna bestämmelserna ha avfattats i överensstämmelse härmed.

Vad särskilt angår brandskyddsfrågan vill utredningen erinra om stad-

gandet i 16 § 2 mom. fjärde att-satsen byggnadsstadgan, att vid uppgörande av stadsplanebestämmelser för byggnadskvarter bör tillses, att byggnad av trä, som avses skola inrymma bonings- eller arbetsrum, icke må uppföras med flera än två våningar, dock att, när särskilda skäl föreligga, vinden därjämte må inredas i den utsträckning, som prövas lämplig, med iakttagande att i boningshus, inrymmande mera än en lägenhet, i regel ej större del av vindens yta må inredas än en tredjedel. Det torde icke förekomma, att av Kungl. Maj:t fastställda stadsplanebestämmelser innehålla avvikelser från nämnda regel. Däremot har i enstaka fall hänt, att dispens under vissa förutsättningar lämnats från stadsplanebestämmelser, däri förbud stadgats mot vindsinredning i större omfattning än den nyss angivna. I detta sammanhang böra jämväl uppmärksammas föreskrifterna i 79 a § byggnadsstadgan. Nämnda paragraf, som tillkom 1937, reglerar byggande inom område, som ingår i stadsplan, under förutsättning att avvikande föreskrifter ej finnas upptagna i stadsplanebestämmelser för området. Det i förevarande sammanhang viktigaste stadgandet i 79 a § innehålles i dess punkt 5, som förbjuder uppförande av boningshus av trä med flera än två våningar eller inredande av vinden i tvåvånings trähus till mer än en tredjedel.

I motion (II: 153) vid 1942 års riksdag har föreslagits att, såsom en krisåtgärd, stadgandet i 79 a § skulle i viss mån uppmjukas. Utredningen har haft tillfälle att taga del av yttranden, som av vederbörande riksdagsutskott inhämtats över berörda motion. Av dessa yttranden framgår, bl. a. att *byggnadsstyrelsen* bestämt avstyrker varje ändring av förenämnda paragraf i det av motionen avsedda syftet. Såsom skäl härför åberopas eldfaresynpunkten och framhålles att efter stadgandets tillkomst brandfaran väsentligt stigit på grund av flygets ökade användning i krigföringen och faran för luftanfall. Vidare anföres att, då Kungl. Maj:t på dispensansökan undantagsvis medgivit bibehållande för längre eller kortare tid av olovligen utförd vindsinredning, detta skett endast under förutsättning att vittgående åtgärder i brandskyddshänseende vidtagits, såsom anordnande av flera än en invändig trappa samt revetering av byggnadens invändiga vägg- och takytor, åtgärder, vilka ingalunda varit ägnade att åstadkomma billiga bostadslägenheter. Även *statens institut för folkhälsan* avstyrker motionen under åberopande av, förutom brand- och luftskyddssynpunkter, att vindarna i trähus ur hygienisk synpunkt i allmänhet ej kunna betraktas såsom lämpade för inredning av bostäder i större utsträckning. *Svenska brandskyddsföreningen* uttalar att, i den mån bostadsknapphet råder eller kan befaras, denna så vitt möjligt bör mötas med andra åtgärder än de i motionen föreslagna. Föreningen åberopar yttranden från brandcheferna i de större städerna. Enligt en del av dessa anses t. o. m. nu gällande bestämmelse, att vinden intill en tredjedel må inredas till bostadsrum, böra slopas med hänsyn till risken för de inneboende i händelse av brand. I andra yttranden framhålles att, om en utökad inredning av vinden skulle medgivas, väsentliga byggnadstekniska brandskyddsåtgärder såsom brandhärdig beklädnad av invändiga väggar, tak, trappor och

andra brännbara byggnadsdelar måste vidtagas. Jämväl *kommittén för brandsläckningsväsendets ordnande i Sveriges städer och köpingar (brandförsvarskommittén)* anför, att inredning i ökad omfattning av bostadsrum å vindarna i trähus såvitt möjligt bör undvikas. Skulle statsmakterna icke desto mindre finna anledning att med hänsyn till bostadsbristen medgiva någon lättnad i hithörande bestämmelser, anser kommittén, att dessa borde inskränkas till det minsta möjliga och omgärdas med följande garantier: Kungl. Maj:t borde i sista hand bestämma, huruvida sådan bostadsbrist rådde, att medgivande till inredande av vindsrum i tvåvånings trähus borde ifrågakomma och huruvida i respektive samhälle särskilda skäl därtill föreläge. Därvid borde särskild uppmärksamhet ägnas frågan, om samhällets brand- och livräddningsattiralj vore sådan, att på vinden boende personer kunde tagas ut av brandkåren utan egen hjälp; yttrande härom borde infordras av brandchefen. Endast sådana samhällen, där fast yrkesbrandkår vore inrättad och försedd med tillräckliga brand- och livräddningsredskap, borde ifrågakomma till erhållande av dylikt medgivande. I varje fall borde högst halva golvytan å vinden få inredas till bostadsrum och i rum, där eldstad funnes, borde väggar och tak putsas. Vidare borde föreskrivas, att utrymmet ovanför vindsrummet ej finge användas till förvaringsrum. Slutligen kunde ifrågasättas, huruvida ej medgivande av denna art borde inskränkas till att avse trähus, vari funnes minst två från varandra helt skilda trappor till vinden.

Oaktat de betänkligheter, som kunna resas mot frångående av de regler, vilka kommit till uttryck i 79 a § punkt 5 byggnadsstadgan, finner stadsplaneutredningen, att i händelse av verklig bostadsnöd ett ovillkorligt fasthållande vid dessa regler icke kan anses försvarligt. Läget på bostadsmarknaden kan på vissa orter bli sådant att alla möjligheter till åstadkommande av en snabb bostadsproduktion måste beaktas. Visserligen föreligger redan nu befogenhet för Kungl. Maj:t att dispensvägen medgiva avvikelser från bestämmelserna i fråga. Av skäl, som tidigare anförts, torde det dock icke vara lämpligt att i en situation sådan som den vilken här förutsättes göra byggnadstillståndet beroende på prövning av Kungl. Maj:t. Samma myndighet, som föreslagits skola erhålla den allmänna dispensrätten, nämligen KB, torde böra medgivas prövningsrätt även då fråga är om undantag från förbuden mot trähusbebyggelse och vindsinredning. Emellertid måste understrykas vikten av, att KB vid denna prövning framgår med yttersta försiktighet. Finnes möjlighet till byggnadsfrågans lösning på ett, särskilt ur brandsäkerhetssynpunkt, mera tillfredsställande sätt, bör denna väg i första hand anlitas. Skulle andra vägar icke vara framkomliga, bör likväl tillstånd till avvikelser från ifrågavarande förbudsbestämmelser ej lämnas, utan att därvid tillses, att alla rimliga försiktighetsåtgärder vidtagas. De synpunkter, som framförts i svenska brandskyddsföreningens och brandförsvarskommitténs ovan återgivna yttranden torde böra beaktas. Inredning av vinden i tvåvånings trähus till mer än en tredjedel av ytan bör sålunda ej medgivas, med mindre invändiga väggar, tak, trappor och andra brännbara byggnadsdelar förses

med brandhärdig beklädnad. Tillgång bör finnas till mer än en trappa. Eldsläcknings- och livräddningsredskap av ändamålsenlig beskaffenhet böra vara lätt tillgängliga. Byggnadens belägenhet och allmänna beskaffenhet måste också tillmätas synnerlig betydelse. I övrigt förutsättes att, innan tillstånd medgives, yttrande inhämtas från vederbörande brandchef om brandfaran och eldsläckningsmöjligheterna på orten ävensom av luftskyddschefen samt att av dem förordade försiktighetsmått i görligaste mån iakttagas. Givet är vidare att skäligen bostadshygieniska krav, såsom beträffande värme, vatten och avlopp, måste tillgodoses. Utredningen vill slutligen i detta sammanhang erinra om sitt förut gjorda uttalande att det, när dispens enligt den nu föreslagna lagen beviljas, understundom kan vara lämpligt, att medgivan- det blir till tiden begränsat.

Med hänsyn till de krav på vidtagande av åtgärder av olika slag som sålunda böra gälla för erhållande av rätt att verkställa nybyggnad i strid mot reglerna i 79 a § punkt 5 byggnadsstadgan torde det vara att antaga att det i många fall icke blir ekonomiskt att bygga på detta sätt. Detta är emellertid oundvikligt. Kravet på att skäligen brandsäkerhets- och luftskyddshänsyn ävensom hälsovårdens intressen iakttagas bör icke få eftersättas.

Bestämmelserna i 79 a § byggnadsstadgan avse såsom nämnts allenast byggande inom stadsplan. Motsvarande bestämmelser i fråga om byggande utom stadsplan återfinnas i 80 § samma stadga. I punkt 6 av sistnämnda paragraf stadgas bl. a. att boningshus icke får uppföras med flera än två våningar. Från bestämmelserna i 80 § byggnadsstadgan äger KB redan nu enligt 81 § i särskilt fall dispensera, om detta betingas av ortsförhållandena eller eljest finnes påkallat. Detta kan anses utgöra ett visst stöd för förslaget att låta KB på vissa villkor medgiva undantag även från bestämmelserna i 79 a §. Förhållandena inom och utom stadsplan äro nämligen mången gång — åtminstone i gränsområdena — i realiteten ganska likartade.

De skäl, vilka motivera ifrågavarande dispensförfarande, torde föranleda, att under enahanda förutsättningar — trängande behov av nybyggnader, som ej kunna komma till stånd med nödig snabbhet och i tillräcklig omfattning under iakttagande av gällande bestämmelser — undantag jämväl må kunna medgivas från de i stadsplanelagens 18 och 63 §§ upptagna förbuden mot bebyggelse i strid mot tomtindelning eller å tomt, som ej är rättsligen bestående. För beviljande av dylikt undantag bör fordras, att synnerliga skäl därtill äro samt att därigenom ej hindras lämplig tomtindelning inom kvarteret.

Vad i det föregående anförts gäller byggnader för bostadsändamål. Inom utredningen har övervägts att låta de förordade bestämmelserna omfatta jämväl byggnader för andra ändamål, framför allt industribyggnader. Samma behov av ett särskilt dispensförfarande sådant som det i fråga om bostadsbyggnader föreslagna torde emellertid ej där vara för handen. Skulle i dylika fall undantag från gällande bestämmelser erfordras, torde frågan härom få prövas i vanlig ordning.

**Förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o) och 16:o) lagen om
Kungl. Maj:ts regeringsrätt.**

2 § 2:o).

Enligt 2 § 2:o) första stycket regeringsrättslagen, sådant stadgandet för närvarande lyder, skola besvär i mål om beslut av landsting, av kommun, annan menighet eller deras representationer med vissa angivna undantag upptagas och avgöras i regeringsrätten. I 3 § samma lag stadgas, att därest i mål, som enligt 2 § 2:o) tillhör regeringsrättens upptagande, klagan rör myndighets beslut i anledning av sökt fastställelse å landstings, menighets eller dess representations beslut, regeringsrätten skall med eget utlåtande överlämna målet till avgörande av Kungl. Maj:t i statsrådet. I sistnämnda ordning skola alltså avgöras bland annat besvär över KB:s beslut rörande fastställelse av stadsplaneändring enligt 3 § stadsplanlagen.

Eftersom nya stadsplaner liksom även större stadsplaneändringar omedelbart prövas och fastställas av Kungl. Maj:t i statsrådet utan regeringsrättens medverkan synes anledning knappast föreligga att för Kungl. Maj:ts avgörande av besvär i sådana mindre väsentliga stadsplaneärenden, däri fastställelse må meddelas av KB, kräva utlåtande av regeringsrätten. Det torde vara lämpligt, att regeringsrättslagen så ändras, att regeringsrätten befrias från befattningen med nu ifrågavarande besvärsmål. Det sagda äger motsvarande tillämpning beträffande stomplan och utomplansbestämmelser i stad eller stadlikt samhälle. Förslag till erforderlig ändring av 2 § 2:o) regeringsrättslagen har utarbetats av utredningen.

Behovet av den föreslagna ändringen blir särskilt framträdande vid bifall till utredningens förslag om införande i 3 § stadsplanlagen av rätt för byggnadsnämnd att antaga stadsplan eller ändring därav. Då byggnadsnämnd vid sin befattning med stadsplaneärenden är att anse icke såsom ett kommunalt organ utan såsom en administrativ myndighet, skulle nämligen med nuvarande avfattning av regeringsrättslagen den oformligheten inträffa, att besvär över KB:s beslut rörande en av byggnadsnämnden antagen stadsplaneändring komme att gå direkt till Kungl. Maj:t i statsrådet, medan däremot besvär över KB:s beslut angående stadsplaneändring, som stadsfullmäktige antagit, först måste prövas av regeringsrätten.

2 § 16:o).

Enligt förevarande stadgande skola besvär i mål om meddelande i särskilda fall av tillstånd, förbud eller föreläggande jämlikt författningar och föreskrifter rörande bland annat den allmänna hälsovården samt städernas eller andra orters byggnads- och brandväsen avgöras av regeringsrätten. På grund härav skola i regeringsrätten upptagas besvär över sådana *tillstånd*, som av KB lämnas enligt nuvarande 14, 15, 17, 57, 63, 64 och 66 §§ stadsplanlagen samt 82 § samma lag, jämförd med 1 kap. 41 § tredje stycket fastighetsbildningslagen enligt tidigare lydelse ävensom, eventuellt, 16 § först-

nämnda lag. Dylika tillstånd avse dispens från i särskild ordning av Kungl. Maj:t eller KB utfärdat byggnadsförbud eller från byggnadsförbud, som eljest gäller under vissa i stadsplanlagen angivna omständigheter. Enligt praxis (R. 1934 ref. 64) torde däremot besvär över KB:s enligt 15, 57 eller 64 §§ stadsplanlagen meddelade *förbud* att verkställa nybyggnad inom visst område icke tillhöra regeringsrättens utan Kungl. Maj:ts i statsrådet avgörande. Vidare har Kungl. Maj:t i statsrådet ansett sig oförhindrad upptaga besvär över KB:s förbud enligt 20 § andra stycket stadsplanlagen att verkställa schaktning, fyllning, trädfällning eller annan därmed jämförlig åtgärd.

Vid prövningen av dispensansökningar av ovannämnda slag måste avgörande vikt fästas vid den inverkan som ett bifall till ansökningen skulle få på en lämplig planläggning eller tomtindelning. Bedömandet härav förutsätter i sin tur en prövning av lämpligheten av den planläggning eller tomtindelning, eller det förslag eller utkast därtill, som föranlett byggnadsförbudet. Sistnämnda prövning är av samma slag som den, vilken företages av Kungl. Maj:t i statsrådet då fråga är om fastställelse av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser eller då besvär anföras över av KB fastställd byggnadsplan eller tomtindelning. Det synes vid sådant förhållande icke finnas bärande skäl, varför dispensmål av här ifrågavarande slag skola fullföljas i regeringsrätten. Därjämte synes det vara mindre följdriktigt att, medan som förut nämnts besvär över KB:s beslut att meddela förbud mot nybyggnad inom visst område avgöras av Kungl. Maj:t i statsrådet, bevär över KB:s beslut om dispens från sådant förbud skola prövas av regeringsrätten. Ändring i regeringsrättslagen i syfte att åt Kungl. Maj:t i statsrådet förbehålla prövningen av besvär i dylika dispensmål torde alltså vara motiverad.

Enligt utredningens förslag till ändring av 14 och 15 §§ samt 17 § sista stycket stadsplanlagen avses möjlighet skola beredas Kungl. Maj:t att, om så prövas lämpligt, medgiva dispens från byggnadsförbud i vissa fall. Genomföras dessa förslag, blir den ifrågasatta ändringen i regeringsrättslagen än mera påkallad.

Utredningen föreslår alltså, att i 2 § 16:o) regeringsrättslagen undantag stadgas i fråga om sådana besvärärenden, där klagan föres över KB:s beslut i anledning av sökt tillstånd att företaga nybyggnad utan hinder av gällande byggnadsförbud. Enligt detta stadgande torde komma att av Kungl. Maj:t i statsrådet avgöras ej allenast besvär över KB:s beslut angående dispens enligt förut angivna paragrafer i stadsplanlagen utan även, vid bifall till utredningens förslag till lag om särskilt tillstånd i vissa fall till avvikelser från stadsplan m. m., besvär över KB:s jämlikt nämnda lag meddelade beslut.

Särskilt yttrande av herr Lundquist.

Till det av stadsplaneutredningen framlagda förslaget till lag om särskilt tillstånd i vissa fall till avvikelser från stadsplan m. m. kan jag icke i alla punkter ansluta mig.

Sålunda föreslås i senare delen av 1 §: »Vad sålunda stadgas skall jämväl gälla i fråga om avvikelser från bestämmelserna i 79 a § byggnadsstadgan den 20 november 1931 ävensom från provisoriska byggnadsföreskrifter, som av Konungen jämlikt 128 § samma stadga för visst område fastställts, samt från bestämmelser, som i avvaktan på fastställande av dylika byggnadsföreskrifter gälla för området.»

Detta förslag måste ur luftskyddssynpunkt anses olämpligt. I den moderna krigsföringen ha brandbomber och därav förorsakade eldsvådor kommit att spela en allt större roll. Varje ökning av brandriskerna i byggnadskonstruktionerna ökar därför fiendens möjligheter att anställa skador inom hemorten och ställer ökade krav på luftskyddet. Detta torde — icke enbart ur luftskyddssynpunkt — vara en för hela landet föga önskvärd utveckling.

Jag vill slutligen ifrågasätta det berättigade i att söka lösa de svårigheter inom byggnadsmarknaden, som krissituationen framkallat, genom åtgärder, vilka öka riskerna för civilbefolkningen vid krig och medföra en allmän försämring av byggnadsstandarden ur brand- såväl som luftskyddssynpunkt. Detta så mycket mera som krissituationen uppstått såsom en följd av ett — visserligen tillsvidare utom landet — pågående krig, vilket uppvisat flyganfall mot icke-krigsskådeplats av hittills oanad häftighet och intensitet.

Särskilt yttrande av herr Öberg.

Undertecknad finner sig föranlåten att härmed giva uttryck åt en annan mening än den av utredningen omfattade rörande utredningens förslag till sådan ändring av 3 § första stycket stadsplanlagen, varigenom beslutanderätten i fråga om antagande av stadsplan eller stadsplaneändring skulle i mycket stor utsträckning överflyttas från stadsfullmäktige till byggnadsnämnden. Ändamålet med den föreslagna ändringen är, att därigenom skulle vinnas tid i den långa procedur, som föregår ett stadsplaneförslags slutliga fastställelse, en tidsvinst, som — frånsett den enligt min tro ej så ofta inträffande fördelen av samtidig fastställelse av stadsplane- och tomtindelningsförslag — av utredningen beräknas till omkring en månad. Att märka är dock, att denna tidsvinst endast är att räkna med i de fall, där de kommunala besluten i stadsplanefrågor icke alltfört komma att förbehållas stadsfull-

mäktige. Efter vilka grunder och i vilken omfattning åt ena eller andra sidan uppdelningen av beslutanderätten i stadsplanefrågor mellan stadsfullmäktige och byggnadsnämnden kommer att ske, torde för närvarande undandraga sig varje säkert bedömande. Denna beslutanderätt skulle enligt utredningens förslag utan vidare tillkomma stadsfullmäktige dels om drättselkammaren icke godkänt ett uppgjort stadsplaneförslag och dels om byggnadsnämndens i ett sådant ärendes avgörande deltagande ledamöter ej varit ense om beslutet. Bestämmelsen i förstnämnda hänseende är tillkommen för att upprätthålla principen om stadsplaneärendenas kommunala natur och är utan tvivel ägnad att verka i sådan riktning. Det föreslagna förbehållet om enhälligt beslut i byggnadsnämnden synes däremot knappast ur synpunkten av att bibehålla stadsplanefrågorna inom de kommunala angelägenheternas ram hava principiell betydelse, även om det är ägnat att överföra en del sådana frågor till stadsfullmäktiges handläggning. Men därjämte skulle stadsfullmäktige i den omfattning de själva finna lämpligt kunna förbehålla sig prövningsrätten i stadsplanefrågor. I motiveringen angives, att detta förbehåll antingen bör gälla frågor av viss beskaffenhet eller ock vissa individuella förslag. I det sist sagda hänseendet torde tillämpningen bliva synnerligen svår. Stadsfullmäktige hava nämligen icke utan vidare någon möjlighet att ingripa under det beredningen inom byggnadsnämnden av en stadsplanefråga försiggår. Endast om någon uppmärksam stadsfullmäktigledamot i ärendet väcker motion eller exempelvis drättselkammaren därom framlägger förslag, är det tänkbart, att stadsfullmäktige skola i ett visst särskilt fall komma att tillkännagiva sin vilja att själva pröva det blivande stadsplaneförslaget. Det komme sålunda att bero av — man torde kunna säga — en ren tillfällighet om ett dylikt förslag av mera allmänt intresse bleve, som det vederborde, föremål för stadsfullmäktiges beslut. Ävenså torde det möta betydande svårigheter för stadsfullmäktige att träffa avgörande, om vilken beskaffenhet de stadsplaneärenden skola hava, som skola hänskjutas till stadsfullmäktige. Trots utredningens i viss mån vägledande uttalanden härutinnan torde tillämpningen komma att bliva mycket olikartad. All sannolikhet synes mig dock tala för att det i de flesta fall kommer att bliva så, att stadsfullmäktige förbehålla sig alla nya stadsplanefrågor och dessutom mera allmänna och större stadsplaneändringsfrågor. Utredningens ifrågavarande förslag till ändring av 3 § första stycket i stadsplanelagen kommer sålunda enligt min bestämda uppfattning att medföra åtskilliga svårigheter i tillämpningen och den tidsvinst, som synes vara förslagets enda egentliga motiv, uppkommer icke beträffande en stor del av stadsplaneärendena, i första hand de större och viktigare frågorna.

Vid sådant förhållande synes det mig icke finnas tillräcklig anledning att framföra ett förslag, som ur kommunal synpunkt måste framstå som åtminstone i hög grad omtvistligt. Och detta så mycket mindre som utredningen på flera andra sätt väl sörjt för, att antalet av de stadsplanefrågor, som vid bifall till utredningens förslag skulle komma under byggnadsnämndens beslutanderätt, blir mycket starkt reducerat, samt att i övrigt önskvärd tidsvinst

och mindre omgång ernås. Jag syftar här på utredningens starka framhåvande i skilda sammanhang av att de stadsplaner, som nu uppgöras, ofta äro onödigt detaljerade och vidare på utredningens förslag dels om införande i 15 § byggnadsstadgan av ett uttryckligt stadgande mot nämnda tendens att detaljera stadsplaneförslagen, dels om antagande av en särskild lag, som ger KB en allmän och omfattande rätt att under tider av byggnadskris meddela dispens från sådana bestämmelser i stadsplan m. m., som kunna vara hinderliga för byggnadsverksamheten och dels om ett tillägg till 118 § byggnadsstadgan om rätt för byggnadsnämnden att medgiva avvikelser från stadsplanens detaljreglering av bebyggandet. Slutligen vill jag i detta sammanhang hänvisa till utredningens uttalande om, att stadsplaneförslag böra från byggnadsnämnden avlämnas i fullt utformat skick, varigenom en icke obetydlig tidsutdräkt undvikas i de samhällen, där denna goda regel för närvarande icke hör till ordningen.

Men frånsatt nu allt det hittills anförda kan jag ej giva min anslutning till ifrågavarande förslag, som ehuru det ej är avsett att rubba den princip, på vilken gällande stadsplanelag vilar, nämligen att stadsplanefrågor äro i främsta rummet kommunala angelägenheter, likväl överflyttar den faktiska beslutanderätten i stadsplaneangelägenheterna i avsevärd utsträckning till en visserligen till sin huvudsammansättning av stadsfullmäktige vald nämnd, vilken dock enligt vad utredningen själv erkänner icke är ett kommunalt organ i egentlig mening utan mera är att betrakta som en administrativ myndighet. Det vore enligt mitt sätt att se olyckligt och skulle verka undergrävande på den kommunala självstyrelsen om detta förslag skulle bliva antaget som lag under intrycket av nuvarande krisläge och de önskemål detta aktualiserat om vidtagande av även eljest mycket önskvärda reformer, syftande till enklare och snabbare förfaringssätt vid stadsplanefrågornas behandling. Som försvar för förslaget räcker det härutinnan ej att hänvisa därtill, att byggnadsnämndens beslutanderätt är beroende av drätselkammarens godkännande av förslaget. Drätselkammaren är en förvaltningsstyrelse och ej kommunens beslutande organ. Den har som en mycket framträdande uppgift att bevaka kommunens ekonomiska intressen. Men den är också förvaltare av kommunens jord och intar som sådan mycket ofta partsställning i stadsplanefrågor. Och stadsplanefrågorna hava även andra sidor än den ekonomiska. De hava ofta nog så allmän räckvidd i skilda avseenden, att de i princip måste, så länge de skola vara kommunala angelägenheter, avgöras av kommunens beslutande organ, stadsfullmäktige. Även om betänkligheterna mot utredningens förslag kunna avtrubbas genom förbehållet om drätselkammarens godkännande, bliva de dock icke avlägsnade, vilket enligt min uppfattning i detta fall skulle hava varit nödvändigt.

I N N E H Å L L.

Skrivelse till statsrådet och chefen för Kungl. justitiedepartementet	Sid. 3
---	--------

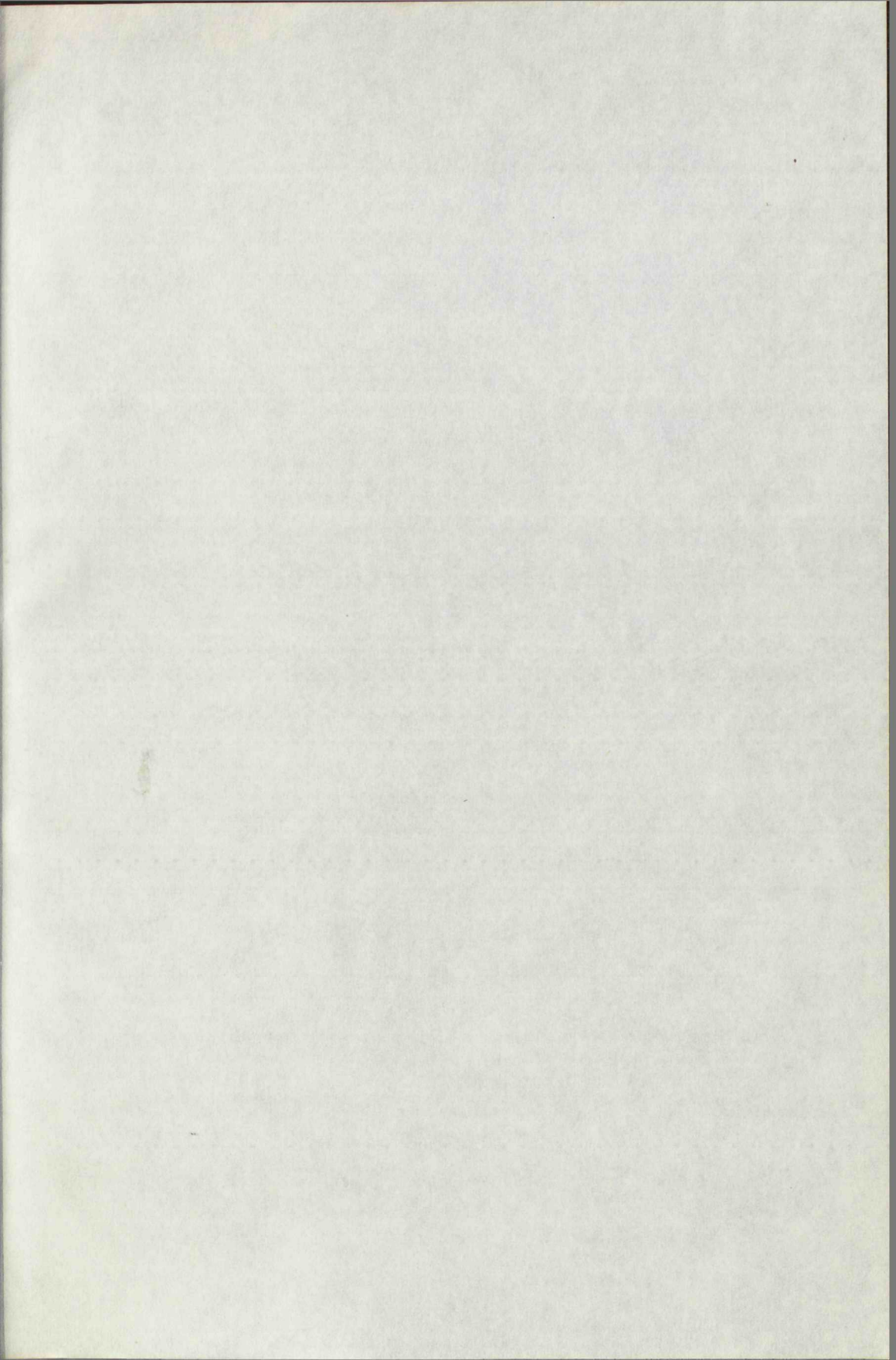
Författningstext.

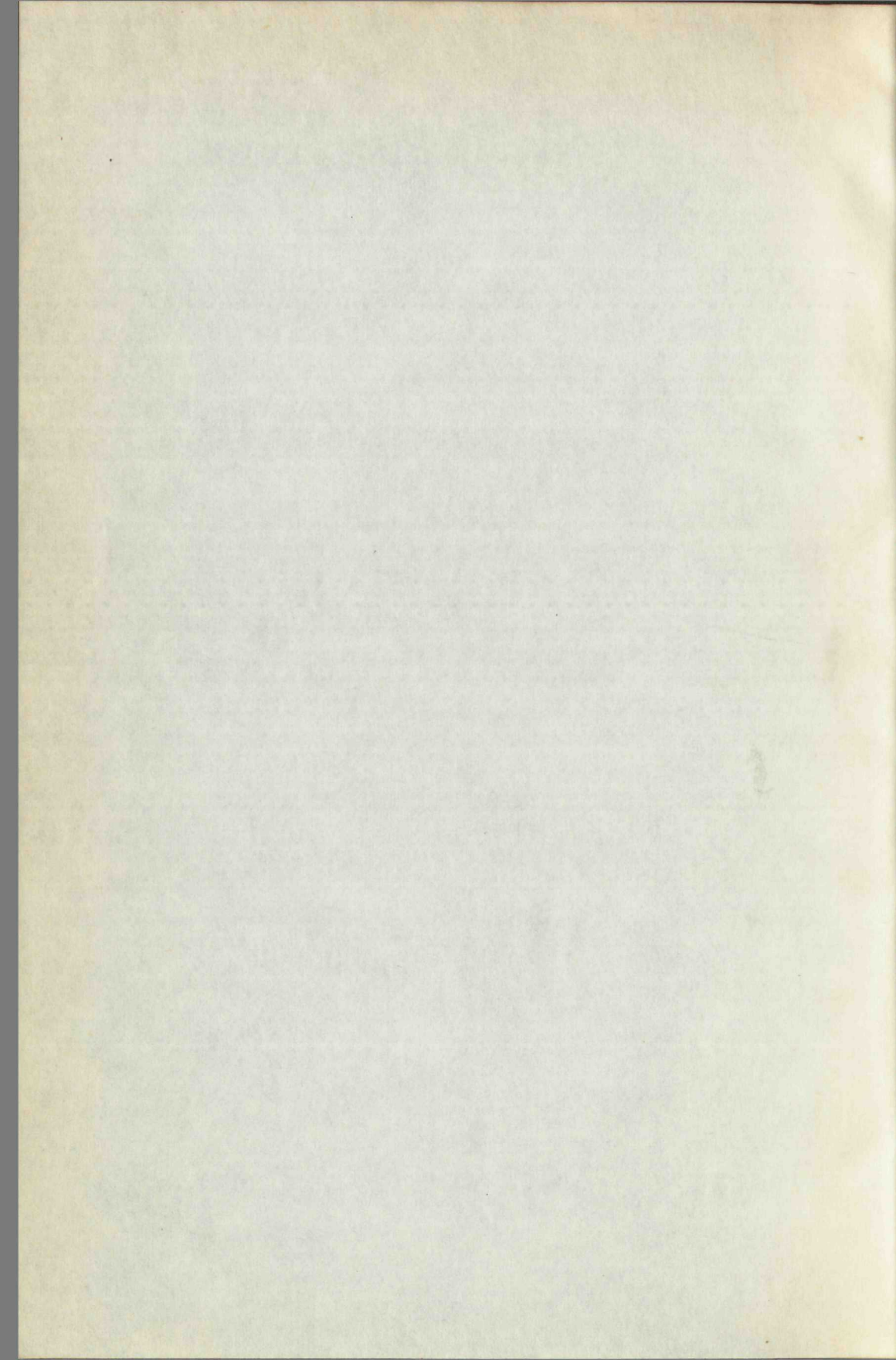
Förslag till lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen.....	5
Förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan	8
Förslag till lag om särskilt tillstånd i vissa fall till avvikelser från stadsplan m. m.	15
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o) och 16:o) lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt	16

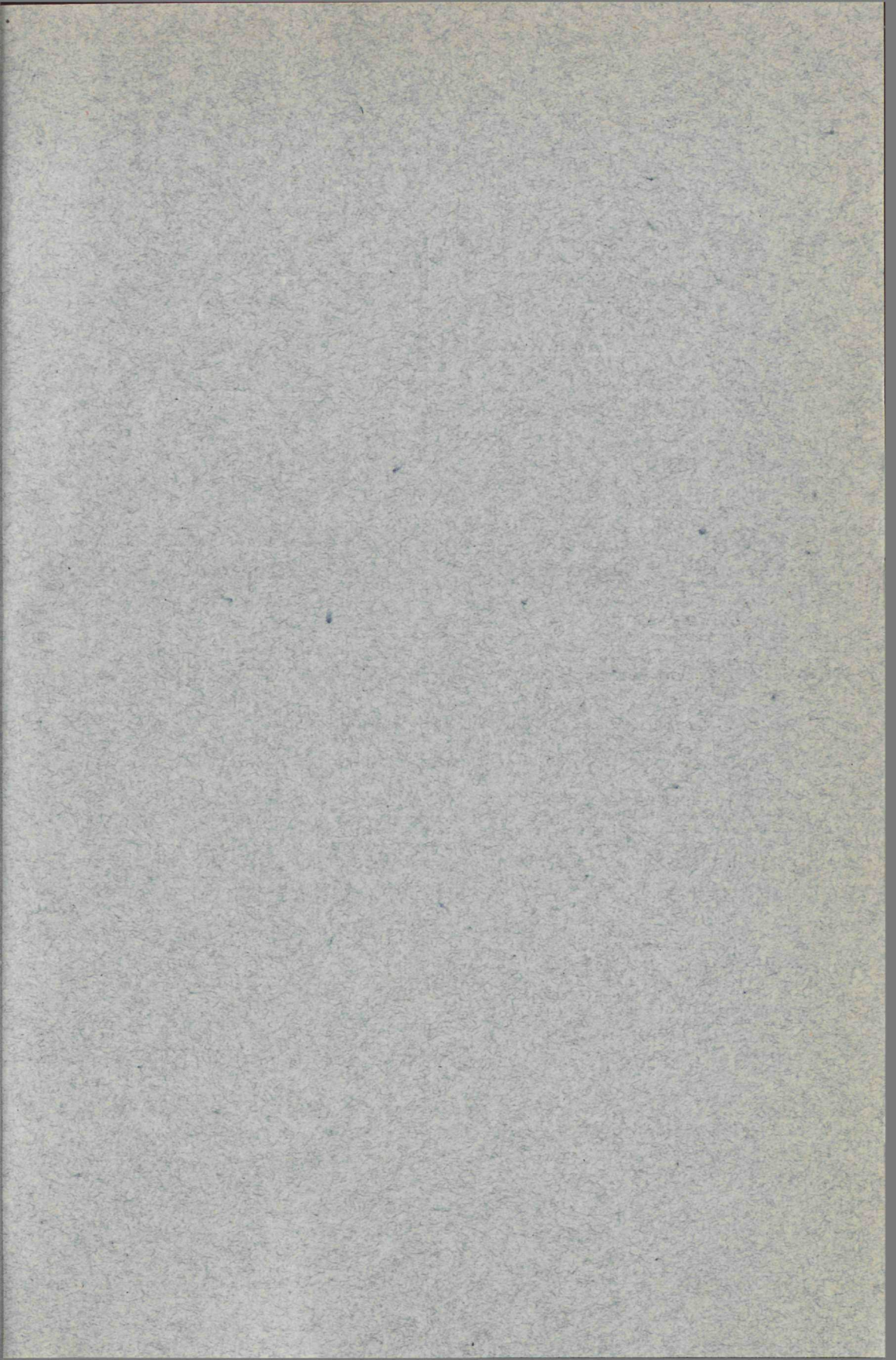
Motivering.

1. Inledning	17
Stadsplaneutredningens uppdrag	17
Gällande rätt	17
Förarbetena till gällande rätt	20
Inkomna framställningar	21
Undersökning av tiden för behandlingen av stadsplaneärenden.....	23
2. Stadsplaneutredningens förslag.....	25
Allmän motivering och innebörden av förslagen	25
Speciell motivering.....	28
Förslag till lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen	28
Förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan.....	50
Förslag till lag om särskilt tillstånd i vissa fall till avvikelser från stadsplan m. m.	82
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o) och 16:o) lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt	88
Särskilt yttrande av herr Lundquist	90
» » » » Öberg	90

Statens offentliga utredningar 1942

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

- 1938 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare i statens tjänst. [8]
1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till folkskolans avlösningsreglemente m. m. [9]
Beskattningsorganisationssakkunnigas betänkande med förslag till ändrad organisation av kammarrätten. [18]
1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till avlösningsreglemente för de högre kommunala skolorna. [26]

Kommunalförvaltning.

- Stadsplanutredningen 1942. 1. Förslag till åtgärder för snabbare handläggning av stadsplane- och tomtindelningsärenden m. m. [27]

Statens och kommunernas finansväsen.

- Betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag. [2]
Betänkande med förslag till främjande av utskylsbetalning genom erkända skatteförmedlingskassor. [21]

Politi.

- Betänkande med förslag till brandlag och brandstadga m. m. [10]

Nationalekonomi och socialpolitik.

- Promemoria rörande bostadsförsörjningen. [3]
Promemoria ang. hyresreglering. [14]
Betänkande med utredning och förslag ang. semester för husmödrar. [19]
Utredning ang. värmekostnaden i hyreshus. [20]
Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 2. Tiden juli 1940—juni 1941. [25]

Hälso- och sjukvård.

- De yngre sjukhusläkarnas avlösnings-, arbets- och bostadsförhållanden. [4]
Betänkande med utredning och förslag ang. barn, morskeväsendet. [17]
Förslag till ny lag om behörighet att utöva läarkonsten m. m. [22]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

- Promemoria med förslag till utvidgad vanhävdslagstiftning. [5]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

- Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 1. Allmänna uppgifter ang. den tekniskt-vetenskapliga forskningsverksamhetens nuvarande läge m. m. — Allmänna synpunkter rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningen. — Erforderliga åtgärder för den tekniskt-vetenskapliga forskningens främjande och statens medverkan därvid. [6] 2. Förslag till åtgärder för främjande av den tekniskt-vetenskapliga forskningen på byggnadsområdet. [7] 3. Förslag till åtgärder för skogsproduktforskningens ordnande. [12]

Handel och sjöfart.

- Promemoria med förslag ang. registreringen av landets företagare m. m. [23]

Kommunikationsväsen.

- Betänkande och förslag ang. förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Del 4. Järnvägsstyrelsen. [13]
Betänkande ang. bilregistrering m. m. [24]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

- Betänkande med utredning och förslag ang. betygsättningen i folkskolan. [11]

Försvarsväsen.

- Betänkande med förslag till plan för organisationsarbetet inom försvarsväsendet. [1]
Betänkande med förslag till lag om vapenfria värnpliktiga. [15]
Betänkande med förslag rörande den centrala förvaltningsverksamheten inom försvarsväsendet. [16]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.